

GRETA

Grupa eksperata za akciju
protiv trgovine ljudima

GRETA(2023)11_BiH_rep

Upitnik

**za evaluaciju implementacije
Konvencije Savjeta Evrope o akciji
protiv trgovine ljudima
od strane Bosne i Hercegovine**

Četvrti krug evaluacije

**Tematski fokus: Rješavanje ranjivosti trgovine
ljudima**

Usvojila Grupa eksperata za akciju protiv
Trgovina ljudima (GRETA) 30. juna 2023

Reply submitted on 4 November 2024

Uvod

U skladu sa članom 38. stav 1. Konvencije o borbi protiv trgovine ljudima ("Konvencija"), GRETA ocjenjuje implementaciju Konvencije po proceduri podijeljenoj u krugove. Na početku svakog kruga, GRETA bira posebne odredbe na kojima se zasniva procedura evaluacije.

Prvi krug praćenja Konvencije pružio je pregled njene implementacije od strane država članica. Drugi krug evaluacije Konvencije ispitao je uticaj zakonodavnih, političkih i praktičnih mjera na prevenciju trgovine ljudima (THB), zaštitu prava žrtava trgovine ljudima i krivično gonjenje trgovaca ljudima, pri čemu je posebna pažnja posvećena mjerama koje su poduzete za rješavanje novih trendova u trgovini ljudima, posebno trgovine u svrhu radne eksploatacije, i ranjivosti djece kada je u pitanju trgovina ljudima. Treći krug evaluacije bio je fokusiran na pristup pravdi i efikasnim pravnim lijekovima žrtava trgovine ljudima.

GRETA je odlučila da će se četvrti krug evaluacije Konvencije fokusirati na **ranjivost na trgovinu ljudima** i mjere koje države potpisnice poduzimaju da ih spreče, otkriju i podrže ranjive žrtve i kazne počiniocima. Ovo uključuje fokus na korištenje informaciono-komunikacione tehnologije (IKT), koja donosi strukturne promjene u načinu na koji prestupnici rade i pogoršava postojeće ranjivosti.¹

Postoji niz odredbi Konvencije kojima se utvrđuju materijalne i proceduralne obaveze. Koncept „ranjivosti“ se pojavljuje u članovima 4. (Definicije), 5. (Sprečavanje trgovine ljudima) i 12. (Pomoć žrtvama) Konvencije. Prema paragrafu 83. Izvještaja s objašnjenjima uz Konvenciju, „zlostreba položaja ranjivosti podrazumijeva zlostrebu bilo koje situacije u kojoj uključena osoba nema stvarnu i prihvatljivu alternativu da se podvrgne zlostavljanju. Ranjivost može biti bilo koje vrste, bilo fizičke, psihičke, emocionalne, porodične, socijalne ili ekonomske. Situacija može, na primjer, uključivati nesigurnost ili nezakonitost administrativnog statusa žrtve, ekonomsku ovisnost ili krhko zdravlje. Ukratko, situacija može biti bilo koje teško stanje u kojem je ljudsko biće prisiljeno prihvatiti da bude eksploatirano. Osobe koje zlostrebljavaju takvu situaciju flagrantno krše ljudska prava i narušavaju ljudsko dostojanstvo i integritet kojih se niko ne može valjano odreći.“

GRETA se poziva na ICAT paragraf br. 12/2022 o rješavanju problematike ranjivosti u trgovini ljudima koji se odnosi na ranjivost kao na „one inherentne, ekološke ili kontekstualne faktore koji povećavaju podložnost pojedinca ili grupe da budu predmet trgovine ljudima“. On klasificira faktore ranjivosti u tri kategorije: lične (npr. godine, spol, etnička pripadnost, invaliditet), situacijske (npr. neimaština, nezaposlenost, pravni status) i kontekstualne (npr. diskriminatorni zakoni, politike i društvene norme, oružani sukobi, krize) faktori koji su u interakciji i mogu povećati rizik od trgovine ljudima za određene pojedince, grupe i/ili zajednice.² Ranjivost na trgovinu ljudima je takođe predmet intersekcionalnih faktora, kao što su pol, pripadnost manjinskoj grupi i socio-ekonomski status.

Primjena socio-ekološkog pristupa u analizi ranjivosti na trgovinu ljudima pokazuje kako različiti faktori rizika utiču na ranjivost i kako zaštitni faktori mogu smanjiti rizik od viktimizacije povećanjem otpornosti.³ Socio-ekološki model razmatra složenu interakciju između pojedinca, odnosa, zajednice i društvenih faktora. Pomaže razumjeti kako bi strategije za borbu protiv trgovine ljudima trebale: (a) smanjiti ranjivost pojedinaca, (b) raditi sa zajednicama (što može uključivati i odnose) o kojima je riječ kako bi se osiguralo da njihova praksa ili trenutna dinamika ne pogoršavaju ili doprinose ranjivosti trgovini ljudima i, (c) promijeniti niz sistemskih ili strukturalnih elemenata (kao što su politike) tako da ne olakšavaju, već obeshrabruju okruženje pogodno za trgovinu ljudima.

Pored tematskog fokusa na ranjivosti trgovine ljudima, GRETA je odlučila da će svaka država potpisnica dobiti **dodatna pitanja** koja se odnose na preporuke koje nisu implementirane ili su djelimično sprovedene nakon trećeg kruga evaluacije.

¹ [Paolo Campana, Online i tehnologija olakšana trgovina ljudima, Vijeće Evrope, april 2022.](#)

² [ICAT Izdanje br. 12 o rješavanju ranjivosti trgovine ljudima - Pretraga \(bing.com\)](#)

³ https://www.avoiceforcentraloregon.com/uploads/1/3/9/9/139904528/socio_ecological_model_and_trafficking.pdf

Od država članica se traži da GRETA-i pošalju odgovor na ovaj upitnik **u roku od četiri mjeseca** od datuma njegovog slanja. Odgovor na upitnik treba dostaviti na jednom od službenih jezika Savjeta Evrope (engleski i francuski), a po mogućnosti i na jeziku originala. Tamo gdje je prikladno, kako bi se izbjeglo nepotrebno ponavljanje, odgovor se može odnositi na informacije sadržane u izvještaju koji su podnijeli nacionalni organi o mjerama koje su poduzete u skladu s preporukom Komiteta strana u vezi s implementacijom prijedloga iznesenih u trećem evaluacionom izvještaju GRETA-e . Države ugovornice treba da obezbijede dodatne kopije ili izvode relevantnog zakonodavstva, propisa, nacionalnih akcionih planova i sudske prakse pomenutih u odgovoru na upitnik, na originalnom jeziku i, gde god je moguće, takođe na jednom od službenih jezika Savjeta Evrope.

U pripremi odgovora na upitnik treba efikasno konsultovati različite zainteresovane strane i predstavnike civilnog društva, kako bi se osiguralo da pružene informacije budu što je moguće sveobuhvatnije.

Dio 1 – Rješavanje ranjivosti trgovine ljudima

I. PREVENCIJA (članovi 5, 6. i 7.)

1. Da li imate konkretne podatke/istraživanje/analizu o tome šta ljude čini ranjivim na trgovinu ljudima (THB) u vašoj zemlji? Molimo navedite informacije o kategorijama/grupama ljudi za koje je utvrđeno da su u opasnosti da postanu žrtve trgovine ljudima i kako se njihova ranjivost rješava u nacionalnoj strategiji za borbu protiv trgovine ljudima i/ili akcionom planu. Da li ste identifikovali geografske regije ili ekonomske sektore u vašoj zemlji kao posebno osjetljive na trgovinu ljudima i kako ih rješavate u svojoj strategiji ili politici?

U prijedlogu Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2024-2027. godine koji je izradila radna grupa imenovana Odlukom Ministra sigurnosti BiH, u okviru posebnog cilja "prevencija" radit će se na pitanju Izgradnje ispravnog shvaćanja i razumijevanja građana i profesionalaca o trgovini ljudima, njenim oblicima, uzrocima, rizicima i načinu reagiranja u slučajevima prepoznavanja rizičnih situacija i ugroženosti pojedinaca i grupa. Na osnovu podataka koje prikuplja Ministarstvo sigurnosti BiH, ranjive kategorije stanovništva dolaze iz socijalno/ekonomsko ugroženih porodica te su osobe u najvećem broju slučajeva pogodne za regrutovanje na osnovu prevare, ucjene, prisile i svih drugih elemenata/indikatora postaju žrtve trgovine ljudima. Kada su pitanju regije gdje ima najviše slučajeva trgovine ljudima, to su svi veći gradi u Bosni i Hercegovini, gdje dolazi do iskorištavanja u svrhu prosjačenja maloljetnih lica, posebno iz Romske populacije. Postoji veći broj provedenih istraživanja i analiza u odnosu na trgovinu ljudima u BiH i koji između ostalog razmatraju pitanje ranjivosti žrtva trgovine ljudima. Primjera radi Istraživanje sudske prakse procesuiranja trgovine ljudima u BiH 2003-2021. provedeno od strane CPRC obuhvata i ovaj segment. Kategorija/grupe ljudi koje su u opasnosti da postanu žrtve ljudima je naročito izražena kod stranih državljana koji dolaze po osnovu rada, migrantskoj populaciji, a naročito djeci u mješovitim migrantskim tokovima, izražena je i u određenim djelatnostima građevinarstvo, uslužna djelatnost, kao i u romskim zajednicama. Imajući u vidu velike migracije stanovništva, kategorija migranata je u riziku da postanu žrtve trgovine ljudima. Takođe, ono što je evidentno je povećan dolazak stranih državljana koji legalno dolaze na rad Bosnu i Hercegovinu, te samim tim rizik je da postanu žrtve trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđen je niz mjera i aktivnosti usmjerenih na ove kategorije. Između ostalog, predviđeno je:

- Obuka kulturoloških medijatora u proces identifikacije žrtava trgovine ljudima među migrantima uključujući djecu bez pratnje i među pripadnicima romske zajednice,
- jačanje kapaciteta i iskustava vezanih za identifikaciju trgovine ljudima u mješovitim migracionim tokovima i proaktivno identifikovanje tradicionalnih oblika trgovine ljudima i potencijalnih žrtava unutar mješovitih migracionih tokova,
- jačanje kapaciteta nadležnih institucija za upravljanje radnim migracijama pružanjem informacija o sigurnim i legalnim mogućnostima za rad i zapošljavanje kako stranih državljana koji su na radu u Republici Srpskoj, tako i državljana Republike Srpske koji odlaze na rad u inostranstvo,
- promovisanje jasnih kriterijuma za zvaničnu registraciju i licenciranje agencija za posredovanje u zapošljavanju, i kontrola aktivnosti tih agencija u nastojanju da se spriječe svi oblici trgovine ljudima,

IOM-ov Upitnik za praćenje migracijskih tokova/ Flow Monitoring Survey (FMS) daje pregled profila, iskustava i potreba migranata koji borave u privremenim prihvatnim centrima (PPC) u BiH. Anketa uključuje pitanja o demografiji, obrazovanju i porijeklu zaposlenja, okolnostima migracijskog puta i faktorima migracije, kao i buduće namjere. Upitnik uključuje i modul koji prikuplja podatke o ranjivosti migranata i oblicima zlostavljanja, nasilja, i eksploataciji koju su možda iskusili ili svjedočili tokom putovanja. Posljednji podaci FMS upitnika iz 2023.⁴ godine ukazuju na to da je 18% svih ispitanika odgovorilo sa „da“ na barem jedan od ukupno osam indikatora koji se vežu za eksploataciju. 21% muških ispitanika odgovorilo je sa "da" na barem jedan od ovih pokazatelja, dok je 7% ispitanica izjavilo da su iskusile barem jedan od ovih indikatora.

Udruženje žena Romkinja „Bolja budućnost“ Grada Tuzla u partnerstvu sa Udruženjem „Zemlja djece u BiH“, u 2024. godini sproveo je istraživanje o percepciji trgovine ljudima kod romske populacije.⁵ Istraživanjem je obuhvaćeno 400 Roma i Romkinja iz četiri lokalne zajednice: Kakanj, Donji Vakuf, Sanski most (prošireno an Bosansku Krupu, Bihać i Ključ) i Travnik. **Siromaštvo** je prepoznato kao najvažniji uzrok trgovine ljudima u svim opštinama, sa posebno visokim procentima u Donjem Vakufu (92%) i Kakanju (91%). **Nedostatak formalnog obrazovanja** je drugi najvažniji uzrok u gotovo svim opštinama, ali se značajno razlikuje po intenzitetu. Najveći postotak je zabilježen u Kakanju (59%), dok je najniži u Donjem Vakufu (31%). **Nezaposlenost** je važan faktor u Kakanju (87%) i Donjem Vakufu (40%), ali je manje izražena u drugim opštinama. **Diskriminacija** je značajan faktor, ali se ne pojavljuje sa istim intenzitetom kao siromaštvo ili nedostatak obrazovanja. Najveći postotak je u Sanskom Mostu (54%), dok je najmanji u Donjem Vakufu (8%).

Udruženje "Vaša prava BiH" je kroz fokus grupe održane u romskim naseljima, kao i informisanje i pravno savjetovanje stranih državljana u pokretu radilo na podizanju svijesti vezano za problematiku trgovine ljudima. Korisnicima je posebno skrenuta pažnja na rizike i opasnosti koje proizilaze iz vršenja ovih krivičnih djela, kao i propisane sankcije oslanjajući se i na sudsku praksu. Navedene korisnike smo upoznali sa elementima bića krivičnog djela trgovine ljudima, kao i načinima identifikacije i samoidentifikacije žrtava trgovine ljudima. Prije obavljanja ovih fokus grupa i savjetovanja većina korisnika nije bila upoznata sa opasnostima i težinom propisanih sankcija za ova krivična djela. Prilikom obavljenih posjeta romskim naseljima dogovorena je saradnja sa romskim predstavnicima i djelatnicima organa starateljstva u smislu pravovremenog informiranja o prisilnom prosjačenju i maloljetničkim brakovima, kao dominantnim oblicima trgovine ljudima u romskim zajednicama. Djeca predstavljaju posebno ranjivu kategoriju stanovništva, a naročito su izložena riziku da postanu žrtve trgovine ljudima i to siromašna djeca, zanemarena i vaspitno zapuštena djeca, djeca žrtve nasilja u porodici, djeca iz disfunkcionalnih porodica, djeca bez roditeljskog staranja, djeca smještena u ustanovama socijalne zaštite ili u ustanovama za djecu u sukobu sa zakonom i romska djeca).

Maloljetnički brakovi u Bosni i Hercegovini mogu se sklopiti samo pod uslovima predviđenim porodičnim zakonima (entiteta i Brčko Distrikta BiH) i to samo u slučaju kad je maloljetno lice navršilo 16 godina života. Dozvolu za sklapanje braka daje sud na zahtjev maloljetnog lica te uz sudjelovanje centra za socijalnu zaštitu, koji daje svoj prijedlog i mišljenje, utvrđuje postojanje uslova za sklapanje braka, mentalnu i fizičku spremnost za brak, postojanje opravdanih razloga za zaključenje braka, vodeći se pri tom zaštitom najboljeg interesa djeteta. Međutim, ovu zakonsku mogućnost nikako ne bi trebali povezati i dovoditi u vezu sa protivzakonitim ponašanjima koja se moraju sankcionisati, sa napomenom da kažnjavanje treba biti usmjereno prvenstveno na punoljetna lica, posebno na roditelje koji takvu tradiciju, koja nije u skladu sa zaštitom najboljeg interesa djeteta, podržavaju, potiču i realiziraju. Velik problem predstavljaju prisilni maloljetnički brakovi, zbog mogućnosti da dječji brakovi budu paravan za trgovinu djecom i druge vrste eksploatacije koje se povezuju sa trgovinom ljudima. Ombudsmeni nisu imali pojedinačnih žalbi građana i djece koje se tiču problema

maloljetničkih brakova, ali su, zbog svog proaktivnog djelovanja, istražili problematiku maloljetničkih brakova koje je rezultiralo izradom Specijalnog izvještaja o maloljetničkim brakovima. U januaru mjesecu 2024. godine, upućene su preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, da razmotre mogućnosti uklanjanja izuzetaka koji omogućavaju zaključivanje braka za osobe mlađe od 18 godina, da preduzmu mjere u cilju obezbijedenja sistemске edukacije policijskih službenika vezanu za problematiku maloljetničkih brakova, kao i da preduzmu mjere i radnje kako bi se uspostavila bolja saradnja između nadležnih tužilaštava, centara za socijalni rad, sudova i policije. Izvještajem je ukazano i na važnost izrada strategija i akcionih planova za suzbijanje trgovine ljudima posebno po pitanju prevencije, ali i na važnost definisanje konkretnih aktivnosti sa ciljem izmjene stavova i podizanja svijesti o problematici maloljetničkih brakova i borbi protiv diskriminacije.

2. Koje se konkretne mjere poduzimaju za smanjenje ranjivosti djece na trgovinu ljudima stvaranjem zaštitnog okruženja za djecu? Molimo navedite informacije u sljedećim oblastima:

- a. zaštita prava djece od stavova, običaja, ponašanja i praksi koje mogu imati štetne posljedice (uključujući dječije, rane i prisilne brakove i nezakonito usvajanje);

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine u svojim Godišnjim izvještajim o rezultatima aktivnosti ali i specijalnim izvještajima kontinuirano ukazuju nadležnim domaćim i međunarodnim organima da je siromaštvo jedan od najznačajnijih uzroka kršenja prava djeteta u Bosni i Hercegovini. Siromaštvo dovodi do socijalne isključenosti djece što za posljedicu ima nedostupnost obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, značajnijoj afirmaciji potencijala djece, nemogućnosti zaposlenja njihovih roditelja što može da dovede i do transgeneracijskog siromaštva tj. reprodukcije siromaštva u okviru iste porodice itd.

Ombudsmeni su uočili brojne probleme u oblasti zaštite djeteta od seksualnog iskorištavanja i seksualne zloupotrebe, te u tom pravcu godinama zagovaraju promjene, posebno uvođenje zakonskih preventivnih mjera, posebno jer je Bosna i Hercegovina 2013. godine ratifikovala Konvenciju Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja. Neophodno je uskladiti krivičnog zakonodavstvo sa tzv. Lanzarote konvencijom i zbog toga nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta BiH bi morali bez odlaganja pristupiti izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Ombudsmeni su uputili preporuku Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da bez odlaganja pokrenu proceduralne radnje u cilju izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, shodno odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, te međunarodnih dokumenata zaštite ljudskih prava i prava djeteta. Ombudsmeni su godinama zagovarali uspostavljanje registra pravosnažno osuđenih lica za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorištavanja djece (tzv. registar pedofila) u Federaciji Bosne i Hercegovine. Zakon o posebnom registru osoba pravosnažno osuđenih za kaznena djela protiv polne slobode i morala nad djecom i maloljetnicima Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma od 21.12.2023. godine i na sjednici Doma naroda od 25.1.2024. godine, a 08.02.2024.godine je donesen Ukaz o proglašenju ovog Zakona.

Preventivne radnje kroz rad NVO, facilitatora i koordinatora za romsku populaciju, programi edukacije u školama, kažnjavanje i krivično gonjenje počinitelja trgovaca ljudima koji vrše eksploataciju kroz rane i prisilne brakove te specijalna i generalna prevencija kroz visoke krivičnopravne sankcije.

Porodičnim zakonima Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH uređuju se porodično-pravni odnosi između bračnih supružnika, vanbračnih partnera, roditelja i djeteta, usvojioca i usvojenika, staratelja i štice, odnosi između srodnika u bračnoj, vanbračnoj ili usvojeničkoj porodici, te postupci nadležnih organa u vezi sa porodičnim odnosima i starateljstvom.

Između ostalog, članom 35. ovog Zakona predviđeno je da brak ne može zaključiti lice koje nije navršilo 18 godina života. Izuzetno, iz opravdanih razloga sud može u vanparničnom postupku dozvoliti zaključenje braka maloljetniku starijem od 16 godina, ako utvrdi da je to lice tjelesno i duševno sposobno za vršenje prava i dužnosti koje proizilaze iz braka.

Istim Zakonom, propisani su i uslovi za zasnivanje usvojenja i to u pogledu korisnosti usvojenja za usvojenika, porodičnog statusa usvojenika, najmanjeg uzrasnog doba usvojenika, smetnji za usvojenje, pristanka roditelja, saglasnosti staratelja usvojenika, ličnih svojstava usvojlaca, pripreme usvojlaca, državljanstva usvojlaca, razlike u godinama između usvojenika i usvojlaca, posebnih uslova za zasnivanje nepotpunog usvojenja u pogledu maloljetstva usvojenika, pristanka usvojenika, bračnog ili vanbračnog statusa usvojlaca, posebnih uslova za zasnivanje potpunog usvojenja u pogledu uzrasta usvojenika, bračnog ili vanbračnog statusa usvojlaca, na osnovu čega organ starateljstva utvrđuje da li su budući usvojioci podobni da usvoje dijete (opšta podobnost usvojlaca) i da li je dijete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika).

Centri za socijalni rad u okviru svojih redovnih poslova i aktivnosti koje obavljaju rade sa porodicama koje su u riziku i prate ulogu i položaj djece u tim porodicama. Zakonske procedure u našoj zemlji ne dozvoljavaju maloljetičke brakove i prije zvaničnog sklapanja ukoliko, do toga dođe radi se procjena od strane stručnog tima CSR – pedagog, psiholog, socijalni radnik, informišu nadležne pravosudne institucije, pokreću postupci izuzimanja, zaštite i zbrinjavanja djece i pruža podrška djeci tokom trajanja sudskih postupaka, a sve u skladu sa važećim zakonskim i podzakonskim aktima. Procedure za usvajanje propisane su Porodičnim zakonom FBiH. Iste propisuju višestruke provjere i procjene od strane stručnih timova i nadležnih organa, tako da ne postoji nikakva mogućnost nezakonitog usvajanja. Tamo gdje se identifikira da je neka porodica bez uključivanja organa starateljstva „povjerila dijete“ drugim osobama na brigu i staranje otvara se predmet i u saradnji sa nadležnim organima utvrđuju činjenice od značaja za dijete. Ukoliko se utvrdi da postoje elementi koji upućuju na sumnju za trgovinu djecom ili neka druga krivična djela obavještavaju se nadležni organi gonjenja i pravosudni organi a dijete se izuzima iz porodice i zbrinjava kroz neki od zakonom propisanih oblika zbrinjavanja

MFS-EMMAUS provodi kontinuirane aktivnosti u oblasti prevencije i edukacije s ciljem zaštite prava djece. Organiziraju se edukativne kampanje i treninzi kako bi se podigla svijest o rizicima trgovine ljudima, dječijim, ranim i prisilnim brakovima, kao i drugim oblicima eksploatacije. Programi su usmjereni prema djeci, roditeljima, nastavnicima i stručnim osobama u obrazovnim i socijalnim ustanovama. Posebna pažnja posvećena je zaštiti djece i smanjenju njihove ranjivosti, uz podršku stručnjaka i u skladu sa važećim zakonskim procedurama.

NVO „Zemlja djece u BiH“ je u periodu od 2022. do 2024. godine, kroz niz projekata podržanih od strane Državnog sekretarijata SAD-a, Vijeća Evrope i Programa podrške zaštiti ljudskih prava USAID/INSPIRE, provela obuku za više od 430 stručnjaka iz oblasti socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstvene zaštite, te prihvatilišta/sigurnih kuća. Ovi stručnjaci, koji čine članove lokalnih referalnih mehanizama za prevenciju i suzbijanje trgovine djecom, predstavljaju ključne aktere u stvaranju zaštitnog okruženja za djecu koja su u riziku od trgovine ljudima. Obuke su organizovane s ciljem da se rani rizici ranjivosti kod ugroženih kategorija prepoznaju na vrijeme te da se omogući multisektoralno djelovanje u cilju prevencije trgovine djecom. Poseban fokus bio je na jačanju kapaciteta stručnjaka za prepoznavanje i reagiranje na slučajeve potencijalne trgovine djecom, s ciljem osnaživanja multisektorske saradnje i koordinacije na lokalnom nivou. Također, obuke su obuhvatile

teme poput identifikacije i zaštite žrtava, unapređenja procedura za prijavu i intervenciju u slučajevima trgovine djecom, kao i rada s djecom koja su preživjela iskustva trgovine ljudima

Primjer smanjenja ranjivosti djece na trgovinu ljudima je uspostava integrisanih servisa kroz saradnju između organizacije World Vision u BiH, Ministarstva sigurnosti BiH, Centra za socijalni rad Bihac, Službe socijalne zaštite Hadžići i Službe za poslove sa strancima. Ove mjere fokusiraju se na stvaranje sigurnog okruženja za djecu, posebno onih koji su u riziku, kao što su djeca i maloljetnici bez pratnje u Privremeno prihvatnim centrima Ušivak i Borići. Mjere koje World Vision u BiH realizuje su: **Edukacija i osvještavanje:** Informisanje roditelja i WV staratelja o pravima djece i mogućim rizicima trgovine ljudima. **Sigurni prostori:** WV Servisi "Kutak za majke i bebe" i "Kutak za djecu", koji pružaju sigurno okruženje i podršku djeci i njihovim porodicama. **"Servis 24/7 za zaštitu maloljetnih stranaca bez pratnje"** osigurava hitnu zaštitu i brigu za djecu koja su izložena rizicima. **Pristup socijalnim uslugama:** Pružanje podrške kroz socijalne usluge kako bi se zadovoljile osnovne potrebe djece, čime se smanjuje njihova ranjivost. **Zakonodavne i institucionalne mjere:** Unapređenje saradnje između različitih državnih i nevladinih organizacija kako bi se stvorila mreža podrške za djecu u riziku. Ove mjere zajedno čine sistem zaštite i pruža djeci potrebnu sigurnost i podršku.

b. razvijanje životnih vještina djece (uključujući medijsku pismenost i vještine sigurnosti na mreži), znanja i učešća;

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u okviru Finansijskog instrumenta za provedbu Gender Akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2018-2022-godina (FIGAP II) je realizovala grant program, u iznosu od 80.000 KM za oblast „Rod i sigurnost“ kroz implementaciju UNSCR 1325 u BiH, a koji je, pored ostalog, uključivao i projekte relevantne za sprečavanje trgovine ljudima, kao što su:

Projekat „**Ka unapređenju položaja žrtava trgovine ljudima u pravnom i institucionalnom sistemu**“ kojim su unaprijeđeni kapaciteti profesionalaca/ki za suzbijanje i borbu protiv trgovine ljudima, kroz zajednički rad profesionalaca/ki iz policije, centara za socijalni rad i gradskih/općinskih službi u lokalnim zajednicama.

Projekat „**Olakšati pristup informacijama i pravdi za žene migrantice u BiH**“ u okviru kojeg je izrađen kratki vodič osnovnih prava migranata i pregled nadležnih institucija i organizacija koje pružaju podršku i pomoć nadležnim organima u zbrinjavanju migranata. Vodič je preveden na **urdu, pashtu, arapski i perzijski jezik**, štampan u formi dvostraničnih letaka i podijeljen u migrantskim centrima.

Profesionalci angažovani u radu sa djecom, prolaze različite vidove osposobljavanja i edukacije, te stečene informacije vezane za zaštitu i sigurnost djece, dijele sa roditeljima djece u riziku i sa djecom u riziku i to kroz radu lokalnim zajednicama ili kroz postupke koje vode.

Djeca u riziku su uključena u radove dnevnih centara koji pružaju širok dijapazon programa i aktivnosti koje su usmjerene na prevenciju trgovine ljudima a kroz opismenjavanje djece, informisanje, edukacije, usvajanje određenih vještina, navika potrebnih za samostalno funkcionisanje i bar minimalnu samozaštitu. Kroz programe koje World Vision u BiH implementira u Privremenim prihvatnim centrima Ušivak i Borići, djeca uzrasta od 5 do 18 godina dobivaju priliku da razviju ključne vještine koje im pomažu u svakodnevnom životu i pripremi za budućnost. Cilj programa koje World Vision u BiH realizuje jeste da osnaži djecu da postanu informisani i samouvjereni pojedinci koji su sposobni donositi sigurne i odgovorne odluke. Stvoriti kulturu podrške i zajedništva unutar privremenih prihvatnih centara, gdje djeca mogu razvijati prijateljske odnose i osjećaj pripadnosti. Mjere tog programa su: Formalna edukacija: Uključenje djece u obrazovni sistem BiH. Neformalna edukacija: Radionice i aktivnosti koje se fokusiraju na životne vještine, poput komunikacije, rješavanja

konflikata i kritičkog razmišljanja. Uključenost i participacija: Poticanje djece na aktivno sudjelovanje u aktivnostima i donošenju odluka koje utječu na njihov život i okolinu.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđen je niz mjera i aktivnosti usmjerenih na ove kategorije. Između ostalog, planirano je:

- da se poveća stepen uključenosti djece iz ranjivih grupa u redovno školovanje i preduzimanje potrebnih mjera da djeca koja su već u obrazovnom sistemu isti ne napuštaju,
- Podizanje svijesti djece i mladih o rizicima trgovine ljudima posebno u smislu zloupotrebe digitalnih tehnologija.

U Republici Srpskoj u nastavno – naučni plan i program za učenike osnovnih škola uveden predmet „Digitalni svijet“.

Predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Jedinice za visokotehnološki kriminalitet sprovode redovne kampanje u osnovnim i srednjim školama sa ciljem podizanja svijesti učenika, nastavnog osoblja i roditelja o mogućim rizicima u upotrebi tehnologija, interneta, kao i sigurnom načinu korištenja istih.

Dječji kutci u prihvatnim centrima predstavljaju programski pristup koji omogućava sigurno mjesto gdje se organizuju aktivnosti za djecu u pokretu, gdje djeca mogu da se igraju, uče, dobiju psihosocijalnu podršku, ili potrebne informacije. Djeca spadaju u najugroženiju grupu i suočavaju se sa različitim rizicima zbog napuštanja svojih domova i izloženosti rizicima tokom teškog i neizvjesnog putovanja. U ovakvim situacijama je uloga porodice oslabljena jer moraju da se nose sa svim teškoćama života na putu pa je zaštita djece od presudnog značaja. Uobičajena dnevna rutina ove djece je prekinuta, a njihova iskustva su ponekad zastrašujuća. U ovakvim okolnostima je djeci potrebno vremena da prevaziđu traume i uspostave normalnu dnevnu rutinu. Fokus aktivnosti dječjih kutaka je na uspostavljanju ličnih higijenskih navika, podsticanju kreativnog izražavanja i očuvanju mentalnog zdravlja kroz psihosocijalne radionice, te učenje osnova bosanskog, engleskog i njemačkog jezika, geografije i osnovnih matematičkih operacija. WVBH tim promovira imunizaciju djece kroz aktivnosti sa djecom i razgovore sa roditeljima prilikom svakodnevnog obilaska porodica u njihovim smještajnim jedinicama.

Ombudsmeni su, zahvaljujući podršci UNICEF-a u Bosni i Hercegovini, tokom 2016. godine, 2018. i 2021. godine, posjetili sve ustanove u kojima maloljetnici u sukobu sa zakonom izvršavaju krivične sankcije institucionalnog karaktera na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Nakon obavljenih posjeta sačinjeni su izvještaji o stanju u ustanovama u kojima su smješteni maloljetnici u sukobu sa zakonom u Bosni i Hercegovini. Cilj sačinjavanja analize i izvještaja bio je da se, pored promovisanja prava maloljetnika u ustanovama u kojima se izvršavaju krivične sankcije institucionalnog karaktera, pokušaju sagledati rezultati tretmana koji se postižu trenutnim rješenjima u sistemu izvršenja maloljetničkih krivičnih sankcija u Bosni i Hercegovini, ukaže na primjere dobre prakse u radu s maloljetnicima u sukobu sa zakonom i utvrde faktori koji imaju negativan utjecaj na funkcionisanje ovog sistema. Ombudsmeni su tokom 2023. godine izradili Specijalni izvještaj o zbrinjavanju djece bez roditeljskog staranja sa posebnim fokusom na ustanovama i uputili preporuke nadležnim organima izvršne vlasti na svim nivoima. Sve ustanove imaju strateške dokumente – akcione planove transformacije ili deinstitutionalizacije ustanova, ali problem predstavlja njihova neimplementacija. Bosna i Hercegovina dalje ima ustanove u kojima je smješten velik broj djece i neophodno je ubrzati procese deinstitutionalizacije i transformacije ustanova. Institut hraniteljstva nije zaživio u punom kapacitetu i nedostaje hraniteljskih porodica, posebno specijalizovanih hranitelja za djecu s problemima u ponašanju i teškoćama u razvoju. Iako je usvojenje najpoželjniji i najadekvatniji oblik zaštite djece bez roditelja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, prema raspoloživim podacima zabrinjavajuće mali broj djece je usvojeno. Poseban problem predstavlja nepostojanje

adekvatnih ustanova za smještaj i rad/liječenje djeca sa poremećajima u ponašanju i/ili sa psihijatrijskim dijagnozama, a na ovaj problem Ombudsmeni ukazuju svim zakonodavnim tijelima u Bosni i Hercegovini putem svojih redovnih godišnjih izvještaja.

Centar za sigurni internet (www.sigurnodijete.ba), kojim rukovodi MFS-EMMAUS, je u periodu od 2020. – 2024. godine proveo ukupno 89 edukacija za preko 3.600 djece i mladih o sigurnom korištenju interneta, prepoznavanju online prijetnji i zaštiti ličnih podataka. Informacije i oznake poput #SurfajSigurno usmjerene su na podizanje svijesti djece, roditelja i profesionalaca o svim oblicima nasilja u digitalnom okruženju, kao i o sve učestalijim rizicima trgovine ljudima putem interneta.

c. uspostavljanje sistema za praćenje i prijavu slučajeva zlostavljanja;

Protokolom za zaštitu djece od nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja predviđena je zaštita najboljih interesa i prava djeteta s ciljem očuvanja djetetovog fizičkog i psihičkog zdravlja, sprečavanje nepovoljnih uslova socijalizacije koji mogu štetiti integritetu i razvoju djetetove ličnosti kao i unapređenje međusektorske i međuinstitucionalne saradnje s ciljem preduzimanja pravovremene i djelotvorne zaštite dječijih prava i interesa usljed izloženosti djece nasilju, zanemarivanju i zlostavljanju.

Centri za socijalni rad ima uspostavljene referalne mehanizme za otkrivanje, prepoznavanje, prijavu i identifikaciju sumnje na zlostavljanje, razvijene indikatore za prepoznavanje prisustva zlostavljanja i uspostavljene procedure postupanja u slučaju identifikacije sumnje na zlostavljanje, dok policijski službenici rade po prijavama krivičnog djela, koje dostavljaju nadležnim tužilaštvima.

Uspostavljen je sistem SOS linije za prijavu zlostavljanja kao i sistem praćenja i prijavljivanja putem centra za socijalni rad ili nadležne službe socijalne zaštite i policije, odnosno propisan je obaveza fizičkih i pravnih lica da prijavljuju zlostavljanje ili nasilje. U ovom kontekstu potpisani je Protokol o saradnji u pružanju zaštite, podrške, pomoći i zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici i zajednici i prevencije nasilja u Zeničko-dobojskom kantonu.

SOS linije za prijavu i podršku, kao i web platforme www.sigurnodijete.ba i www.eurcenter.ba: SOS linija za prijavu neprimjerenog sadržaja i svih oblika nasilja nad djecom u digitalnom okruženju, kao i platforma **www.sigurnodijete.ba**, koju vodi MFS-EMMAUS, od 2010. godine omogućavaju prijavljivanje (anonimno ili ne) slučajeva nasilja nad djecom, prijave neprimjerenog sadržaja i trgovine ljudima. Centar za sigurni internet od 2018. godine pruža besplatnu podršku i savjete djeci, roditeljima i građanima putem SOS linije **0800 22 323**. Također, web platforma **www.eurcenter.ba** (Europski resursni centar) omogućava prijavu svih oblika trgovine ljudima, anonimno ili ne.

Centar za sigurni internet kojim rukovodi Međunarodni forum solidarnosti – EMMAUS je kroz SOS liniju za prijavu neprimjerenog sadržaja (Hotline) dugogodišnji punopravni član INHOPE-a (Međunarodnog udruženja Hotline-a sačinjenog od 54 članice iz 50 zemalja širom svijeta). Kroz članstvo INHOPE mreže MFS-EMMAUS ima pristup ICCAM platformi, a koja služi kao portal za razmjenu informacija između Hotline-a širom svijeta. ICCAM baza je hostovana od strane INTERPOL-a i služi kao veoma važan kanal za INTERPOL-ovu ICSE bazu podataka, kao i IWOL listu.

Prema izvještaju INHOPE-a za 2024. godinu, od svih članice mreže zaprimljeno je više od 700.000 prijava, a značajan doprinos tome dala je i Bosna i Hercegovina kroz MFS-EMMAUS. Ovaj rezultat predstavlja pozitivan pokazatelj da MFS-EMMAUS uspješno ispunjava svoju misiju i doprinosi globalnim naporima u borbi protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju kao i svih drugih oblika nasilja.

MFS-EMMAUS je putem SOS linije za prijavu neprimjerenog sadržaja (HOTLINE) u periodu od 2020. –2024. godine zaprimio i analizirao ukupno 3739 prijava, dok je od samog osnivanja, tačnije od 2010. godine zaprimio i analizirao više od 4700 prijava.

Kao što je i navedeno u proteklih 5 godina, zaprimljen je i analiziran je veliki broj prijava:

- 2020. – 145 prijava;
- 2021. – 3021 prijava;
- 2022. – 215 prijava;
- 2023. – 150 prijava;
- 2024. – 178 prijava.

Tokom 2019. godine potpisani su protokoli o saradnji između Centra za sigurni internet/MFS-EMMAUS i Federalne uprave policije, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske i Policije Brčko distrikta kako bi se osiguralo pravovremeno prepoznavanje i prijava nasilja nad djecom i mladima u digitalnom okruženju, ali i svih drugih oblika nasilja nad djecom ili odraslim, uključujući i trgovinu ljudima.

Iako su potpisani 2019. godine, prema pomenutim protokolima se i dalje postupa. Postupak prijavljivanja i obrade neprimjerenog sadržaja u skladu s protokolima između pomenutih institucija obuhvata nekoliko ključnih koraka. Svaka osoba, dijete ili odrasla, dužna je prijaviti neprimjereni sadržaj, što pokreće proces identifikacije servera i obavješćavanja partnerske SOS linije u zemlji domaćina servera radi hitnog uklanjanja sadržaja i zaštite žrtve. Prijava se zatim evidentira u ICCAM/ICSE bazama podataka INHOPE-a i Interpola radi međunarodne koordinacije. Nadalje, prijava se proslijeđuje nadležnim agencijama za provedbu zakona, uključujući FUP i Policiju Brčko distrikta, koje poduzimaju potrebne mjere za zaštitu žrtava i otkrivanje počinitelja. Agencije stupaju u kontakt s pružateljima internet usluga (ISP) kako bi se osiguralo uklanjanje sadržaja u najkraćem roku. Ova procedura osigurava koordiniranu saradnju među institucijama i efikasnu zaštitu žrtava, u skladu s međunarodnim standardima.

S druge strane, MFS-EMMAUS je putem SOS linije za savjete i podršku (HELPLINE) u periodu od 2020. do 2024. registrovao ukupno 380 upita u vezi savjeta i podrške, od čega :

- 2020. – 35;
- 2021. – 40;

- 2022. – 102;
- 2023. – 84;
- 2024. (do 01.09.) – 119.

Odnosno:

- pozivi: 247;
- e-mail: 66;
- Psihološko savjetovanje – uživo: 67.

.

Kroz koordinaciju između World Vision u BiH, UNICEF-a, Službe za poslove sa strancima i Službe socijalne zaštite Hadžići, uspostavljen je sistem za praćenje i prijavu zlostavljanja maloljetnih stranaca bez pratnje unutar Privremeno prihvratnih centara Ušivak i Borići. Kroz ovu koordinaciju World Vision u BiH je razvio Vodič za postupanje sa maloljetnim strancima bez pratnje koji reguliše postupke i odgovornosti u slučaju sumnje na zlostavljanje. Ključni elementi uspostavljenog Sistema za praćenje podrazumijeva: definisanje procedura, edukaciju osoblja, prijavni mehanizmi, saradnja s lokalnim institucijama i monitoring i evaluacija.

d. pružanje obuke za stručnjake za brigu o djeci, zakonske staratelje, profesionalce u obrazovanju;

Centri za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH i Republike Srpske redovito provode edukacije za nosioce pravosudnih funkcija u radu sa djecom i maloljetnim licima. Tužioci Tužilaštva BiH su i kroz edukacije u organizaciji međunarodnih organizacija učestvovali i sticali znanje i iskustvo u radu sa djecom i maloljetnicima. U svakom kontaktu sa djecom koriste se i psiholozi u Tužilaštvu koji pomažu u radu sa djecom. Djeci i maloljetnicima se postavlja staratelj u toku istrage i sudskog postupka.

Stalne edukacije i uključivanje profesionalaca u obuke za postupanje u oblasti trgovine ljudima se provode u zavisnosti od raspoloživih sredstava.

Uposlenici Institucije Ombudsmana kontinuirano se educiraju na teme zaštite ljudskih prava i sloboda. Međutim, kada govorimo o specifičnim oblastima trgovine ljudima potrebno je istaknuti da su treninzi na kojima su učestvovali predstavnici Institucije Ombudsmana malobrojni. Dana 08.09.2021. godine u Banja Luci Ombudsmenka je prisustvovala sastanku sa delegacijom GRET-e Komiteta, koji sastanak je bio prilika za razmjenu mišljenja, iskustava ali i zapaženja za stanje u oblasti sprečavanja trgovine ljudima u BiH. Dana 21.03.2022. godine Ombudsmenka Bosne i Hercegovine učestvovala je u sarajevu na Trećem sastanku Upravnog odbora zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope „Horizontal Facility za zapadni Balkan i Tursku 2019-2022“, gdje su teme sastanka bile Promocija različitosti i jednakosti u Bosni i Hercegovini, Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, dana 30.01.2023. godine predstavnica Institucije Ombudsmana učestvovala je na Forumu na temu „Naknada nematerijalne štete za žrtve trgovine ljudima-iskorak ka dobrim praksama“ u organizaciji Centra ženskih prava Zenica i dr., dana 11.05.2023. godine predstavnica Institucije Ombudsmana prisustvovala je regionalnoj konferenciji na temu „Dužna pažnja prema ljudskim pravima: Poduzimanje akcije protiv trgovine ljudima i radne eksploatacije u lancima snabdijevanja“, u organizaciji Kancelarije Specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija Sjeverne Makedonije.

Porodičnim zakonom Republike Srpske, Pravilnikom o hraniteljstvu kao i Programom pripreme za hraniteljstvo uređena su pitanja starateljstva i hraniteljstva.

U proteklom periodu održane su obuke i edukacije za stručne radnike iz socijalne zaštite u oblasti hraniteljstva za djecu.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti na provođenju obuka i edukacija stručnjaka za brigu o djeci, zakonskih staratelja i profesionalaca u obrazovanju.

Neke od pomenutih aktivnosti predviđene su i drugim akcionim planovima Vlade Republike Srpske: Akcioni plan za borbu protiv sajber kriminaliteta 2023 – 2024. godina, Akcioni plan za sprečavanje seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece 2023 – 2024. godina, Akcioni plan za sprečavanje nasilja u porodici i porodičnoj zajednici. Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti na provođenju obuka i edukacija stručnjaka za brigu o djeci, zakonskih staratelja i profesionalaca u obrazovanju. Neke od pomenutih aktivnosti predviđene su i drugim akcionim planovima Vlade Republike Srpske: Akcioni plan za borbu protiv sajber kriminaliteta, Akcioni plan za sprečavanje seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece, Akcioni plan za sprečavanje nasilja u porodici i porodičnoj zajednici.

U periodu od 2020. do 2024. godine, MFS-EMMAUS je realizovao 125 edukativnih radionica i webinar za roditelje/staratelje, nastavnike i druge profesionalce iz sektora obrazovanja. Više od 3600 učesnika steklo je znanja o prevenciji nasilja nad djecom i rodno zasnovanog nasilja u digitalnom okruženju World Vision u BiH, u saradnji sa Službom socijalne zaštite Hadžići i Centrom za socijalni rad Bihać, redovno organizira edukacije koje omogućavaju osoblju koje radi unutar privremeno prihvatajnih centara da razvije potrebne vještine za identifikaciju, prijavljivanje i prevenciju trgovine ljudima. Ciljevi edukacije je osnažiti World Vision osoblje da postanu aktivni zaštitnici prava djece i prepoznaju rane znakove rizika. Ovim pristupom, World Vision u BiH i partneri nastoje osigurati da svi koji rade s djecom budu adekvatno kapacitirani i spremni djelovati u interesu njihove sigurnosti i dobrobiti

„Novi put“ je tokom 2024. godine organizovao dvodnevnu obuku za stručnjake za brigu o djeci, zakonske staratelje, profesionalce u obrazovanju s ciljem smanjenja ranjivosti djece na trgovinu ljudima.

e. pristup obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti za ugroženu djecu, uključujući pripadnike manjinskih grupa, djecu migranata bez pratnje i djecu radnika migranata;

Zakonom o strancima („Službeni glasnik BiH“, br. 88/15, 34/21 i 63/23) definisano je da se privremeni boravak po osnovu humanitarnih razloga može odobriti i strancu koji ne ispunjava uslove za odobrenje privremenog boravka propisane ovim zakonom, ako se radi o žrtvi trgovine ljudima ili o maloljetnom djetetu stranca ako je napušteno ili je žrtva organiziranog kriminala, ili je iz drugih razloga ostalo bez roditeljske zaštite, starateljstva ili bez pratnje. Strancu kojem je odobren privremeni boravak kao žrtvi trgovine ljudima ima pravo na adekvatan i siguran smještaj, pristup hitnoj medicinskoj zaštiti, psihološku pomoć, informiranje o pravnom statusu, pravnu pomoć u postupku ostvarivanja statusnih pitanja, pristup tržištu rada pod uslovima koji se primjenjuju prema strancu, kao i pristup profesionalnoj obuci i edukaciji. Dijete koje ima odobren privremeni boravak kao žrtva trgovine ljudima ima pravo na pristup obrazovanju.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima:

- Jačati saradnju sa privatnim sektorom, s ciljem podizanja svijesti o ulozi i odgovornosti poslovnih subjekata u sprečavanju trgovine ljudima, kao i pružanju podrške i pomoći u rehabilitaciji i resocijalizaciji žrtava trgovine ljudima.
- Ojačati kapacitete nadležnih institucija za upravljanje radnim migracijama pružanjem informacija o sigurnim i legalnim mogućnostima za rad i zapošljavanje kako stranih državljana koji su na radu u Republici Srpskoj, tako i državljana Republike Srpske koji

odlaze na rad u inostranstvo. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti Republike Srpske, Pravilnikom o načinu ostvarivanja zdravstvene zaštite i Pravilnikom o sadržaju i obimu prava na zdravstvenu zaštitu propisano je da djeca do 18 godina života imaju pravo na obavezno zdravstveno osiguranje. Zakon o zdravstvenoj zaštiti Republike Srpske zasnovan je na načelu jednakosti, isključivo prema medicinskim indikacijama.

Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske propisano je da svako dijete ima jednaka prava i jednake mogućnosti u osnovnom vaspitanju i obrazovanju bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Jednaka prava i jednake mogućnosti podrazumijevaju obezbjeđivanje jednakih uslova za svu djecu pri upisu i tokom osnovnog vaspitanja i obrazovanja.

Takođe, ovim Zakonom propisano je da strani državljani i lica bez državljanstva imaju pravo na osnovno vaspitanje i obrazovanje u Republici u skladu sa konvencijama i sporazumima koji su zaključeni sa drugim zemljama ili međunarodnim organizacijama.

Kroz različite aktivnosti i sporazume sa međunarodnim organizacijama, prvenstveno kroz saradnju sa UNICEFom djeca bez pratnje su uključena u redovan školski sistem u kantonima u kojima postoje privremeni prihvatni centri. Zdravstvena zaštita za djecu državljane BiH bez obzira na nacionalnu, vjerski ili etničku pripadnost se osigurava ili preko roditelja ili preko sistema zaštite u lokalnim zajednicama (preko Općinskih organa), dok je za djecu u pokretu zdravstven zaštite osigurana preko sistema podrške u Privremenim prihvatnim centrima .

Zakonom o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, brojevi: 20/20-prečišćeni tekst, 24/20, 01/23 I 31/23) regulisan je pristup obrazovanju:

U sklopu aktivnosti na smještaju, asistenciji i pružanju zdravstvene zaštite djece manjinskih grupa, djece migranata bez pratnje kao i djece radnika migranata MFS-EMMAUS je tokom 2020. godine zbrinuo devedeset (90) migranata - maloljetnika bez pratnje, te su im pružene usluge direktne asistencije (smještaj i zbrinjavanje, hrana, odjeća, higijenske potrepštine, zdravstvene usluge, uključujući hospitalizaciju i psihosocijalnu podršku)

World Vision BiH u saradnji sa UNICEF-om i relevantnim institucijama obezbjeđuje formalno i neformalno obrazovanje za djecu izbjeglice, migrante i tražioce azila. Kroz servise koje provodi World Vision u BiH unutar privremeno prihvatnih centara, osigurano je: **1. Uključivanje u formalno obrazovanje:** U saradnji s Ministarstvom za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo, Prvom osnovnom školom Ilida i OŠ 9. maj Pazarić, osigurano je uključivanje djece migranata iz Privremenog prihvatnog centra Ušivak. **2. Neformalno obrazovanje:** Pružene su mogućnosti za neformalno obrazovanje kroz platformu Akelius, za djecu oba privremeno prihvatna centra u Sarajevu i Bihaću. **3. Stručna osposobljavanja:** U suradnji s Ministarstvom za odgoj i obrazovanja Kantona Sarajevo i Srednjoškolskim centrom Hadžići, organizirani su kursevi za zanimanja kuhar i frizer, namijenjeni maloljetnim strancima bez pratnje. **4. Zdravstvena zaštita:** **1. Pristup zdravstvenim uslugama:** Osiguravanje osnovne zdravstvene zaštite za djecu kroz saradnju s zdravstvenim organizacijama u PPC i organizacija sistematskih pregleda i zdravstvenih radionica za djecu i njihove porodice kako bi se povećala svijest o zdravlju i važnosti. **2. Mentalno zdravlje:** Uključivanje psihosocijalne podrške kroz rad s psiholozima i socijalnim radnicima kako bi se pomoglo djeci da se nose s traumatskim iskustvima i izazovima migracije te organizacija radionica za jačanje emocionalne otpornosti djece.

f. registracija rođenih za svu djecu rođenu u zemlji.

Institucija Ombudsmena u toku 2024. godine sačinila je Specijalni izvještaj u vezi sa sprječavanjem rizika apatridije u Bosni i Hercegovini (Specijalni izvještaj će biti objavljen i javnosti prezentiran do kraja 2024.godine/novembar mjesec). S tim u vezi ističemo slijedeće. Na teritoriji Bosne i Hercegovine vođenje matičnih evidencija je na nivou entiteta i uređuje se Zakonom o matičnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine, Zakonom o matičnim knjigama Republike Srpske i Zakonom o matičnim knjigama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Prema informacijama zaprimljenim od matičnih ureda nema evidencije o licima koja su se obraćala radi upisa u MKR, a koja u momentu obraćanja nisu imala potrebne dokumente (djece rođene u zdravstvenim ustanovama u BiH, djece rođene van zdravstvenih ustanova u BiH, djece rođene u inostranstvu a koja su djeca bh. državljana), iz razloga što ne postoji propisima utvrđena obaveza. Strankama koje nemaju potrebnu dokumentaciju daju se pravni savjeti o načinu pribavljanja dokumentacije. Po službenoj dužnosti, radi ostvarivanja prava stranaka, matični uredi uspostavljaju dobru saradnju s drugim matičnim službama u Bosni i Hercegovini.

3. Koje mjere se poduzimaju u vašoj zemlji za rješavanje ranjivosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima?

U Bosni i Hercegovini je usvojen Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2023-2027.godine (GAP BIH), kojeg je na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 26.sjednici održanoj 18.10.2023.godine. Ovo je četvrti po redu strateški dokument za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u BiH, te postavlja jedan od ciljeva upravo sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola u javnoj i privatnoj sferi, kao i sve oblike trgovine ljudima, kroz uspostavljanje efikasnog sistema zaštite i prevencije.

Operativni plan za provedbu GAP BIH predviđa provedbu sljedećih mjera relevantnih za rješavanje ranjivosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima:

- Implementacija aktivnosti iz Strategije i AP za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period 2020-2023. godine koje se odnose na unapređenje ravnopravnosti spolova;
- Izvjestiti o mjerama zaštite svjedoka u slučajevima rodno zasnovanog nasilja, trgovine ljudima i primjeni Pravila o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini;
- Osigurati i promovisati dostupne telefonske linije za podršku žrtvama trgovine ljudima;
- Povećati kapacitete skloništa za žrtve trgovine ljudima i konsultovati žrtve trgovine ljudima o uslugama koje su im potrebne u skloništima;
- Osigurati finansijska sredstva za nevladine organizacije koje vode skloništa za žrtve nasilja u porodici, kao i trgovine ljudima;
- Jačanje kapaciteta stručnih timova za istraživanje krivičnih djela trgovine ljudima, što uključuje raspoređivanje odgovarajućeg profila i potrebnog broja istražitelja;
- Donijeti programe mjera za unapređenje pristupa obrazovanju i ekonomskim resursima za žene i djevojčice, koje su u rizičnoj kategoriji za trgovinu ljudima;
- Organizovanje aktivnosti podizanja svijesti djece i mladih, te grupa sa posebnim rizikom (Romi, djeca koja ne pohađaju školu) o različitim oblicima i štetnim posljedicama trgovine ljudima, kao i razne promotivne aktivnosti u cilju prevencije.

Prilikom izrade prijedloga Strategijene suprotstavljanja trgovini ljudima u BiH 2024-2027 vodilo se Rodno specifičnim pristupim : posebnosti trgovine ljudima se odražavaju i u razlikama trgovine ženama i muškarcima, kod oblika eksploatacije žrtava i načina regrutiranja. Iz tog razloga mjere pomoći i podrške žrtvama trebaju biti rodno specifične, uzimajući u obzir različite potrebe muških i ženskih žrtava, te je potrebno integrisati rodno osjetljivi pristup u Strategiju i akcione planove za provođenje Strategije.

Staratelj kao predstavnik organa starateljstva pruža zaštitu maloljetnom strancu bez pratnje koje je preživjelo rodno zasnovano nasilje. Specifičan plan podrške, uključujući i psihološku podršku, se uvrštava u individualni plan zaštite kojeg vodi staratelj. World Vision psihoterapeut pruža individualnu podršku maloljetniku/ci, u saradnji sa imenovanim starateljem. O svemu se obavještava Služba socijalne zaštite.

U slučaju da se desilo silovanje maloljetne osobe, obavještava se World Vision staratelj te policijska stanica a maloljetniku se obezbjeđuje siguran prostor. Prioritet u pružanju pomoći se fokusira na liječničku pomoć i medicinske procedure fokusirane na reproduktivno zdravlje, psihološku prvu pomoć te poseban plan zaštite. Medicinski pregled se vrši isključivo na Klinici urgentne medicine (KUM) gdje ljekar izdaje nalaz i stručno mišljenje. U bliskoj komunikaciji sa Službom socijalne zaštite i Službom za poslove sa strancima, Wolrd Vision staratelj nastavlja sa pružanjem adekvatne podrške maloljetniku.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima:

- Obezbjediti da u istragama za krivična djela trgovine ljudima u kojima su potencijalne žrtve žene, budu uključene žene kao policijski službenici, posebno u situacijama sumnje na seksualnu eksploataciju i prisilne brakove
- Razvijati nove i unaprijediti postojeće kapacitete (sigurne kuće/skloništa) za pružanje pomoći ženama žrtvama seksualne eksploatacije, imajući na umu višestruke oblike viktimizacije (silovanje, fizičko nasilje, diskriminacija po osnovu pola, pružanje seksualnih usluga) kojima su ove žrtve bile izložene zato što su žene
- Sačiniti programe pomoći za djevojčice žrtve prisilnih brakova u skladu sa njihovim potrebama

4. Koje se konkretne mjere poduzimaju za smanjenje ranjivosti na trgovinu ljudima iz ugroženih manjina? Molimo da dostavite informacije o politikama i mjerama u sljedećim oblastima:

a. istraživanje;

b. kampanje informisanja, podizanja svijesti i edukacije;

Ministarstvo sigurnosti u skladu sa Odlukom o obilježavanju značajnih datuma iz oblasti ljudskih prava je zaduženo za obilježavanje 18.oktobra, Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima te u okviru svog Budžeta planira iznos od 10.000 konvertabilnih maraka u tu svrhu. Naime, svake godine u zavisnosti od usvjanja budžeta Ministarstvo sigurnosti raspisuje Javni poziv za nevladine organizacije kako bi kroz zajedničke aktivnosti obilježili Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima. U zavisnosti od podataka sa terena,svake godine se organizuje kampanja podizanja svijesti javnosti o trgovini ljudima za različite oblike eksploatacije.Prilikom obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima u 2022.godini,provedena je kampanja u čijem fokusu su bili ugovoreni dječiji brakovi. U toku 2023.godine tema je bila „Trgovina ljudima unutar migracionih kretanja“, a 2024.godine planirana je kampanja „podizanje svijesti javnosti o trgovini ljudima putem interneta i tehnologije“

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima:

- Sprovođenje specifičnih kampanja za podizanje svijesti o trgovini ljudima usmjerenih na najranjivije grupe,
- Sprovođenje aktivnosti na podizanju svijesti o trgovini ljudima unutar romskih zajednica kroz uključivanje roma medijatora,
- Podizanje svijesti javnosti o fenomenu trgovine ljudima u pogledu potencijalne eksploatacije s kojom se susreću migranti koji prolaze kroz region.

IOM je 30. jula 2024. godine, na Svjetski dan borbe protiv trgovine ljudima, započeo digitalnu kampanju podizanja svijesti o problemu trgovine ljudima u BiH sa fokusom radnu eksploataciju, rizike od trgovine ljudima u digitalnim sferama i sportu, kao i problemima prosjačenja i prisilnih brakova predominantno među romskom populacijom. Kampanja traje do 18. oktobra 2024. obilježavajući Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima i nastoji promovirati razumijevanje indikatora trgovine ljudima, podstaći prijavljivanje sumnjivih aktivnosti i potaknuti empatiju prema preživjelim

World Vision u BiH podržava i radi na sistemskom uspostavljanju Mobilnih timova za proaktivnu identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima i do sada je uspostavio i podržao 11 Mobilnih identifikacijskih timova (MIT) u strateški odabranim lokacijama (Sarajevo, Bihać, Mostar, Tuzla, Živinice, Bijeljina, Bosanska Krupa, Cazin, Zvornik, Banja Luka, Visoko). Izbor lokacija je izabran prema najvećem broju migracija djece i odraslih koji se zatiču na ulici u prosjačenju, prema najvećem broju romskih zajednica i kretanju ljudi u pokretu, odnosno migrantske populacije. Struktura navedenih timova čine predstavnici centra za socijalni rad i policije, a u određenim lokacijama članovi su i kulturološki/romski medijatori (Tuzla i Živinice). Timovi su formalno i sistemski uspostavljeni od strane saglasnosti nadležnih ministarstava i/ili Odlukama gradskih lokalnih vlasti za uspostavom ovakvog tima koji radi na prevenciji, ranoj identifikaciji, prijavljivanju i prvoj asistenciji. Istovremeno, s ciljem proaktivnog djelovanja, timovi rade sa djecom i porodicama koje su u riziku i određenom stepenu ranjivosti, sarađuju sa ostalim relevantnim akterima na lokalnom nivou kako bi prevenirali i zaštitili potencijalne žrtve. Svi članovi Mobilnih timova, odnosno predstavnici centra za socijalni rad i policije su prošli niz edukacija za proaktivno djelovanje, a osigurana je i edukacija za certificiranje profesionalaca za rad sa maloljetnicima.

U periodu od predhodnih 5 godina MFS-EMMAUS je realizovao ukupno 53 radionice sa preko 1350 učesnika, profesionalaca iz oblasti borbe protiv trgovine ljudima, što uključuje predstavnike organizacija civilnog društva, centara za socijalni rad, centara za mentalno zdravlje, predstavnike agencija za sprovedbu zakona i drugih profesionalaca. Pored navedenog, veliki broj građana upoznat je kako sa pojmom trgovine ljudima, tako i sa načinima prepoznavanja ovog krivičnog djela kao i sa mehanizmima prijave i podrške, kroz realizaciju pet (5) inovativnih online kampanja. Pored online kampanje MFS-EMMAUS u pomenutom periodu realizovao je i tradicionalne kampanje u sklopu kojih je razvijeno i emitovano širom cijele Bosne i Hercegovine ukupno šest (6) radio džinglova, razvijeno je i šest (6) video materijala. Također je razvijeno i štampano ukupno 11 različitih postera, kao i 6 letaka distribuiranih širom Bosne i Hercegovine.

U pomenutom periodu, MFS – EMMAUS je kroz brojne projekte razvio i 5 publikacija uključujući *Minimalne standarde za podršku žrtvama trgovine ljudima, posebno djeci u Bosni i Hercegovini* koji su dana 09.05.2023. godine od strane Vijeća ministara BiH usvojeni.

Pored navedenog, MFS-EMMAUS je razvio i edukativnu slikovnicu „Sve što treba da znaš o trgovini ljudima“ namjenjenu za informisanje djece uz stručnu osobu, odgajatelje, učitelje, roditelje.

c. društveno-ekonomske inicijative usmjerene na temeljne i strukturalne uzroke;

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima:

- Jačati saradnju sa privatnim sektorom, s ciljem podizanja svijesti o ulozi i odgovornosti poslovnih subjekata u sprečavanju trgovine ljudima, kao i pružanju podrške i pomoći u rehabilitaciji i resocijalizaciji žrtava trgovine ljudima.

- Ojačati kapacitete nadležnih institucija za upravljanje radnim migracijama pružanjem informacija o sigurnim i legalnim mogućnostima za rad i zapošljavanje kako stranih državljana koji su na radu u Republici Srpskoj, tako i državljana Republike Srpske koji odlaze na rad u inostranstvo.

Centar za socijalni rad ima uspostavljene referalne mehanizme za otkrivanje, prepoznavanje, prijavu i identifikaciju sumnje na zlostavljanje, razvijene indikatore za prepoznavanje prisustva zlostavljanja i uspostavljene procedure postupanja u slučaju identifikacije sumnje na zlostavljanje, dok policijski službenici rade po prijavama krivičnog djela, koje dostavljaju nadležnim tužilaštvima.

d. obrazovanje, stručna obuka i programi zapošljavanja.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljavanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti u vezi sa rodnom dimenzijom trgovine ljudima:

- Povećati stepen uključenosti djece iz ranjivih grupa u redovno školovanje i preduzimati potrebne mjere da djeca koja su već u obrazovnom sistemu isti ne napuštaju.
- Kreirati i provoditi programe suzbijanja predrasuda, stereotipa i diskriminacije prema romskoj djeci u sistemima odgoja i obrazovanja
- Osnažiti i dodatno unaprijediti mehanizme za reintegraciju žrtava trgovine ljudima.

OBUKE U 2021.GODINI **WORLD VISION**

- **8** treninga za jačanje kapaciteta i saradnje institucija i predstavljanje Smjernica za postupanje nadležnih institucija i ovlaštenih organizacija u suprotstavljanju trgovini ljudima u BiH, ukupno 143 učesnika.
- **4** treninga Trgovina ljudima i socijalna Pravda u BiH/ukupno 112 učesnika.
- **4** treninga za članove lokalnih referalnih mehanizama za proaktivnu identifikaciju djece (potencijalnih) žrtava trgovine ljudima, ukupno 96 učesnika.
- **4** treninga za članove lokalnih referalnih mehanizama za postupanje u slučajevima svih oblika eksploatacije djece u skladu sa potpisanim Protokolima, ukupno 96 učesnika.

PACT PROJEKAT-GIZ

U okviru PaCT projekta organizovane su dvije regionalne radionice u vezi sa suprotstavljanjem trgovini ljudima:

- Regionalna radionica: „Izgradnja kapaciteta za sprečavanje trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu sa posebnim fokusom na sektor zdravstva“ (februar 2021.godine)
- Regionalna radionica: “Razvoj kapaciteta za sprečavanje trgovine ljudima tokom COVID-19 i sličnih kriza” (april 2021 godine)

MSF-EMMAUS

U decembru održana je jedna obuka, TTX tipa, na temu Jačanje multidisciplinarnog pristupa i institucionalnih odgovora kroz preporuke za naprednije Akcione politike odgovora na problem trgovine ljudima.

- 1 obuka, 30 učesnika koji su članovi/ce lokalnih koordinacionih timova za suprotstavljanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.(decembar 2021)

PROJEKAT VIJEĆA EVROPE „Prevenција i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“

- 5 Obuka na temu zaštita privatnog života i ličnih podataka žrtava trgovine ljudima, ukupno 66 učesnika (juni, juli i septembar 2021.godine)
- 5 osnovnih obuka na temu trgovina ljudima u svrhi radne eksploatacije ,ukupno 61 učesnik (januar,mart,novembar i decembar 2021.godine)
- 1 Napredna obuka na temu trgovina ljudima u svrhu radne eksploatacije , ukupno 16 učesnika (decembar 2021.godine)
- 1 obuka za pravne stručnjake o trgovini djeco, ukupno 25 učesnika (Septembar 2021.godine)

OBUKE 2022.GODINA

OMLADINSKI CENTAR „VERMONT“

KAMPANJA “DNEVNI CENTAR – NAŠA KUĆA VELIKOG SRCA” Uz podršku Save the children-a, u svakom od centara održani su višednevni treninzi na kojima su djeca osposobljena za odgovornije korištenje medija i društvenih mreža. Uslijedio je online rad s mentorima na pripremi kampanja, da bi cjelokupan proces rezultirao objavljivanjem medijskih sadržaja s dječijim porukama i organizacijom zagovaračkih događaja. U sklopu kampanje akcenat je stavljen na borbu protiv trgovine ljudima i zaštite djece koja žive i/ili rade na ulici.

OKRUGLI STO “SISTEMSKO RJEŠAVANJE DNEVNIH CENTARA” Dana 21.11.2022. godine održao okrugli sto - sistemsko rješenje dnevnih centara sa ciljem zagovaranja i lobiranja sistemskog rješenja funkcionisanja Dnevnog centra. Okruglom stolu su prisustvovalе sve relevantne institucije i organizacije civilnog društva koje su bitne za rad Dnevnog centra, a koje se bave pitanjima djece (Policija Brčko distrikta BiH, Odjeljenje za obrazovanje Brčko distrikta BiH, Pododjeljenje za socijalnu zaštitu). Zaključak okruglog stola je da je neophodno uvezati sve institucije i organizacije sa ciljevima izrade podzakonskih i zakonskih akata za standardizaciju i akreditaciju rada Dnevnih centara.

OBILJEŽAVANJE MEĐUNARODNOG DANA BORBE PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA “16 DANA AKTIVIZMA” Kroz 16 dana aktivizma održane se različite aktivnosti kao što promotivne aktivnosti putem društvenih mreža sa ciljem slanja poruka o nenasilju, miru i toleranciji, ulična akcija na Trgu mladih na kojoj su učestvovali Misija OSCEa u BiH, Omladinski centar “Vermont” i mladi sa ciljem pružanja podrške žrtvama nasilja, te je se poslana inicijativa za otvaranje prihvatne stanice na području Brčko distrikta BiH. U svrhu dobijanja podrške građana, te što većeg osvješćivanja javnosti sa problemima sa kojima se suočavaju žrtve nasilja, ali i institucije koje se bave ovom problematikom u neuređenom sistemu tokom ulične akcije građani su imali priliku da daju svoju

podršku osnivanju prihvatne stanice kroz potpisivanje unaprijed pripremljenih razglednica koje su upućene prema Vladi Brčko distrikta BiH.

CENTAR ŽENSKIH PRAVA

Centar ženskih prava iz Zenice je tokom 2022. godine održao ukupno 11 događaja, po prirodi osam (8) konsultativno-informativnih sesija i tri (3) sastanka od kojih je jedan bio u online formatu (31.01.2022.), uz učešće 52 osobe: 32 osobe muškog spola i 27 osoba ženskog spola. Učesnici/ce sastanaka bili/e su predstavnici/ce Ministarstva sigurnosti BiH, Državni koordinator, Šef Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima, Direktor programa USAID/INSPIRE, predstavnici/ce centara za socijalni rad, te predstavnik Američke ambasade u BiH. Konsultativno-informativnim sesijama cilj je bio informisati i upoznati članove/ice regionalnih monitoring timova sa mehanizmima i načinima uključenja specijaliziranih organizacija u proces identifikacije i zaštite žrtava trgovine, koje zbog svoje ekspertize mogu pružiti kvalitetnu tehničku asistenciju nadležnim institucijama obezbjeđujući pravnu pomoć žrtvama. Profili članova/ica RMT (10 kantonalnih RMT, RMT Brčko Distrikt BiH, RMT sa područja regije Banja Luka, Doboje, Prijedor, Bijeljina) uključuju imenovane predstavnike/ce iz pravosuđa (tužitelji/ice), socijalne zaštite, centara za mentalno zdravlje, obrazovanja, inspektore rada, NVO (RMT ZDK I SBK – 28.02.2022; RMT BD BIH I TK – 30.03.2022; RMT KS I BPK – 30.05.2022; RMT REGIJA BANJA LUKA – 17.06.2022; RMT USK I KANTON 10 – 24.06.2022; RMT PK – 30.08.2022; RMT HNK I ZHK – 31.08.2022; RMT REGIJA PRIJEDOR, DOBOJ I BIJE LJINA – 27.09.2022).

Uloga Ministarstva sigurnosti BiH bila je u dijelu koordiniranja i informiranja RMT koordinatora o planiranim aktivnostima, kako bi se u što kompletnijem sastavu odazvali/animirali članovi/ce RMT za učešće, povezivanje, razmjenu i učenje.

Aktivnosti su realizovane u pod okriljem USAID/INSPIRE Programa podrške zaštiti ljudskih prava i projekta „Iskorak ka dobrim praksama u zaštiti prava žrtava trgovine ljudima“.

Osim toga, predstavnica Centra ženskih prava, u svojstvu učesnice a potom i eduktorice, uzela je učešće na sljedeća četiri događaja/treninga:

1. Regionalni trening za trenere - Skoplje, Sjeverna Makedonija, 24-27.05.2022.

Tema: “Jačanje kapaciteta stručnjaka za identifikaciju žrtava trgovine ljudima”- (Prevenција i borba protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu – GIZ i Ministarstvo sigurnosti BiH).

Alati: (Zdravstveni indikatori za identifikaciju žrtava trgovine ljudima i potencijalnih žrtava trgovine i Standardne operativne procedure (SOP) u izvanrednim situacijama)

2. Obuka „Prevenција i borba protiv trgovine ljudima: Uloga zdravstvenih ustanova u prevenciji i pravilnom pristupu slučajevima trgovine ljudima“, Teslić, 30.06.- 01.07.2022. – (u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Vijeća Evrope “Prevenција i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”).

3. Obuka/trening za zdravstvene radnike u BiH, Sarajevo BiH, 03.10.2022. godine

Tema: “Jačanje kapaciteta stručnjaka za identifikaciju žrtava trgovine ljudima” - (Prevenција i borba protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu – GIZ i Ministarstvo sigurnosti BiH)

Alati: (Zdravstveni indikatori za identifikaciju žrtava trgovine ljudima i potencijalnih žrtava trgovine i Standardne operativne procedure (SOP) u izvanrednim situacijama).

4. Obuka „Prevenција i borba protiv trgovine ljudima: Uloga zdravstvenih ustanova u prevenciji i pravilnom pristupu slučajevima trgovine ljudima“, Igman, 24-25.10.2022. – (u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Vijeća Evrope “Prevenција i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”).

WORLD VISION

1. Training: Local Level Training for municipalities to operate the newly developed protocols for coordination and assistance to child victims of forced labor and forced begging.

Participants: professionals working with children from all the sectors involved in the local referral mechanism (police, social workers, health workers, schools, relevant NGOs, city administration, national anti-trafficking teams etc.)

Purpose: Skill Building, Raising Awareness

Municipalities: Vitez, Jajce, Konjic, Jablanica, Canton Sarajevo, Bihać, Donji Vakuf, Gornji Vakuf-Uskoplje, Una-Sana Canton, Mostar, Herzegovina-Neretva Canton, Prijedor, Sanski Most, Ključ, Posavina Canton, Brčko, Visoko, Breza, Čelić, Tuzla

Number of participants: 196

Total number of trainings: 8

Dates and location of training event: February, March, May, June, September, October, November (Neum, Sarajevo, Konjic, Vlasnić, Prijedor)

2. Training: Local Level Training for municipalities for proactive identification of potential VoT, focus on children, and standards of child victim protection, assessing and determining the best interests of the child

Participants: professionals working with children from all the sectors involved in the local referral mechanism (police, social workers, health workers, schools, relevant NGOs, city administration, national anti-trafficking teams etc.)

Purpose: Skill Building, Raising Awareness

Municipalities: Vitez, Jajce, Konjic, Jablanica, Canton Sarajevo, Vitez, Jajce, Konjic, Jablanica, Canton Sarajevo, Bihać, Donji Vakuf, Gornji Vakuf-Uskoplje, Una-Sana Canton, Mostar, Herzegovina-Neretva Canton, Sanski Most, Ključ, Posavina Canton, Brčko, Visoko, Breza, Čelić, Tuzla

Number of participants: 167

Total number of trainings: 8

Dates and location of training event: February, March, May, June, September, October, November (Neum, Sarajevo, Konjic, Vlasnić)

3. Training: TiP and Social Justice

Participants: members of anti-trafficking teams, professionals and first responders working with children) from Tuzla Canton, District Brčko and Bosnia Podrinje Canton

Purpose: Skill Building

Number of participants: 23

Total number of trainings: 1

Dates and location of training event: January 27-28, Tuzla

4. Intersectoral workshop: Referral action in the field of prevention and treatment in cases of begging and other forms of child exploitation

Participants: members of anti-trafficking teams and local first responders (police and centre for social welfare) from all municipalities of Una-Sana Canton, Central Bosnia Canton, Zenica Doboje Canton

Purpose: Skill Building, Raising Awareness

Total number of participants: 99

Total number of trainings: 3

Dates and location of training event: Una Sana Canton (December 8, Bihac), Central Bosnia Canton (December 15, Vitez), Zenica Dobojo Canton (December 22, Zenica)

TOTAL NO OF TRAININGS: 20

TOTAL NO OF PARTICIPANTS: 485

IOM BIH

Specijalizirane obuke na temu trgovine ljudima organizovane od strane IOM BiH u 2022. godini:

1. „Obuka zasnovana na simulacijama stvarnog slučaja - Desktop vježbe za ključne učesnike inoviranog referalnog mehanizma/koordinacionog mehanizma za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”, 25.- 28. 01. 2022., Sarajevo.

Broj učesnika: 41 (21 M, 20 Ž) iz Tužilaštva BiH, kantonalnih MUP-ova (K10, ZHK, USK, TK) i tužilaštava (K10), SPS, SIPA, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi HNK, NVO (Žene s Une, Vaša Prava, Zemlja djece u BiH), CSR Mostar i KS, IOM, World Vision i OSCE. Sama konceptualizacija obuke (metodologija) kao i njena implementacija (formiranje trenerskog tima) je urađena u koordinaciji sa MS BiH i Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

2. „Proaktivna identifikacija žrtava trgovine ljudima u mješovitim migracionim tokovima – fokus na osoblje zaposleno u privremenom prihvatnom centru Lipa“, 15.-18. 02. 2022., Bihać.

Broj učesnika: 83 (41 M, 42 Ž) iz IOM, UNFPA, IPSIA BiH, World Vision, DRC, SPS, Žene s Une, MBC Fenix Alternative Kakanj, UNICEF, JRS, Medecins du Monde, Crveni Križ USK. Obuka je organizovana u konsultaciji i saradnji sa MS BiH i Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

3. Obuka trenera za revidirani nastavni plan i program policije - 29. mart - 1. april 2022., Sarajevo.

Broj učesnika: 13 (8 M, 5 Ž) iz MUP KS, ZHK, HNK, SBK, TK, ZDK, GP, SIPA, SPS, Policijska akademija FMUP, CPRC. Obuka i revizija nastavnog plana i programa urađeni u saradnji sa MS BiH i Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

4. Simulacija suđenja „Trgovina ljudima – krivično gonjenje počilaca u kontekstu mješovitih migracionih tokova” 18.-20.05.2022., Mostar.

Broj učesnika: 24 (12 M, 12 Ž) iz Tužilaštva BiH, općinskih sudova (Kiseljak, Banovići, Sarajevo, Travnik, Čitluk), kantonalnih tužilaštava (KS, USK, HNK) , SPS, MUP ZHK, MUP BPK, GP, SIPA. Obuka organizovana u saradnji sa CEST FBiH i Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

5. A) “Prva specijalistička obuka za policijske službenike prema revidiranom priručniku o trgovini ljudima” 26-27.05.2022., Mostar.

B) “Druga specijalistička obuka za policijske službenike prema revidiranom priručniku o trgovini ljudima” 15-16.06.2022., Igman

C) “Treća specijalistička obuka za policijske službenike prema revidiranom priručniku o trgovini ljudima” 29.-30.06.2022., Sarajevo

Kroz tri specijalističke obuke su obučena 93 policijska službenika (57 M, 36 Ž) iz SPS, GP, SIPA, 10 kantonalnih MUP-ova, FUP.

Obuka je organizovana u saradnji sa MS BiH i Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

6. „Proaktivna identifikacija žrtava trgovine ljudima u mješovitim migracionim tokovima – fokus na osoblje terenskih timova u BiH“, 4.-5. juli 2022., Jahorina.

Broj učesnika: 36 (20 M, 16 Ž) iz IOM, UNICEF, DRC, Crveni Križ FBiH i USK, Save the Children, MS BiH, UNHCR. Ova obuka je organizirana u saradnji sa Outreach koordinatorom MS BiH i Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

7. "Trgovina ljudima - zaštita prava žrtava trgovine ljudima i položaj žrtava prema praksi Evropskog suda za ljudska prava" - XX Savjetovanje iz krivičnogprave oblasti, 03. Juni 2022., Neum.

Broj učesnika: 39 (25 M, 14 Ž) iz Vrhovnog Suda FBiH, SUD BiH, CEST FBIH/RS, FUP, Kantonalni sudovi u Bihaću, Tuzli, Općinski sudovi u Tuzli, Bihaću, Sarajevu, Banovićima, Okružno javno tužilaštvo Banja Luka, KPZ Tuzla, Osnovni sud Brčko Distrikt, Osnovni sud Gradiška, Kantonalno tužilaštvo Sarajevo, MS BiH.

8. Trening za facilitatore informativnih sesija za migrante, 7.-8. septembar 2022., Sarajevo.

Broj učesnika: 49 (28 M, 21 Ž) iz IOM-a i Vaša Prava.

9. XV godišnji tužilački simpozijum, Panel III “Značaj digitalnog okruženja u borbi protiv trgovine ljudima”, 18-20. 10. 2022., Neum.

Broj učesnika: 32 (11 M, 21 Ž) iz Federalno tužilaštvo, Tužilaštvo BiH, Kantonalno tužilaštvo Travnik, Tuzla, Sarajevo, Bihać, Zenica, Republičko tužilaštvo Banja Luka, FUP, MUP RS, Policija Brčko Distrikta, Kantonalni sud Bihać, SUD BiH, IOM, OSCE, CoE, EMMAUS.

VIJEĆE EVROPE

Projekat “Prevencija i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”. Specijalizirane obuke na temu trgovine ljudima organizovane 2022. godine.

1. Obuka „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima: Uloga obrazovnih institucija u sistemu zaštite djece od trgovine ljudima“, Sarajevo, 24 – 25.03.2022. Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija) i Ministarstvom obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo (profesionalna/poziv učesnicima) Učesnici: 30 osoba (predstavnicima/e osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo, centara za socijalni rad, nevladinih organizacija)

2. Obuka „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima: Uloga obrazovnih institucija u sistemu zaštite djece od trgovine ljudima“, Banja Luka, 31.03. – 01.04.2022. Realizovana u saradnji sa Koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srpskoj (profesionalna/uvodno izlaganje), Ministarstvom prosvjete i kulture Republike Srpske (profesionalna/pozivi i zaključno izlaganje), Koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima u Brčko distriktu i Odjelom za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH (profesionalna/pozivi) Učesnici: 29 osoba (predstavnicima/e osnovnih i srednjih škola, centara za socijalni rad, nevladinih organizacija)

3. Online obuka „Trgovina ljudima u svrhu radne eksploatacije“ HELP programa (Obrazovanje o ljudskim pravima za pravne stručnjake) Vijeća Europe, online, april – juni 2022. Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija i uvodno izlaganje) i Centrima za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH i Republike Srpske (profesionalna/pozivi) Učesnici: 25 osoba, od kojih je 11 certificirano (tužitelji, socijalni radnici, inspektori rada, policija i predstavnici nevladinih organizacija).

4. Obuka „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima: Uloga obrazovnih institucija u sistemu zaštite djece od trgovine ljudima“, Brčko, 19.05.2022. Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija), Koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima u Brčko distriktu i

Odjelom za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH (profesionalna/pozivi) Učesnici: 29 osoba (osnovne i srednje škole Brčko distrikta).

5. Obuka „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima: Uloga obrazovnih institucija u sistemu zaštite djece od trgovine ljudima“, Sarajevo, 26.05.2022. Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija) i Ministarstvom obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo (profesionalna/poziv učesnicima) Učesnici: 26 osoba (osnovne i srednje škole Kantona Sarajevo).

6. Obuka „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima: Uloga zdravstvenih ustanova u prevenciji i pravilnom pristupu slučajevima trgovine ljudima“, Teslić, 30.06.-01.07.2022. Realizovana u saradnji i koordinaciji sa GIZ-om, i Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija). Realizaciju direktno podržali Koordinator za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srpskoj (profesionalna/uvodno izlaganje), Ministarstvo zdravstva Republike Srpske (profesionalna/pozivi i izlaganje), Koordinator za borbu protiv trgovine ljudima u Brčko distriktu i Odjel za zdravstvo/Centar za mentalno zdravlje Brčko distrikta BiH (profesionalna/pozivi i izlaganje) Učesnici: 24 profesionalca iz oblasti zdravstva (zdravstvene ustanove iz Banja Luke, Bijeljine, Brčkog, Doboja, Prnjavora, Sarajeva, Teslića, Tešnja, Velike Kladuše i Zenice).

7. Obuka o prevenciji trgovine djecom kroz procjenu dobi djece u riziku, i konsultacije o postupcima procjene starosti u BiH, Konjic, 26 - 27.07.2022. Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija i moderiranje konsultacija) Učesnici: 31 učesnik/ca (predstavnici granične policije, Službe za poslove sa strancima, Sektora za azil i Sektora za imigraciju Ministarstva sigurnosti BiH, ministarstava unutarnjih poslova na svim nivoima, Ministarstva zdravstva, i socijalne zaštite, Centri za socijalni rad).

8. Trening sesija „Tehnološki pospješena trgovina djecom“, u okviru XV godišnjeg simpozija tužilaca u Bosni i Hercegovini, Neum, 18-20.10.2022. Realizovana u saradnji sa OSCE BiH, IOM BiH, MFS-EMMAUS (finansijska), kao i Udruženjem tužilaca FBiH, Centrima za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH i Republike Srpske (profesionalna/organizacija) Učesnici: 25 stručnjaka (tužilaštva i policija svih nivoa).

9. Obuka „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima: Uloga zdravstvenih ustanova u prevenciji i pravilnom pristupu slučajevima trgovine ljudima“, Igman, 24-25.10.2022. Realizovana u saradnji i koordinaciji sa Ministarstvom sigurnosti BiH i Državnim koordinatorom (profesionalna/koordinacija i izlaganje), koordinatori za borbu protiv trgovine ljudima FBiH, RS i Brčko distrikta, Federalno ministarstvo zdravlja, Ministarstvo zdravstva RS i Odjel za zdravstvo Brčko distrikta BiH (profesionalna/pozivi) Učesnici: 28 zdravstvenih radnika i radnica iz 14 gradova BiH.

10. Obuka „Zaštita privatnog života i ličnih podataka žrtava trgovine ljudima“, Sarajevo, 22.11.2022 Realizirana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH/Državnim koordinatorom (profesionalna/koordinacija i izlaganje) Učesnici: 11 predstavnika/ca nevladinih organizacija (potpisnice protokola o pružanju asistencije i smještaja žrtvama trgovine ljudima).

11. Obuka „Zaštita privatnog života i ličnih podataka žrtava trgovine ljudima“, Sarajevo, 23.11.2022 Realizirana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH (profesionalna/koordinacija i izlaganje) i Udruženjem glasnogovornika tužilaštava Učesnici: 16 glasnogovornika/ca institucija (tužilaštva, policija).

GIZ

Tokom 2022. godine, u okviru projekta PaCT (Prevencija i borba protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu) koji GIZ implementira u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH održane su dvije obuke/treninga:

- Regionalni trening za trenere - Skoplje, Sjeverna Makedonija, 24-27.05.2022. godine.

Tema: “Jačanje kapaciteta stručnjaka za identifikaciju žrtava trgovini ljudima”

Alati: Zdravstveni indikatori za identifikaciju žrtava trgovini ljudima i potencijalnih žrtava trgovine
Standardne operativne procedure (SOP) u izvanrednim situacijama

Uloga Ministarstva sigurnosti BiH je bila da koordinira odabir i delegiranja predstavnika iz BiH. Broj predstavnika iz BiH 3:

- Obuka/trening za zdravstvene radnike u BiH, Sarajevo BiH, 03.10.2022. godine

Tema: “Jačanje kapaciteta stručnjaka za identifikaciju žrtava trgovini ljudima”

Alati: Zdravstveni indikatori za identifikaciju žrtava trgovini ljudima i potencijalnih žrtava trgovine
Standardne operativne procedure (SOP) u izvanrednim situacijama

Uloga Ministarstva sigurnosti je bila da koordinira za nadležnim zdravstvenim institucijama u FBiH, RS i Brčko Distrikta kod odabira učesnika treninga. Ministarstvo je također obezbjedilo prostor za održavanje treninga, ručak i osvježenje za učesnike.

Broj učesnika je 17

Predstavnici javnih ustanova primarne zdravstvene zaštite (Domovi zdravlja) iz Republike Srpske, FBiH i Brčko distrikta.

Predstavnici Ministarstva sigurnosti BiH

OTAHARIN - BIJELJINA

U toku 2022. godine realizovana su dva modula radionica u 4 grada, prema sljedećem redoslijedu:

1. U periodu od **26. do 27.09.2022.** godine održana dvodnevna informativno-edukativna radionica za članove Radne grupe za zaštitu bezbjednosti djeteta u Bijeljini. Ovim sastankom započeli smo prvi modul radionica koje će doprinijeti jačanju kapaciteta profesionalaca uključenih u rad ovih grupa.
2. U dane **3. i 4.10.** održana dvodnevna edukativno-informativna radionica u Zvorniku. Radionica je održana sa ciljem jačanja kapaciteta profesionalaca. Radionici je prisustvovalo 17 učesnika (13 Ž i 4 M). Bili su jako zainteresovani za problematiku trgovine ljudima, ali i prilično neupućeni u referalne mehanizme koji postoje u njihovoj lokalnoj zajednici, ali i u Entitetu. Ova obuka bila je samo početak kompletnog programa kroz koji će ovi profesionalci proći i za cilj je imala upoznavanje i uvođenje učesnika u temu koja je izuzetno opširna.
3. U periodu od **10 do 11.10.** održane su dvodnevne edukativno-informativne radionice i u Doboju. Radionici je prisustvovalo 18 učesnika (3 M i 15 Ž), pokazali su želju za učešćem, imali veliki broj pitanja i aktivno učestvovali u radionici.
4. U periodu od **8 do 9.11.** u Brčko distriktu održan je prvi modul edukativno-informativnih radionica sa ciljem jačanja kapaciteta profesionalaca. Lokalna grupa za zaštitu bezbjednosti djeteta u Brčkom broji pet članica. Sve su prisustvovala prvom modulu, ali pored njih modulu su prisustvovali i predstavnici drugih relevantnih institucija. Ukupan broj učesnika na radionici bio je 21 (18 Ž i 3 M).
5. U periodu od **17 do 18.11.** održan je drugi modul dvodnevni edukativno-informativnih radionica u Bijeljini. Radionicama prisustvovalo 15 učesnika (13 Ž i 2 M). Tema II modula je bila „Fenomen trgovine ljudima i trgovine djetetom“. Učesnicima je skrenuta pažnja na Konvencije na koje se oslanjaju sve zemlje Evrope, pa i naša zemlja, kada je riječ o postupanju u slučajevima trgovine ljudima (Palermo protokol, Konvencija vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima (GRETA izvještaj), ali i naše zakonodavstvo na državnom i entitetskom nivou)
Cilj radionice bio je da učesnici uvide kako se osjeća i kroz šta prolazi dijete kao žrtva trgovine ljudima i kakvu to oni kao profesionalci imaju ulogu u borbi protiv ovog fenomena.

6. U periodu od **23 do 24.11.** održan je drugi modul dvodnevnih edukativno-informativnih radionica u Zvorniku. Prisustvovalo je 15 učesnika (12 Ž i 3 M). Kao što je navedeno, tema II modula je bila „Fenomen trgovine ljudima i trgovine djecom“.
7. U periodu od **28 do 29.11.** održan je drugi modul dvodnevnih edukativno-informativnih radionica u Doboju. Radionicama prisustvovalo 13 učesnika (10 Ž i 3 M).
8. U periodu od **20 do 21.12.** u Brčko distriktu održan je drugi modul edukativno-informativnih radionica sa ciljem jačanja kapaciteta profesionalaca. Radionici je prisustvovalo 17 učesnika (15 Ž i 2 M).

OSCE MISIJE U BIH

1. **Radionica “Procjena rizika i sprečavanje trgovine ljudima u lancima snabdijevanja”, 09.06.2022. godine, Sarajevo.** Broj učesnika: 36 (16 M, 20 Ž)

(Pravosuđe: 3, Agencije za sprovođenje zakona: 8, Javne nabavke: 2, Međunarodne organizacije: 6, Nevladine organizacije: 9, Ombudsman: 1, Sindikati: 1, Inspekcija rada: 4 i Poslovni sektor: 2).

Realizovano u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima

2. **Obuka za pripadnike MUP TK, 14.06.2022. godine, Tuzla**

Broj učesnika: 29 (Pravosuđe: 2 i Agencije za sprovođenje zakona: 25). Realizovano u saradnji sa MUP TK i Koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima u TK.

3. **Seminar: Trgovina ljudima i terorizam gdje i kako se prepliću, 08.07.2022. godine, Sarajevo**

Broj učesnika: 19 (9 M, 10 Ž) (Pravosuđe: 5, Agencije za sprovođenje zakona: 6, Poreska uprava: 1, Međunarodne organizacije: 1 i Nevladine organizacije: 6).

Realizovano u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima te Centrima za edukaciju tužilaca i sudija u RS i FBiH.

4. **XV Savjetovanje tužilaca u BiH, Panel III “Značaj digitalnog okruženja u borbi protiv trgovine ljudima”, 18-20.10.2022. godine, Neum**

Broj učesnika: 32 (11 M, 21 Ž) (Pravosuđe: 18, Agencije za sprovođenje zakona: 7, Centri za socijalni rad: 1, Međunarodne organizacije: 3 i Nevladine organizacije: 3). Realizovano u saradnji sa Centrima za edukaciju tužilaca i sudija u RS i FBiH te Udruženjem tužilaca u FBiH.

5. **Pristup usmjeren na žrtvu u borbi protiv trgovine ljudima, obuka za pripadnike Regionalnih monitoring timova u Republici Srpskoj**

Broj učesnika: 21 (11 M, 10 Ž) (Pravosuđe: 6; Agencije za sprovođenje zakona: 7, Inspekcija rada: 3 i Centri za socijalni rad: 5). Realizovano u saradnji sa MUP RS i Koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima u RS.

6. **Radionica, studija slučaja borba protiv trgovine ljudima, 09.12.2022. godine, Banjaluka.**

Broj učesnika: 19 (4 M, 15 Ž) - **Studenti**

Realizovano u saradnji sa Pravnim fakultetom Univerziteta u Banjoj Luci.

MEĐUNARODNI FORUM SOLIDARNOSTI - EMMAUS

1. 25.01.2022. godine, **„Prezentacija i obuka za upotrebu e-obrasca za izvještavanje o aktivnostima na suzbijanju trgovine ljudima za međunarodne i organizacije civilnog društva u Bosni i Hercegovini“**, broj učesnika 18 (MinistarstvoSig BiH -4, Međunar Org-4 i OCD-10).
2. 14. i 15.03.2022. godine, **„Upravljanje projektima za podršku žrtvama trgovine ljudima koje se zasniva na logičkom okviru i menadžment zasnovan na rezultatima za organizacije civilnog društva u okviru projekta Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima“**, broj učesnika 24 (OCD-22 učesnika (iz 15 OCD) i drugi eksperti – 2).
3. 23. i 24.03.2022. godine, **Radionica za izgradnju i jačanje kapaciteta profesionalaca koji pružaju psihosocijalnu i druge vidove pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima i osobama u riziku u Bosni i Hercegovini u sklopu projekta: „PreACT - Prevencija nasilja nad djecom u digitalnom okruženju i trgovine ljudima kroz podizanje svijesti i pružanje psihosocijalne podrške žrtvama trgovine ljudima“**, broj učesnika 20 (OCD -5 učesnika (iz 3 OCD), CSR-6, CMZ/SOS SELA/Psiholozi-8 i drugi eksperti- 1).
4. 24. i 25.03.2022. godine, **Radionica za profesionalce koji pružaju psihosocijalnu i druge vidove pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima o prevenciji profesionalnog sagorijevanja u sklopu projekta: „PreACT - Prevencija nasilja nad djecom u digitalnom okruženju i trgovine ljudima kroz podizanje svijesti i pružanje psihosocijalne podrške žrtvama trgovine ljudima“**, broj učesnika 20 (OCD -5, CSR-10 i CMZ/SOS SELA/Psiholozi-5).
5. 5 - 7.04.2022. godine, **Rad na SOS telefonu i direktnoj asistenciji žrtvama trgovine ljudima Radionica za organizacije civilnog društva u okviru projekta Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima**, broj učesnika 18 (OCD-18 (iz 12 OCD)).
6. 30.06 -1.07.2022. godine, **„Tabletop Exercises (TTX) - multisektorske i multidisciplinarne radionice za članove koordinacionih tijela i profesionalce sistema upućivanja za žrtve trgovine ljudima u okviru projekta „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“, koji podržava USAID/INSPIRE i projekta „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima“, koji podržava Evropska unija**, broj učesnika 20 (OCD-8, LKT-12 (policijski službenici-2, CSR-2, tužilaštva-3, Ministarstvo soc politike Goražde-1, Poreska uprava FBIH-1, Ministarstvo zdravstva ZeDo-1, Služba za zapošljavanje Goražde-1 i Međunarodna org-1).
7. 5-6.07.2022. godine, **Tabletop Exercises (TTX) - multisektorske i multidisciplinarne radionice za članove koordinacionih tijela i profesionalce sistema upućivanja za žrtve trgovine ljudima u okviru projekta „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“, koji podržava USAID/INSPIRE i projekta „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima“, koji podržava Evropska unija**, broj učesnika 23 (OCD-9, LKT-14 (polic.službenici-7, CSR-4, tužilaštva-1), Međunarodna org-1 i Vlada KS-1).
8. 15-16.09.2022. godine, **Proaktivna identifikacija žrtava trgovine ljudima u državnom referalnom mehanizmu, u okviru projekta: „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“, koji podržava USAID/INSPIRE i projekta „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima“, koji podržava Evropska unija**, broj učesnika 35 (OCD-12, CSR-12, CMZ-7 i Ostali-4(2 psihologa+2 člana tima za identifikaciju GV)).
9. 26. i 27.09.2022. godine, **Tabletop Exercises (TTX) – multisektorske i multidisciplinarne radionice za članove koordinacionih tijela i drugih predstavnika institucija sistema upućivanja za žrtve trgovine ljudima, u okviru projekta „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“, koji podržava USAID/INSPIRE i projekta „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima“, koji podržava Evropska unija**, broj učesnika 14 (OCD-12, MeđOrg-2, CSR-6, Tužilaca-4, Policijski sl/LKT-10, MinistarstvaiSlužbe/LKT-6 i Odgojni centri/CMZ-4).

10. 29. i 30.09.2022. godine, ***Prezentacija i obuka za primjenu e-obrasca za izvještavanje o realizaciji aktivnosti na suzbijanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u okviru projekta "Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima", koji podržava Evropska unija***, broj učesnika 28 (OCD-23, Međunarodna org-2 i MinistarstvoSig BiH- 3).

11. 6-7.10.2022. godine, ***"Identifikacija žrtava trgovine ljudima i drugih ranjivih grupa" u okviru projekta „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”, koji podržava USAID/INSPIRE i projekta „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima”, koji podržava Evropska unija***, broj učesnika 27 (OCD-23 (iz 14 org)).

12. 17-20.10.2022. godine, ***„XV savjetovanje tužilaca u Bosni i Hercegovini“Neum; Panel III - Značaj digitalnog okruženja u borbi protiv trgovine ljudima u okviru projekta „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”, koji podržava USAID/INSPIRE***, broj učesnika 32 (OCD-3, MeđOrg-4, Tužioci-13, Sudija-1, Policijski sl-7, Ostali eksperti 4 (psiholog,1, CSR-1, Pravna pomoć-1, MS-1)).

13. 27- 28.10.2022. godine, ***Radionica iz oblasti javnog zagovaranja za organizacije civilnog društva, u okviru projekta „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”, koji podržava USAID/INSPIRE i projekta „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima”, koji podržava Evropska unija***, broj učesnika 22 (OCD-22 (iz14 org)).

14. 7. i 8.11.2022. godine, ***Tabletop Exercises (TTX) - multisektorske i multidisciplinarne radionice za članove koordinacionih tijela i profesionalce u državnom referalnom sistemu za žrtve trgovine ljudima u okviru projekata “Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima”, koji podržava Evropska unija i „PROAKTIVAN pristup sprečavanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”, koji podržava USAID/INSPIRE***, broj učesnika 53 (OCD-15 (iz6 org), LKT/RMT-polic.sl-13, LKT/RMT-ostali-6, CSR-9, CMZ-7 i drugo-3 (tužilac1, eksperti-2)).

15. 10. i 11.11.2022. godine, ***Pristup zaštite ljudskih prava i veće uključenosti direktnih korisnika u svim fazama projektnog ciklusa***, broj učesnika 29 (OCD-27 (iz 13 organizacija) i drugi eksperti-2).

OBUKE 2023

U okviru Projekta „Direktna asistencija djeci i adolescentima koji žive i rade na ulici – DIREKT“kojeg provodi udruženje „Žene sa Une“, a kojeg podržava Program podrške zaštite ljudskih prava USAID/INSPIRE, smo održali dvije edukacije i to:

1. 3x1 edukacija na temu trgovine ljudima za predstavnike institucija i ustanova (Policija, Centri za socijalni rada, Zdravstvene ustanove , obrazovne ustanove). Edukacije su održale u Martu 2023. godine gdje su učešće uzeli predstavnici iz 9 institucije (Ministarstvo unutarnjih poslova USK, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike USK, Pedagoški zavod USK, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove, Koordinacioni tim USK u borbi protiv trgovine ljudima, Organ uprava grada Bihaća, Organ uprave grada Cazin, Organ uprave grada Bosanska Krupa i Organ uprave općine Sanski Most.); 7 Centara za socijalni rad (Bihać, Bosanska Krupa, Sanski Most, Ključ, Velika Kladuša, Cazin i Bosanski Petrovac); 7 Zdravstvenih ustanova (Kantonalna bolnica "Dr. Irfan Ljbjankić", Opća bolnica Sanski Most, Dom zdravlja Bihać, Centar za mentalno zdravlje Velika Kladuša, Cazin, Bosanska Krupa i Ključ); Obrazovne ustanove (Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, O.Š. Gornje prekounje Bihać, O.Š. Kamenica, Prva O.Š. Bosanska Krupa, M.S.Š. Bosanska Krupa, Medicinska srednja škola, II O.Š. Cazin, O.Š. Prekounje, O.Š. Harmani, MSMSŠ Bihać, Opća Gimnazija Bosanska Krupa) Socijalo pedagoška životna zajednica (Bihać, Velika Kladuša i Bosanska Krupa) što čini 63 profesionalca.
2. 3x1 specijalizirana edukacija za predstavnike Organizacija civilnog društva (OCD), gdje su uzeli učešće predstavnici iz 17 OCD što čini ukupno 32 predstavnika.

Navedene obuke su realizovane u okviru projekta “**NIJEDNO DIJETE BEZ ZAŠTITE**” podržanog od strane Programa podrške zaštiti ljudskih prava USAID/INSPIRE. Naime, u okviru pomenutog projekta Otaharin je osmislio **Program unapređenja kapaciteta za prevenciju trgovine djecom** koji je sastojao četiri modula (prva dva su realizovana u 2022. godini, a druga dva u 2023.) Teme modula su bile sljedeće:

- 1) Potrebe i problemi u zaštiti bezbjednosti djece na lokalnom nivou;
- 2) Fenomen trgovine ljudima i trgovine djecom;
- 3) Indikatori i prevencija za trgovinu ljudima i trgovinu djecom;
- 4) Socijalna pravda i zaštite žrtva trgovine djecom.

U 2023. godini su realizovani treći i četvrti modul pomenutog Programa unapređenja kapaciteta za prevenciju trgovine djecom prema sljedećem redoslijedu:

III Modul - Indikatori i prevencija za trgovinu ljudima i trgovinu djecom

1. U periodu od 2. do 3.2.2023. održane dvije dodnevne edukativno-informativne radionice za profesionalce na temu Indikatori i prevencija za trgovinu ljudima i trgovinu djecom u **Bijeljini**. Na radionici je prisustvovalo 13 učesnika, od kojih je 10 žena, a 3 muškarca predstavnika institucija sa podržja Grada Bijeljina.
2. U periodu od 14. i 15.2.2023. održane dvije dodnevne edukativno-informativne radionice za profesionalce na temu Indikatori i prevencija za trgovinu ljudima i trgovinu djecom u **Zvorniku**. Radionici je prisustvovalo 16 učesnika, od kojih je 11 žena i 4 muškarca, predstavnika institucija Zvornika.
3. U periodu od 20. i 21.2.2023. treći modul je održan i u **Brčko distriktu**. Modulu je prisustvovalo 15 učesnika (11Ž i 4M).
4. U periodu od 23. i 24.2.2023. treći modul je održan i u **Doboju**. Modulu je prisustvovalo 14 predstavnika institucija Grada Doboja (10žena i 4 muškarca).

IV Modul - Socijalna pravda i zaštite žrtva trgovine djecom

1. Četvrti modul u **Zvorniku** organizovan je 24. i 25.4.2023. godine. Modulu je prisustvovalo 14 učesnika, od kojih su 4 muškarca i 10 žena, članova i članica novouspostavljene Lokalne grupe za zaštitu bezbjednosti djeteta Grada Zvornika/predstavnika institucija Grada Zvornika.
2. U **Bijeljini** je četvrti modul održan samo dan poslije modula u Zvorniku, 27. i 28.4.2023. godine. Modulu je prisustvovalo 16 učesnika, 5 muškarca i 11 žena/predstavnika institucija Grada Bijeljina
3. Četvrti modul u **Brčkom** organizovan je 25. i 26.5.2023. godine. Modulu je prisustvovalo 17 učesnika, od kojih je 5 muškarca i 12 žena, profesionalaca/predstavnika institucija koje se bave zaštitom sigurnosti djece.
4. U **Doboju** je četvrti modul održan 29. i 30.5.2023. godine. Modulu je prisustvovalo 11 učesnika, 2 muškarca i 9 žena.

NAPOMENA: S obzirom na to da se projekat realizovao u 4 lokalne zajednice (Bijeljina, Doboju, Brčko distrikt i Zvornik) svim obukama su prisustvovali predstavnici Gradskih uprava, Centara za socijalni rad, vrtića, osnovnih i srednjih škola, policijskih stanica, domova zdravlja i bolnica, kao i nevladinih organizacija. U okviru ovog projekta, a na inicijativu Otaharina su osnovane Radne grupe za zaštitu bezbjednosti djece u Zvorniku, Brčkom i Doboju. U Bijeljini je ova Radna grupa osnovana davne 2012. godine, a po uzoru na Bijeljinu su ove grupe osnovane i u pomenutim gradovima.

WORLD VISION

1. Obuka: Obuka na lokalnom nivou za opštine za vođenje novorazvijenih protokola za koordinaciju i pomoć djeci žrtvama prisilnog rada i prinudnog prosjačenja

Učesnici: pripadnici ATIP RMT Zeničko-dobojskog kantona, predstavnici lokalnih osnovnih i srednjih škola, centra za socijalni rad, policije, zdravstvenih ustanova, ovlaštene sigurne kuće.

Svrha: Izgradnja vještina, podizanje svijesti

Općine: Zeničko-dobojski kanton

Broj učesnika: 36

Ukupan broj obuka: 1

Datumi i mjesto održavanja treninga: april, Sarajevo

2. Obuka: Obuka na lokalnom nivou za opštine za proaktivnu identifikaciju potencijalnih ŽT, fokus na djecu i standarde zaštite djece žrtava, procjenu i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta

Učesnici: članovi ATIP RMT Zeničko-dobojskog kantona, članovi 8 osnovanih MIT-a i predstavnici lokalnih osnovnih i srednjih škola, centra za socijalni rad, policije, zdravstvenih ustanova i ovlaštene sigurne kuće.

Svrha: Izgradnja vještina, podizanje svijesti

Općine: Zeničko-dobojski kanton

Broj učesnika: 59

Ukupan broj obuka: 2

Datumi i mjesto održavanja treninga: april, Sarajevo i Tuzla

3. Obuka: Tip i socijalna pravda

Učesnici: članovi ATIP RMT Srednjobosanskog kantona, Unsko-sanskog kantona i Zeničko-dobojskog kantona, te stručnjaci i hitne pomoći koji rade s djecom) iz istih kantona

Svrha: Izgradnja vještina

Broj učesnika: 86

Ukupan broj obuka: 2

Termini i mjesto održavanja treninga: mart-april 2023

4. Obuka: Uputna akcija u oblasti prevencije i liječenja u slučajevima prosjačenja i drugih oblika eksploatacije djece

Učesnici: pripadnici ATIP RMT Kantona Sarajevo i Brčko Distrikta i hitne službe (centar za socijalni rad, komandir policijske stanice, službenici kriminalističke policije, članovi lokalnih nevladinih organizacija, članovi mobilnog identifikacionog tima) iz svih općina kantona

Svrha: Izgradnja vještina, podizanje svijesti

Ukupan broj učesnika: 116

Ukupan broj obuka: 3

Datumi i mjesto održavanja treninga: Kanton Sarajevo (9-10. februar, Sarajevo), Brčko Distrikt (februar - april, Brčko)

5. Obuka: Stručno usavršavanje stručnih lica koja u primeni Zakona rade u oblasti maloletničke delinkvencije, zaštite dece u krivičnom postupku, odnosno ovlašćena službena lica

Učesnici: članovi uspostavljenih mobilnih identifikacionih timova iz Federacije BiH, socijalni radnici i policijski službenici (Mostar, Sarajevo, Tuzla, Bihać, Visoko, Živinice)

Svrha: Izgradnja vještina, Certifikacija

Ukupan broj učesnika: 28

Ukupan broj obuka: 1

Datumi i mjesto održavanja treninga: Sarajevo (25.-26.10.)

UKUPAN BROJ OBUKA U 2023. GODINI: 9 (Devet)

UKUPAN BROJ UČESNIKA: 325

VIIJEĆE EVROPE

Tokom 2023. godine, projekat Vijeća Evrope implementirao je 4 specijalizirane obuke, a ukupan broj učesnika koji je prisustvovao obukama je 100 profesionalaca.

• **PANEL NA TEMU “PRISTUP PRAVDI I PRAVNIM LIJEKOVIMA ZA ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA”, ODRŽAN U OKVIRU XXI SAVJETOVANJA IZ KRIVIČNOPRAVNE OBLASTI, NEUM, 02. JUNA 2023. GODINE.** Realizovan u saradnji sa

Udruženjem sudija Federacije BiH, te Udruženjima sudija i tužilaca i Centrima za edukaciju sa svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini (ekspertska i finansijska podrška/koordinacija) Učesnici: 35 osoba (predstavnici pravosudnih funkcija)

• **RADIONICA NA TEMU “SARADNJA I JAČANJE KAPACITETA PRUŽATELJA PRAVNE PODRŠKE I BESPLATNE PRAVNE POMOĆI ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA”, KONJIC, 20.-21. JULI 2023. GODINE.** Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine (ekspertska i finansijska podrška/koordinacija) Učesnici: 15 osoba (predstavnici sljedećih institucija: Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, NVO Centar za ženska prava, Udruženje "Novi početak", Advokatska kancelarija, Kantonalni zavod za pružanje besplatne pravne pomoći Sarajevo, Kantonalni zavod za pravnu pomoć Odžak, Kantonalni zavod za pružanje besplatne pravne pomoći Bihać, Centar za ljudska prava u Mostaru, Udruženje „Vaša prava“ Bosne i Hercegovine, Županijski zavod za pružanje besplatne pravne pomoći Livno)

• **RADIONICA NA TEMU “RAZVOJ LOKALNIH PROTOKOLA ZA PREVENCIJU, OTKRIVANJE I ISTRAŽIVANJE SLUČAJEVA TRGOVINE LJUDIMA U SVRHU RADNE EKSPLOATACIJE”, KONJIC, 25.-26. JULI 2023. GODINE.** Realizovana u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine (ekspertska i finansijska podrška/koordinacija) Učesnici: 25 osoba (predstavnici sljedećih institucija: Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničkodobojskog kantona, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove Zeničko-dobojskog kantona, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove Bihać, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kanton 10, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove Tuzla Kanton, Republička uprava za inspeksijske poslove (sektor inspekcije rada) Odjel Bijeljina, Odjel Istočno Sarajevo, Uprava policije MUP-a Bosansko-podrinjskog kantona, Ministarstvo pravosuđa i uprave Srednjobosanskog kantona, Federalna uprava za inspeksijske poslove, Policija Brčko distrikta BiH, Služba za zapošljavanje Srednjobosanskog kantona, Policijske uprave Doboj, Prijedor, Bijeljina, Banja Luka, Istočno Sarajevo i Trebinje, MUP Unsko-sanskog kantona Bihać, MUP Hercegovačko-neretvanskog kantona Mostar)

• **PANEL NA TEMU “TRGOVINA LJUDIMA KAO OBLIK RODNO ZASNOVANOG NASILJA”, ODRŽAN U OKVIRU XVI GODIŠNJEG SAVJETOVANJE TUŽILACA U BOSNI I HERCEGOVINI, NEUM, 17.-19. OKTOBAR 2023. GODINE.** Realizovan u saradnji sa Centrima za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Udruženjem tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, Misijom OSCE-a u BiH, Atlantskom inicijativom BiH i Međunarodnim forumom solidarnosti-EMMAUS (ekspertska i finansijska podrška/koordinacija) Učesnici: 25 osoba (predstavnici državnog, entitetskih i kantonalnih tužilaštava, Centara za edukaciju sudija i tužilaca FBiH i RS, Republičkog javnog tužilaštva Srbije, Udruženja sudija i tužilaca Srbije, Kantonalni sud Bihać, Sud Bosne i Hercegovine, Federalna uprava policije)

VAŠA PRAVA BIH

- PROJEKAT USAID

Dana 09.06.2023.g održan je Okrugli sto posvećen temi saradnje i koordinacije u borbi protiv trgovine ljudima među migrantima i izbjeglicama. Ovaj važan skup okupio je istaknute stručnjake koji su iznijeli svoja znanja, iskustva i najbolje primjere iz prakse.

Prva tema kojom smo se bavili bila je "Identifikacija i reagovanje na slučajeve trgovine ljudima i krijumčarenja od strane nadležnih organa za azil/migracije". Gospodin, tužilac iz Tužilaštva Bosne i Hercegovine, podijelio je svoja viđenja i ključne korake koje nadležni organi za azil i migracije mogu poduzeti kako bi efikasno identificirali i reagovali na takve slučajeve. Gospodin je naveo konkretne slučajeve iz prakse koji su istakli probleme u identifikaciji žrtava trgovine ljudima. Naglasio je važnost saradnje svih upravnih, sudskih, nevladinih i policijskih učesnika u procesu zaštite žrtava i procesuiranju počinitelja krivičnog djela trgovine ljudima.

Druga tema je bila "Prevazilaženje prepreka prijavljivanju trgovine i krijumčarenja ljudi među migrantima i izbjeglicama: naučene lekcije i najbolji primjeri iz prakse". Profesor dr. s Fakulteta za kriminologiju, kriminalistiku i sigurnosne studije podijelio je vrijedne lekcije i primjere najbolje prakse

kako bismo unaprijedili mehanizme prijavljivanja trgovine ljudima i krijumčarenja među ranjivim migrantima i izbjeglicama. je dao poseban osvrt na trenutne trendove i buduće korake u borbi protiv trgovine ljudima. Njegovo stručno izlaganje istaklo je važnost praćenja i prilagođavanja strategija kako bismo efikasno suzbili ovu pojavu.

Treća tema fokusirala se na "Unapređenje saradnje između sistema azila/migracija i borbe protiv trgovine ljudima: izazovi i mogućnosti". Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima, iz Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, je iznio važne informacije o opšim trendovima i aktualnim izvještajima vezanim za krijumčarenje migranata u BiH. Prema izvještajima IOM-a i EUROPOL-a, krijumčarenje migranata predstavlja ozbiljan izazov u našoj zemlji.

Profesor je istakao sigurnosne rizike s kojima se migranti susreću tijekom putovanja, kao i faktore koji ih čine posebno ranjivima na trgovinu ljudima. Njihov nezakoniti status i nedostatak adekvatne zaštite često ih stavlja u opasnost.

Poseban naglasak stavio je na potrebu upornog identifikovanja žrtava trgovine ljudima unutar migrantske i izbjegličke populacije. To zahtijeva blisku saradnju između sistema za borbu protiv trgovine ljudima i sistema međunarodne zaštite u Bosni i Hercegovini.

Posljednja tema bila je "Zaštita prava žrtava trgovine ljudima u sistemima azila i migracija: izazovi i rješenja". Pravni savjetnik Udruženja Vaša Prava Bosne i Hercegovine, dao je vrijedne uvide u izazove koji se javljaju pri zaštiti prava žrtava trgovine ljudima u kontekstu azila i migracija, kao i o potrebi za pronalaženjem održivih rješenja. Legalizovani status migranata od iznimne je važnosti za proces zaštite. Osiguranje pravnog statusa migranta pruža im veću sigurnost i olakšava pristup sistemu međunarodne zaštite. Legalizacija omogućuje migrantima da ostvare svoja prava, uključujući zaštitu od trgovine ljudima. Stoga je ključno da se sistem za borbu protiv trgovine ljudima i sistem međunarodne zaštite u Bosni i Hercegovini usklade kako bi pružili podršku migrantima u procesu dobivanja legalnog statusa i osigurali njihovu zaštitu.

Ovaj Okrugli sto je pružio dragocjene uvide i podstakao na dalju refleksiju o tome kako unaprijediti saradnju i koordinaciju u borbi protiv trgovine ljudima među migrantima i izbjeglicama. Zahvaljujemo se USAID INSPIRE programu na podršci i svim predavačima na njihovom angažmanu i stručnosti.

PROJEKAT CFLI (Kanada)

Dana 09.02.2023. godine održana je konferencija "Pravila za zaštitu žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana BiH - teorija i praksa" koju je organizovala Vaša prava BiH uz podršku Kanadskog fonda za lokalne inicijative (Canadian Fund for Local Initiatives / FondsCanadien d'Initiatives Locales) važan je događaj u borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

Ova konferencija je okupila preko 40 učesnika, pravnih profesionalca, predstavnika BiH institucija i agencija za provođenje zakona, organizacija civilnog društva i drugih relevantnih učesnika, stvarajući tako jedinstvenu priliku za interakciju i razmjenu znanja i iskustava.

Učesnike konferencije je pozdravila Neelu Shanker, savjetnica za političke i javne poslove Ambasade Kanade u Budimpešti, te naglasila važnost borbe protiv trgovine ljudima, ističući da je Kanada snažno posvećena vrijednostima uključenosti i odgovornosti, poštuje različitosti i ljudska prava, sa fokusom na prava žena i djevojaka.

Konferencija je bila fokusirana na zaštitu žrtava i svjedoka trgovine ljudima i organiziranog kriminala u Bosni i Hercegovini s naglaskom na žene, djevojčice i djecu u najugroženijim zajednicama, državljane Bosne i Hercegovine. Na konferenciji se govorilo o najnovijim zbivanjima i trendovima u zaštiti žrtava i svjedoka trgovine ljudima, kao i izazovima i najboljim praksama na terenu, posebno s obzirom na činjenicu da su većina identifikiranih žrtava trgovine ljudima posljednjih godina bili državljani BiH što dodatno ponavlja snažniji institucionalni odgovor prema domaćim žrtvama trgovine ljudima.

Veliki broj učesnika se uključio u raspravu i razmjenu mišljenja. Naglašeno je da nedovoljna identifikacija žrtava trgovine ljudima predstavlja značajan problem u borbi protiv ovog krivičnog djela, a događa kada državne institucije i organizacije za zaštitu ljudskih prava ne uspjevaju da prepoznaju žrtve trgovine ljudima, ili kada žrtve same ne traže pomoć ili se boje da prijave trgovinu ljudima.

Istaknuti su takođe i različiti problemi te je konstatovano da se važnost saradnje između različitih institucija i aktera u lancu borbe protiv trgovanja ljudima ne može precijeniti. Trgovina ljudima složen

je problem kojem se ne mogu suprotstaviti jednostavna rješenja ili bez saradnje različitih aktera, stoga je saradnja između različitih institucija i aktera u lancu borbe protiv trgovine ljudima ključna za uspješno suzbijanje tog oblika kriminala. Takođe, takva suradnja omogućuje razmjenu informacija i iskustava među sudionicima, što dovodi do stvaranja novih pristupa i strategija za borbu protiv trgovanja ljudima.

Takođe je naglašeno da se žrtve trgovine ljudima često se suočavaju sa viktimizacijom, diskriminacijom i stigmom, što im otežava povratak u normalan život te je potrebno osigurati podršku i pomoć žrtvama trgovine ljudima, kako bi se omogućilo njihovo oporavak i integracija u društvo.

Na kraju, konferencija "Pravila za zaštitu žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljana BiH - teorija i praksa" koju je organizovala Vaša prava BiH uz podršku Kanadskog fonda za lokalne inicijative (Canadian Fund for Local Initiatives / FondsCanadien d'Initiatives Locales), pokazala je značaj saradnje različitih institucija i učesnika u borbi protiv ovog krivičnog djela. Ovakvi skupovi su važni jer omogućavaju razmjenu informacija i iskustava, kao i uspostavljanje novih saradnji i partnerstava. Ove konferencije takođe pomažu da se identifikuju najbolje prakse u borbi protiv trgovine ljudima i podstiču inovacije u ovom području.

Stoga, potrebno je nastaviti sa podrškom ovakvim aktivnostima i raditi na jačanju saradnje između državnih institucija, nevladinih organizacija i drugih relevantnih aktera kako bi se osnažila borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

U dane 25.-26.05.2023. godine u cilju nastavka započetih aktivnosti jačanja kapaciteta nadležnih državnih organa i drugih relevantnih subjekata u borbi protiv krijumčarenja migranata, Udruženje „Vaša prava BiH“ su organizovala trening pod nazivom „Trenutno stanje i praksa u oblasti sprječavanja iregularnih migracija i borbe protiv krijumčarenja migranata u Bosni i Hercegovini“. Cilj ovog treninga je sagledavanje stanja iz navedene oblasti, te odgovor koji državne institucije daju na planu borbe protiv krijumčarenja migranata, a u cilju podizanja kapaciteta nadležnih državnih organa i relevantnih organizacija civilnog društva za prepoznavanje, prevenciju i sprječavanje krijumčarenja migranata na zapadno-balkanskoj ruti, kao i u cilju jačanja regionalne saradnje.

Trening je bio praktično orijentisan sa dosta interaktivnog rada, sa fokusom na borbu protiv krijumčarenja migranata, te targetiranjem razlika sa KD trgovine ljudima u BiH. Sam trening će biti podijeljen u nekoliko dijelova (sa temama: Trenutno stanje i praksa u oblasti sprječavanja iregularnih migracija i borbe protiv krijumčarenja migranata u Bosni i Hercegovini; Krijumčarenje migranata na Zapadnom Balkanu – ruta kroz Bosnu i Hercegovinu– pravni okvir i praksa; i Jačanje saradnje između institucija i civilnog društva u oblastima zaštite migranata i sprječavanja iregularnih migracija u regionu Zapadnog Balkana sa fokusom na Bosnu i Hercegovinu) na kojem će se raspraviti pitanja, izazovi i praktično raditi na bazi studije slučaja iz prakse, kako bi se na najbolji način prenijela znanja i vještine te razmijenila iskustva u dosadašnjim trendovima i borbi protiv ovog fenomena, te kako bi se dodatno razvile vještine u prevenciji i nužnosti preduzimanja adekvatnih mjera u borbi protiv krijumčarenja migranata. Ujedno, cilj je bio da se dodatno osnaže i senzibiliziraju svi akteri koji rade na ovim pitanjima, te daju odgovori u vezi preduzimanja efikasnijih mjera i aktivnosti koje Bosna i Hercegovina preduzima na ovom planu.

Na treningu su učešće uzeli predstavnici iz Bosne i Hercegovine, i to iz tužilaštava (Tužilaštvo BiH, edukator na treningu Tužilac, sa saradnicima), Agencije za istrage i zaštitu BiH-SIPA, Granične policije BiH, te Ministarstva sigurnosti BiH (edukator na treningu, pomoćnik ministra), Službe za poslove sa strancima, kao državnih organa koji su nadležni za prijem i zbrinjavanje migranata. Treningu su prisustvovali i kolege iz Srbije (Tužilaštva i MUP), kako bi se i na ovom treningu produbila saradnja između institucija u prekograničnom odgovoru na ove fenomene. Između ostalog na treningu je pomenuta i problematika identifikacije žrtava TLJ te je ponovo aktuelizirano korišćenje aplikacije koju je razvilo Ministarstvo sigurnosti a radi lakše identifikacije žrtava TLJ. Osim toga, tužilac BiH je pomenuo izradu Smjernica za zaštitu prava žrtava trgovine ljudima a jedna od smjernica se odnosi na zastupanje žrtava tokom predistražnog i krivičnog postupka, te ostvarenju imovinsko pravnog zahtjeva. Isto tako pomenuto je da se od strane Ministarstva pravde BiH radi na izradi nacrtu zakona o naknadi štete žrtvama TLJ a da se u okviru radne grupe nalaze i predstavnici tužilaštva BiH.

IOM BIH

Projekt: “Zajedničke akcije na Zapadnom Balkanu protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima” (WBJAST)

1) Regionalna konferencija „Borba protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata na Zapadnom Balkanu u digitalnom kontekstu“, 6-7. februar 2023, Budva

Dvodnevna konferencija se bazirala na fokusiranoj raspravi i razmjeni informacija između ključnih aktera uključenih u odgovor na borbu protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migrantima, koji predstavljaju međunarodne, EU i partnere sa Zapadnog Balkana, sa fokusom na digitalnu sferu (u kontekstu istraga kao i same trgovine ljudima)

Učesnici: Ministarstvo sigurnosti BiH (1), SIPA (1), Državno Tužilaštvo (1), Služba za poslove sa strancima (1), Granična policija (2)

Uloga institucija BiH ogledala se u pružanju profesionalne podrške kroz učešću u događaju.

2) Godišnji sastanak predstavnika Udarne grupe u borbi protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima i koordinatora trgovine ljudima sa Zapadnog Balkana, 8. februar 2023, Budva

Teme redovnog godišnjeg sastanka su bile vezane za prekograničnu saradnju, izgradnju kapaciteta i pristupe usmjerene na žrtve i zajednice.

Učesnici: Državno Tužilaštvo (1), SIPA (1), Granična policija BiH (2)

Uloga institucija BiH ogledala se u pružanju profesionalne podrške kroz učešću u događaju.

3) Sub-regionalna obuka zasnovana na simulaciji vođenja paralelnih istraga u predmetima krijumčarenja migranata i trgovine ljudima, 3-6. april 2023, Jahorina

Fokus sub-regionalne obuke je bio na intervjuima usmjerenim na žrtve, posebno na djecu, u okviru procesa paralelnih istraga za ključne predstavnike iz BiH, SRB i CG.

Učesnici: Ministarstvo sigurnosti BiH (1), Tužilaštvo BiH (2), Granična policija BiH (2), Služba za poslove sa strancima (1), SIPA (3), Sud BiH (1), Kantonalni centar za Socijalni rad (1)

Uloga institucija BiH ogledala se u pružanju profesionalne podrške kroz učešću u događaju.

4) Sastanak Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima i organizovane ilegalne migracije: Posebno razmatranje krivično-pravnog okvira i proceduralnih pretpostavki za jačanje među-agencijske saradnje u oblasti borbe protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima u mješovitim migracijskim tokovima, 25. april 2023, Sarajevo

Učesnici: Tužilaštvo BiH (4), Federalni MUP (2), Porezna uprava FBiH (1), Služba za poslove sa strancima (1), Granična policija BiH (1), Poreska uprava RS (1), Tužilaštvo Brčko distrikta (1), Republičko javno tužilaštvo Republike Srpske (1), SIPA (1), Federalno tužilaštvo BiH (1)

Realizacija/organizacija od strane Udarne grupe BiH uz podršku IOM-a.

5) Ad-hoc bilateralni operativni sastanak između BiH i Srbije, 1. septembar 2023, Beograd
Operativna akcija „Barbados“ (krijumčarenje)

Učesnici: Tužilaštvo BiH (1), Granična policija BiH (4)

Organizacija sastanka podržana od strane IOM-a gdje su institucije BiH vodile proces istrage.

Saradnja pokrenuta na Godišnjem sastanku Udarne grupa organiziranom u Budvi (februar 2023.), dodatno planirana tokom trilateralne simulacije organizirane na Jahorini (april 2023.), a završne radnje dogovorene na bilateralnom operativnom sastanku održanom 1. septembra u Beogradu, koje su rezultirale hapšenjem krijumčara 13. septembra 2023.

6) Regionalni okrugli sto “Jačanje odgovora pravosuđa na trgovinu ljudima i krijumčarenje migranata u kontekstu mješovitih migracijskih kretanja“, 16-17. novembar 2023, Sarajevo

Teme:

- Održive usluge prevođenja na daljinu – alat za poboljšanu prekograničnu saradnju u odgovoru Zapadnog Balkana na mješovita migracijska kretanja

- Primjena pristupa usmjerenog na žrtve u cijelom krivičnom postupku – migrantska populacija – rizici i ranjivosti

- Uloga i korištenje digitalnih dokaza u sudskim postupcima

Učesnici: Sud BiH (3), Ministarstvo sigurnosti BiH (2), Tužilaštvo Bosne i Hercegovine (9), Granična policija (1), Služba za poslove sa strancima (1), Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH (1)

Uloga institucija BiH ogledala se u pružanju profesionalne podrške gdje su predstavnici uzeli učešće bilo kroz ulogu moderatora, panelista ili učesnika.

7) Regionalni okrugli sto “Jačanje prekogranične saradnje između partnera koji pružaju usluge zaštite i podrške žrtvama trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu”, 12-13. decembar 2023, Tirana

Teme regionalnog stola bile su vezane za unapređenje sistema za pružanje direktne pomoći; programe (re)integracije i rehabilitacije, te istraživanje prekograničnih referala i pomoći.

Učesnici: EMMAUS, Žene s Une, WV

S obzirom da su učesnici dolazili iz nevladinog sektora, institucije BiH nisu učestvovala u realizaciji okruglog stola.

MFS – EMMAUS

1. **Koordinacijski sastanak** (Međunarodne organizacije, Nevladine organizacije, Institucije MFS-EMMAUS; Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima pri Ministarstvu sigurnosti BiH; USAID INSPIRE), Profesionalci / učesnici / organizatori, dana 28.02.2023. godine, učesnika 33;

2. **Zaštita mentalnog zdravlja i psihosocijalna podrška žrtvama trgovine ljudima kroz procese upućivanja, rehabilitacije i reintegracije i prevencija izgaranja među profesionalcima koji pružaju ovu vrstu podrške** (Nevladine organizacije, Institucije MFS-EMMAUS; GIZ), Profesionalci / učesnici, dana 18. i 19.04.2023. godine, učesnika 19 iz Centara za socijalni rad, Kantonalnih sudova;

3. **Postupanje sa žrtvama trgovine ljudima u Državnom referalnom mehanizmu** (Nevladine organizacije, Institucije: Ne-polijski profesionalni službenici MFS-EMMAUS; USAID INSPIRE), Profesionalci / učesnici, dana 08. i 09.05.2023. godine, učesnika 45 iz Centara za socijalni rad, Centara za mentalno zdravlje;

4. **Postupanje sa žrtvama trgovine ljudima u Državnom referalnom mehanizmu** (Nevladine organizacije, Institucije: Ne-polijski profesionalni službenici MFS-EMMAUS; USAID INSPIRE), Profesionalci / učesnici, dana 09. i 10.05.2023. godine, učesnika 39 iz Centara za socijalni rad, Centara za mentalno zdravlje;

5. **Koordinacijski sastanak** (Međunarodne organizacije, Nevladine organizacije, Institucije MFS-EMMAUS; Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima pri Ministarstvu sigurnosti BiH; USAID INSPIRE), Profesionalci / učesnici / organizatori, dana 25.05.2023. godine, učesnika 17;

6. **Zagovaranje prava žrtava trgovine ljudima** (Pružaoi besplatne pravne pomoći MFS-EMMAUS; USAID INSPIRE), Profesionalci / učesnici, dana 25. i 26.05.2023. godine, učesnika 14;

7. **TRGOVINA LJUDIMA KAO OBLIK RODNO ZASNOVANOG NASILJA** u okviru savjetovanja tužioca u Neumu (Institucije Atlanska inicijativa, MFS EMMAUS, OSCE i Vijeće Evrope), Profesionalna uloga predstavnika institucija kroz panele, dana 17.10.2023. godine, učesnika 28 iz Suda, Tužilaštva, Federalne uprave policije;

8. **VI TTX Radionica: Jačanje kapaciteta, referalnog mehanizma, multidisciplinarnog pristupa i institucionalnih odgovora na problem trgovine ljudima u BiH** (Nevladine organizacije, Institucije MFS-EMMAUS; Evropska komisija), Profesionalci / učesnici, dana 07. i 08. 11.2023. godine, učesnika 39 iz Centara za mentalno zdravlje, centara za socijalni rad, kantonalnih MUP-ova, policije BD BiH, zavoda za pravnu pomoć, kantonalnih tužilaštava, Federalne uprave policije.

CENTAR ŽENSKIH PRAVA

Napominjemo da je Centar ženskih prava aktivnosti realizovao uz podršku Programa podrške zaštiti ljudskih prava USAID/INSPIRE. Zahvaljujemo se Ministarstvu sigurnosti, Uredu Državnog

koordinatora i uposlenicima/cama na podršci koja se ogledala u povezivanju sa ključnim akterima u oblasti, učešću u aktivnostima, te podršci iskazanoj kroz učešće u snimanju videa i medijskih izjava.

Forumi pod nazivom „Naknada nematerijalne štete za žrtve trgovine ljudima u okviru krivičnog postupka–iskorak ka dobrim praksama“: januar – septembar 2023. godine

Forumi su osmišljeni kao svojevrsan nastavak konsultativno-zagovaračkog procesa realizovanog u 2022. godinu, koji je osim članova/ica regionalnih/koordinacijskih timova za suzbijanje trgovine ljudima uključio širu stručnu javnost koju su činile sudije, tužioci, saradnici na sudu, širi krug predstavnika/ca socijalne zaštite, centara za mentalno zdravlje, domove zdravlja, OCD, medije.

Forumi su bili mjesto na kojem je stručna javnost adresirala probleme, urgentnost potrebe za izjednačavanjem prava na zdravstvenu, socijalnu i sve druge oblike zaštite za žrtve trgovine ljudima, bez obzira da li su smještene u sigurnim kućama ili ne. Kroz ovaj oblik stručnog savjetovanja prikupljale smo relevantne podatke koji ilustruju stanje i argumentiraju neophodnost hitne intervencije svih aktera za proaktivnu uključenost u zagovaračke procese za osiguranje zaštite prava žrtava trgovine ljudima u krivičnom postupku, ali i drugim postupcima pred institucijama u BiH.

U periodu od januara do septembra 2023. godine, na Forumima je učestvovalo 88 osoba uposlenika/ca, predstavnika/ca 64 institucije iz cijele BiH. Bez obzira da li dolaze iz manje ili veće lokalne zajednice (35 gradova/općina/opština) u BiH, a u okviru svog djelokruga rada, svi su dali maksimalan doprinos i važno je da se spomenu: kantonalni/okružni sudovi Bihać, Goražde, Zenica, Sarajevo, Trebinje, Banja Luka; Republička javna tužilaštva u Banja Luci i Trebinju, Tužilaštvo Brčko Distrikta, Kantonalna tužilaštva Zeničko-dobojskog, Hercegovačko-neretvanskog, Zapadno-hercegovačkog, Sarajevskog i Unsko-sanskog Kantona; općinski/osnovni sudovi iz Konjica, Bihaća, Sanskog Mosta, Zvornika, Bijeljine, Travnik, Tuzle, Trebinja; ustanove socijalne zaštite i centri za socijalni rad iz općina/opština/gradova Čitluk, Bihać, Velika Kladuša, Cazin, Općina Centar Sarajevo, Općina Novi Grad Sarajevo, Hadžići, Visoko, Zavidovići, Vareš, Breza, Olovo, Jajce, Novi Travnik, Orašje, Tuzla, Banovići, Kladanj, Sarajevo, Banja Luka, Bijeljina, Bileća, Ljubinja, Trebinje, Pale, Zvornik, Nevesinje, Višegrad, Derventa, Gradiška; Ministarstvo sigurnosti BiH; Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog Kantona, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Bosansko-podrinjskog Kantona, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo; Ured državnog koordinatora i Ured Republičkog koordinatora za suzbijanje trgovine ljudima, Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (uredi Sarajevo i Banja Luka); Pedagoški zavod Tuzlanskog Kantona, Zavod za liječenje bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona i NVO Fondacija Lara iz Bijeljine.

Respektabilan broj i struktura učesnika/ca Forumu su dovoljan argument da je neophodna hitna intervencija svih aktera, kako bi se osigurala zaštita prava žrtava trgovine ljudima u krivičnom postupku, ali i postupcima pred drugim institucijama u BiH.

Nekoliko ključnih zaključaka svih Forumu je:

- da se o imovinskompravnom zahtjevu treba odlučivati u okviru krivičnog postupka što se opravdava razlozima procesne ekonomičnosti - da sudovi o istim činjenicama ne bi morali ponovo raspravljati u dva različita postupka, odnosno kako se isti dokazi ne bi morali ponovo izvoditi u parničnom postupku i oštećena ponovo traumatizirati;
- da je neophodna stalna komunikacija institucija u sistemu zaštite sa specijaliziranim nevladinim organizacijama, radi efikasnijeg vođenja postupka, a sve u cilju zaštite oštećenih od dodatne traumatizacije;
- hitna potreba da se radi na senzibilizaciji profesionalaca, posebno o temi isticanja imovinskompravnog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete žrtvama trgovine ljudima;
- da se prilikom organiziranja edukacija za tužioce više pažnje posveti načinu prikupljanja dokaza neophodnih za pokretanje imovinskompravnog zahtjeva u krivičnom postupku;

- da organi starateljstva, centri za socijalni rad, trebaju stručno usavršavanje kako bi uzeli aktivniju ulogu u podnošenju imovinskopравnog zahtjeva u ime maloljetnih šticenika, žrtava trgovine ljudima;
- da je iznimno važno da žrtve imaju informaciju da, osim u odjelima za podršku svjedocima i oštećenim pri sudovima i tužilaštvima, mogu dobiti podršku i pomoć u specijaliziranim organizacijama civilnog društva i nevladinim organizacijama poput Centra ženskih prava;
- da je uslijed manjkavosti zakona neophodno iskoristiti međunarodne standarde, poput Istanbulske konvencije, jer daju prostor otklanjanju evidentne neravnopravnosti, nepravednog položaja koji je žrtvi nametnut u okviru krivičnog postupka - Istanbulska konvencija se u tom smislu može direktno primjenjivati;
- da svi zajedno moramo uticati da se nepravedno neravnopravan položaj žrtava trgovine ljudima u krivičnom postupku ukloni.

Uz korištenje svih raspoloživih resursa, međusobnu saradnju i koordinaciju između aktera na svim nivoima vlasti u BiH, realizacijom navedenih preporuka ostvario bi se uticaj na promjene koje bi omogućile veća prava žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, spriječila retraumatizacija i olakšao pristup pravdi, uključujući ostvarivanje prava na obeštećenje u krivičnom postupku.

Konferencija za medije i predstavljanje postignuća: 30.10.2023.

Na Konferenciji za medije smo predstavile ključna postignuća i rezultate dvogodišnjeg rada na:

- pružanju pravne pomoći i psihosocijalne podrške za žrtve i potencijalne žrtve trgovine ljudima
- jačanju institucionalnih mehanizama i saradnje ključnih aktera u lancu sistema zaštite
- informisanju i javnoj zagovaračkoj kampanji, te je
- po prvi put javnosti predstavljen Vodič namijenjen profesionalcima i profesionalkama u lancu sistema zaštite žrtava trgovine ljudima sa primjerima iz prakse u Bosni i Hercegovini.

Na Konferenciji za medije učesće je uzela jedna od članica Ekspertne radne grupe koja je promovisala Vodič za profesionalce u lancu sistema zaštite, sa primjerima iz prakse Bosne i Hercegovine. Upoznala je javnost sa procesom njegovog nastanka, ukazujući na ključne preporuke i oblasti djelovanja za unaprijeđenje odgovora u oblasti trgovine ljudima.

Okrugli sto u povodu obilježavanja 18. oktobra – Evropskog dana pravde – 18.10.2023. godine

Dana 18.10.2023 održan je Okrugli sto na temu Zaštita prava žrtava trgovine ljudima u migracionim tokovima. Događaj je organizovan u povodu obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima i okupio je reprezentativan broj predstavnika/ca sudova, tužilaštva, centara za socijalni rad, Agencije za poslove sa strancima, SIPA, Ministarstva sigurnosti BiH-Ured državnog koordinatora, članova/ica/koordinatora RMT, medija iz preko 20 gradova iz cijele Bosne i Hercegovine. Tačnije, Okrugli sto okupio je 44 predstavnika/ce sudova, tužilaštva, centara za socijalni rad, Agencije za poslove sa strancima, SIPA, Ministarstva sigurnosti BiH-Ured državnog koordinatora, članova/ica/koordinatora RMT, medija iz Sarajeva, Zenice, Breze, Kaknja, Gračanice, Mostara, Tuzle, Brčkog, Jajca, Donjeg Vakufa, Travnika, Novog Travnika, Livna, Širokog Brijega, Novog Goražda, Hadžića, Novog Sarajeva, Istočnog novog Sarajeva, Ljubuškog, Ilidže.

Nakon izlaganja panelista, stručnjaka iz ljudskih prava, sigurnosti i kriminaliteta, učesnici su imali priliku za diskusiju, dijeljenje informacija sa terena, odnosno iskustvima u radu institucija iz lokalne zajednice iz koje dolaze. Svi podijeljeni osvrti, razmišljanja vodili su ka jedinstvenom zaključku: *unaprijediti prevenciju i suzbijanje trgovine ljudima općenito, tako i u migracionim tokovima, dajući više prostora i veću ulogu jačanju i proaktivnom djelovanju edukovanih stručnjaka, boljoj komunikaciji, koordinaciji i sinergiji.*

Događaj je od učesnika/ca ocjenjen kao visoko koristan, nudeći pregled ključnih informacija ali i za njih vrlo važnu priliku za direktan razgovor, razmjenu i povezivanje. Panelisti na ovom okruglom stolu su bili Acad. na temu: „Sigurnosno i bezbjedonosni aspekti trgovine ljudima u migracionim tokovima iz perspektive kriminalističke nauke“ te, Ombudsmanka za ljudska prava Bosne i Hercegovine na temu: „Ljudska prava migranata“, Koordinatorica Odjela besplatne pravne pomoći i psihološke

podrške, Centar ženskih prava na temu: „Uloga NVO u prevenciji borbi protiv trgovine ljudima u migracionim tokovima“.

Osnovne preporuke koje su proizašle iz ovog okruglog stola su:

- Nastaviti i unaprijediti međusektorsku saradnju između institucija koje su u sistemu lanca zaštite prava žrtava trgovine ljudima u migracionim tokovima
- Osigurati da ljudska prava budu u središtu napora za rješavanje problema migracije u svim njenim fazama, uključujući odgovore na velika i mješovita kretanja,
- Osigurati da migranti imaju pristup pravdi
- Zaštiti živote i sigurnost migranata i osigurati da svi migranti koji su suočeni s rizikom po život ili sigurnost budu spašeni i ponuđena im hitna pomoć
- Zaštititi migranta od torture i svih oblika nasilja i eksploatacije, bilo da ih vrše državni ili privatni akteri
- Zaštititi pravo migranata na adekvatan životni standard
- Garantovati pravo migranata na rad, u pravednim i povoljnim uslovima
- Zaštititi pravo migranata na obrazovanje
- Zaštititi pravo migranata na informacije
- Poštovati i podržavati aktivnosti branitelja ljudskih prava koji promoviraju i štite ljudska prava migranata
- Garantovati ljudska prava sve djece u kontekstu migracije i osigurati da se djeca migranti tretiraju kao djeca prije svega
- Zaštititi ljudska prava žena i djevojaka migranata.

Iako je događaj okupio predstavnike stručne javnosti, za opću ali i stručnu javnost pripremile smo set od 5 video materijala kroz koje smo željele približiti važnost djelovanja na identifikaciji i radu na procesuiranju slučajeva trgovine ljudima, servisima podrške, te posebno opasnost od posljedica pojave i (ne)prepoznavanja trgovine ljudima u migracionim tokovima.

U snimanju videa sa Okruglog stola učešće su uzeli direktor Programa, a u obraćanju medijima i snimanju izjava učešće su uzeli, Ministarstvo sigurnosti BiH-Ured državnog koordinatora, te panelisti.

USAID/INSPIRE

Program podrške zaštiti ljudskih prava (USAID/INSPIRE) je tokom 2023. godine organizirao dva treninga na temu "Borba protiv trgovine ljudima", namijenjena predstavnicima nevladinih organizacija.

Prvi trening je održan u februaru 2023. godine, a na njemu je prisustvovalo 25 predstavnika nevladinih organizacija iz cijele Bosne i Hercegovine. Drugi trening je održan u decembru 2023. godine, a na njemu je prisustvovalo 13 predstavnika nevladinih organizacija iz cijele Bosne i Hercegovine. Na treninzima nije bilo predstavnika institucija vlasti.

KALI SARA- ROMSKI INFORMATIVNI CENTAR

Regional Workshops (Edukativna radionica):

27.02.2023 Vitez

09.03.2023 Zenica

18.04.2023. Brčko

ATiP focused Social Justice Training:

15-16.03.2023 Zenica

12-13.04.2023.Bihać

Radionice s predstavnicima lokalnih institucija:

02.10.2023 Jajce
24.10.2023 Modriča
21.11.2023 Živinice

2) Jesu li vlasti BIH financirale/sprovele kampanje/aktivnosti za podizanje svijesti o trgovini ljudima? Jesu li doprinijeli u naturi (in kind podrška) kampanjama koje su sprovodile nevladine ili vladine organizacije?

Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine tradicionalno obilježava Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima, 18. oktobar, te je u skladu sa tim u budžetu za 2023. godinu izdvojilo sredstva u iznosu od 10.000,00 KM. Kao i u dosadašnjim obilježavanjima ovog značajnog datuma Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine se odlučilo za sveobuhvatan pristup kako bi se istakao problem trgovine ljudima na našim prostorima, a sve aktivnosti se realizuju u saradnji sa nevladinim organizacijama. Permanentna, neagresivna kampanja, zasnovana na doziranim sadržajima i preciznim uputstvima, bila bi osnovna preambula u postupku podizanja svijesti građana BiH. U skladu sa posebnim strateškim ciljem 2 – Prevencija (2.1. Provoditi kampanje podizanja svijesti građana), sadržanim u Strategiji suprostavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2020 - 2023, usvojenoj na 2. sjednici Vijeća mistara Bosne i Hercegovine održanoj 23.01.2020. godine, potrebno je inicirati efikasne kampanje namijenjene građanima u cilju podizanja svijesti o trgovini ljudima u periodu provedbe iste. Obilježavanje Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, organizovano je u Bijeljini, Tuzli i Sarajevu u saradnji sa nevladinim organizacijama koje usko sarađuju sa Ministarstvom bezbjednosti po ovim pitanjima, a za implementaciju aktivnosti obilježavanja ovog značajnog datuma u 2023. godini odabrana je Fondacija “Lara” iz Bijeljine.

g. društveno – ekonomske inicijative usmjerene na temeljne u strukturalne uzroke;

Bosna i Hercegovina je, postupajući u skladu sa članom 17. Fakultativnog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, usvojila Zakon izmjenama i dopunama Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine (Član 4a), kojim je propisano da Ombudsmeni obavljaju poslove preventivnog mehanizma za sprečavanje torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupanja i kažnjavanja u Bosni i Hercegovini Uspostava i djelovanje preventivnog mehanizma u Bosni i Hercegovini jedan od mogućih načina da se identifikuju žrtve trgovine ljudima i zaštite njihova prava.

5. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se smanjila ranjivost osoba sa invaliditetom na trgovinu ljudima? Molimo navedite informacije u sljedećim oblastima:

a. deinstitutionalizacija, uključujući usluge u zajednici i porodici za djecu i podršku samostalnom životu;

Kroz zbrinjavanje u hraniteljske porodice omogućavamo deinstitutionalizaciju djece žrtava trgovine ljudima. Kroz hraniteljstvo centri za socijalni rad omogućavaju i druge usluge iz oblasti socijalne zaštite kako bi se smanjila ranjivost i trauma uzrokovane ovim krivičnom djelom. Hraniteljstvo postoji kao mogućnost i za potencijalne žrtve trgovine ljudima. Organ starateljstva prati i pruža usluge licima sa invaliditetom, kroz taj rad se uočavaju poteškoće sa kojima se ta djeca i odrasli suočavaju i na osnovu toga se pruža zaštita u vidu smještaja ili kroz neke druge oblike zbrinjavanja. Proces deinstitutionalizacije je dugotrajan i zahtjeva veći broj specijalističkih hraniteljskih porodica, kao i adekvatnije pripreme tako da to za sada jako sporo ide, ali što je najvažnije postupak je u toku i polako se razvija. Mali porodični domovi osiguravaju poluindividualan život i pružaju osjećaj porodice i pripadnosti zajednici što doprinosi

Polazeći od svojih ovlasti propisanih Zakonom o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, pozitivnih zakonskih propisa i obaveza Bosne i Hercegovine preuzetim potpisivanjem međunarodnih dokumenata zaštite ljudskih prava, prvenstveno Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom Ombudsmeni BiH su tokom 2018. godine sačinili Specijalni izvještaj o stanju prava lica sa intelektualnim i mentalnim poteškoćama u okviru kojeg je izvršen obilazak svih ustanova socijalne zaštite i zdravstvenih ustanova u kojima su smještena lica sa intelektualnim i mentalnim poteškoćama, te su na osnovu prikupljenih podataka izvedeni zaključci, temeljem kojih su izdate preporuke nadležnim organima. Ombudsmeni BiH su i u 2023. godini nastavili pratiti stanje u ovoj oblasti kroz zaprimljene žalbe, ali su pokrenute i aktivnosti na izradi Pratećeg izvještaja o stanju u ustanovama u kojima su smještena lica sa intelektualnim i mentalnim poteškoćama u BiH. Cilj ovog Izvještaja je sagledavanje trenutnog stanja u kontekstu realizacije ranije izdanih preporuka, ali i identificiranja oblasti u kojima se desio napredak, odnosno u kojima je stanje ostalo nepromijenjeno. Ovo je od izuzetne važnosti cijeneći činjenicu da je od sačinjavanja prethodnog Izvještaja proteklo pet godina. *Specijalni izvještaj o stanju prava osoba sa intelektualnim i mentalnim teškoćama u Bosni i Hercegovini* finaliziran je ove, 2024. godine i nadležnim organima upućene su preporuke.⁶

S ciljem priznavanja jednakog prava djeci i svim osobama s invaliditetom na život u obitelji i zajednici, HNŽ-e kontinuirano poduzima učinkovite i odgovarajuće mjere koje olakšavaju djeci i osobama s invaliditetom punu uključenost i sudjelovanje u zajednici. U tu svrhu nastavlja s procesom deinstitucionalizacije korisnika, prevencije njihove institucionalizacije i transformacije pružatelja usluga. Proces deinstitucionalizacije prioritetno je usmjeren na skupine korisnika tradicionalno smještavane u domove, djecu i osobe s invaliditetom, dok je za ostale skupine korisnika prioritet razvoj usluga podrške u zajednici s ciljem bolje integracije korisnika u život zajednice i što dužeg ostanka u vlastitom kućanstvu.

Sve kampanje koje je MFS-EMMAUS realizirao pažljivo su osmišljene kako bi bile inkluzivne za osobe s invaliditetom. Svi materijali korišteni u kampanjama kreirani su uz upotrebu znakovnog jezika, osiguravajući da su dostupni i razumljivi osobama s posebnim potrebama. Primjer ovoga je video materijal koji pokriva šest različitih oblika nasilja – zanemarivanje djeteta, fizičko nasilje, emocionalno, seksualno, vršnjačko i nasilje u digitalnom okruženju – a koji je u potpunosti prilagođen osobama s invaliditetom korištenjem znakovnog jezika. Ovaj pristup osigurava da kampanje budu pristupačne svim ciljnim grupama, uključujući i one s invaliditetom.

b. institucije za praćenje i hraniteljske porodice u kojima se nalaze osobe sa invaliditetom;

Navedeno je definisano zakonima o hraniteljstvu entiteta i Brčko distikta BiH te pravilnikom o hraniteljstvu Republike Srpske. Ovim zakonima uređuju se: principi hraniteljstva, pojam i vrste hraniteljstva, uvjeti za obavljanje hraniteljstva, vrste i broj hranjenika, podobnost za obavljanje hraniteljstva, ugovor o hraniteljstvu, hraniteljska naknada i naknada za izdržavanje hranjenika, obaveze, odgovornosti i prava hranitelja i centra za socijalni rad (u daljnjem tekstu: centar), prava i obaveze hranjenika, osposobljavanje i edukacija, registar i evidencija podataka, upravni nadzor, te druga pitanja iz oblasti hraniteljstva Pravilnikom o hraniteljstvu Republike Srpske propisuju se uslovi i postupak dobijanja statusa hraniteljske porodice, vrste i oblici zbrinjavanja u hraniteljskoj porodici, obračun naknada za rad hranitelja, prestanak hraniteljstva i način sprovođenja nadzora nad radom hranitelja. Nadzor nad radom hranitelja predstavlja skup kontinuiranih aktivnosti usmjerenih na pružanje stručne podrške hraniteljima, procjenu ostvarivanja svrhe hraniteljstva, sagledavanju aktuelnih potreba i promjena u hraniteljskoj porodici sa ciljem realizacije plana usluga i mjera zaštite. Nadzor nad radom hranitelja vrši stručni tim centra za socijalni rad koji je izvršio zbrinjavanje

korisnika. Porodičnim zakonom Republike Srpske, Pravilnikom o hraniteljstvu kao i Programo pripreme za hraniteljstvo uređena su pitanja starateljstva i hraniteljstva.

U proteklom periodu održane su obuke i edukacije za stručne radnike iz socijalne zaštite u oblasti hraniteljstva za djecu.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti na provođenju obuka i edukacija stručnjaka za brigu o djeci, zakonskih staratelja i profesionalaca u obrazovanju.

Neke od pomenutih aktivnosti predviđene su i drugim akcionim planovima Vlade Republike Srpske: Akcioni plan za borbu protiv sajber kriminaliteta 2023 – 2024. godina, Akcioni plan za sprečavanje seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece 2023 – 2024. godina, Akcioni plan za sprečavanje nasilja u porodici i porodičnoj zajednici.

c. postupak izbora i imenovanja zakonskih staratelja i praćenje njihovog rada;

U skladu sa Porodičnim zakonima Federacije BiH, Republike Srpske te Brčko distrikta BiH za staratelja se postavlja lice koje ima lična svojstva i sposobnost za vršenje dužnosti staratelja, a koje prethodno da pristanak da bude staratelj. Organ starateljstva dužan je da, prije donošenja rješenja kojim postavlja staratelja, istog upozna sa značajem starateljstva, njegovim pravima i obavezama i sa drugim važnim podacima potrebnim za vršenje dužnosti staratelja. Istim Zakonom je propisana dužnost staratelja da podnese organu starateljstva izvještaj o svom radu svake godine, kao i kada to zatraži organ starateljstva, centri za socijalni rad. Centri za socijalni rad vrše kompletne obrade i uvid u porodične prilike lica koji se imenuju kao zakonski staratelji, te redovno traži izvještaje o radu staratelja, kao i uvid u prilike u kojima lice pod starateljstvom živi. Ukoliko lice ne zadovoljava kriterija za provođenje uloge staratelja isti se neće i ne može imenovati za staratelja licu u potrebi. Pisanom korespondencijom, izlascima na teren, uvidom u dokumentaciju redovno se prati rad staratelja, kao i odnos prema šticienu i uslovi u kojima lice živi.

d. pristup adekvatnom smještaju, obrazovanju i radu;

Regulisano je pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, te pravilnikom o zaštiti žrtava Isvjedoka žrtava trgovine ljudima držaljana BiH. Takođe je regulisano I zakonima entiteta te Brčko distrikta BiH

Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske predviđeno je da pravo na smještaj, obrazovanje i rad imaju: djeca bez roditeljskog staranja, djeca sa poteškoćama u razvoju, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, djeca sa društveno neprihvatljivim ponašanjem, djeca žrtve nasilja, djeca žrtve trgovine ljudima, te punoljetna lica sa invaliditetom i teškim hroničnim oboljenjima.

Centar u saradnji sa u stanovima u koje su smještena djeca i odrasle osobe, kontinuirano radi na njihovom uključivanju u proces redovnog obrazovanja, obrazovanja pod specijalnim uvjetima i osposobljavanja, te njihovoj prekvalifikaciji.

e. pristup informacijama i mehanizmima prijavljivanja/žalbi koji su dostupni osobama sa invaliditetom.

U postupcima koje vodi, te u svakodnevnom radu Centar kao organ starateljstva upućuje, podržava i pomaže ranjivim kategorijama da izražavaju nezadovoljstvo, žalbe, prigovore i druga sredstva na odluke organa sa kojima nisu zadovoljni. Redovno ih i kontinuirano upućuju U institucije besplatne pravne pomoći ili u Vaša prava u BiH kako bi im putem ovih organizacija/udruženja uložili redovne i vanredne pravne lijekove na odluke organa koje su donošene u postupcima ostvarivanja prava ili usluga.

U skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske, po zahtjevu za ostvarivanje prava u prvom stepenu odlučuje nadležni Centar za socijalni rad na čijem području podnosilac zahtjeva ima prebivalište, odnosno dozvolu za boravak stranaca, a u drugom stepenu po žalbi odlučuje resorni ministar.

Pristup informacijama o uslovima i postupku smještaja, obrazac, te kontakt podaci su dostupni putem interneta, na prijemnim kancelarijama i putem udruženja osoba sa invaliditetom. Svim ustanovama socijalne zaštite distribuirani su plakati o potencijalnim korisnicima i pravima iz oblasti socijalne zaštite, te Vodić za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite.

Mehanizam prijavljivanja žalbi/pritužbi stranki na postupke i akta službenih lica predviđen je putem uputa na aktima, a isti se mogu dostavljati putem web stranice ili prijemne kancelarije, te putem posebnih boksova za anonimne prijavljivanja i pritužbi na koruptivne radnje.

6 . Kako u praksi osiguravate da se procjena ranjivosti i posebnih potreba tražilaca azila izvrši u ranoj fazi? Koje procedure se slijede kada se otkrije ranjivost na trgovinu ljudima? Molimo da dostavite informacije o politikama i mjerama u sljedećim oblastima:

- a. pružanje sveobuhvatnih i dostupnih informacija, na nizu relevantnih jezika, o pravima tražilaca azila, indikatorima trgovine ljudima, pravima žrtava trgovine ljudima i kontaktima relevantnih organizacija;
- b. pristup pravnoj pomoći i zastupanju;
- c. pristup pristojnom smještaju, zdravstvenoj njezi (uključujući psihološku njegu), radu i obrazovanju.

- a.) IOM pruža informacije kroz svoj fokus na održiva rješenja; između ostalog kroz info legal sesije i kao i kroz svakodnevni rad na terenu pružaju se osnovne informacije o azilu te se upućuju redovni referali ka Vašim Pravima za pokretanje postupka i zastupanje kroz besplatnu pravnu pomoć. BHVI pruža psihosocijalnu pomoć i podršku.

Pružanje sveobuhvatnih i dostupnih informacija, na nizu relevantnih jezika, o pravima tražilaca azila, indikatorima trgovine ljudima, pravima žrtava trgovine ljudima i kontaktima relevantnih organizacija;

Stranci potencijalne žrtve trgovine ljudima ostvaruju prava u skladu sa Zakonom o strancima i Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. Prava stranaca potencijalnih žrtava trgovine ljudima su : adekvatan i siguran smještaj, pristup hitnoj medicinskoj zaštiti, psihološka pomoć, informiranje o pravnom statusu, pravna pomoć u postupku ostvarivanja statusnih pitanja, pristup tržištu rada pod uslovima koji se primjenjuju prema strancu, pristup profesionalnoj obuci i edukaciji, informiranje o mogućnostima i postupku repatrijacije i povratka i informiranje o načinu pristupa diplomatskokonzularnim predstavništvima države porijekla ili države uobičajenog boravka. Navedeni dokumenti dostupni su na službenim web stranicama Ministarstva sigurnosti BiH na jezicima u upotrebi u BiH i engleskom jeziku. Također, Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima propisani su osnovni indikatori za identificiranje stranaca potencijalnih žrtava trgovine ljudima, i to: samoidentifikacija, mjesto i uslove gdje je stranac potencijalna žrtva trgovine pronađena, ograničenje lične slobode, psiho-fizičko stanje osobe, dob osobe, posebno ako su osobe u dobi do 18 godina, način

i svrhu ulaska u Bosnu i Hercegovinu, status, kretanje i boravak osobe u Bosni i Hercegovini, posjedovanje putne isprave, posjedovanje finansijskih sredstava i druge okolnosti relevantne za pravilnu identifikaciju.

U toku prethodnih godina IOM je izradio welcome leaflets (kratke priručnike) u kojima se nalaze osnovne informacije o samom centru u kojima između ostalog stoje i informacije kako se informisati detaljnije o azilu. Priručnici su dostupni na svim relevantnim jezicima i redovno se distribuiraju u pripvremenim prihvatnim centrima. Info legal sesije koje radi IOM u saradnji sa Vašim Pravima i AVRRI (Assisted Voluntary Return and Reintegration) timom govore o regularizaciji statusa, o azilu u BiH, o programu dobrovoljnog povratka kući, te o rizicima na putu sa kojima se korisnici mogu susresti, te kako prepoznati opasnost i potražiti pomoć. Dodatno, IOM kontinuirano vrši obuke službenika zaposlenih u privremenim prihvatnim centrima na temu referala, identifikacije i asistencije žrtava trgovine ljudima, sa posebnim fokusom na kulturološku medijaciju, bitnu za pružanje sveobuhvatne pomoći i podrške ranjivim grupama migranata i tražilacima azila.

MFS-EMMAUS je u periodu od 2020.-2024. godine, razvio dva informativno, edukativna i višejezična postera od kojih je svaki sadržavao informacije o važnim kontaktima za informisanje i prijavu svake sumnje na trgovinu ljudima. Posteru su razvijeni na 6 jezika (BHS, Engleski, Urdu, Paštu, Farsi i Arapski), te su isti distribuirani širom Bosne i Hercegovine, prema agncijama za provedbu zakona, graničnim prelazima, Centrima za socijalni rad, nevladinim organizacijama, ali i ostalom stanovništvu, printanim i elektronskim putem.

b.) pristup pravnoj pomoći i zastupanju;

U Bosni i Hercegovini, zakoni o besplatnoj pravnoj pomoći regulišu pružanje pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima. Stranci potencijalne žrtve trgovine ljudima ostvaruju prava u skladu sa Zakonom o strancima i Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima. Jedno od propisanih prava stranaca potencijalnih i stvarnih žrtava trgovine ljudima jeste i pravo na informiranje o pravnom statusu, te pravna pomoć u postupku ostvarivanja statusnih pitanja. U skladu sa pravilima o zaštiti žrtava trgovine ljudima državljanja Bosne i Hercegovine je takodje regulisano ovo pitanje na način da sve žrtve imaju pristup pravnoj pomoći i zastupanju.

Potreba unapređenja sistema besplatne pravne pomoći je istaknuta u posljednjem izvještaju Evropske komisije iz 2023. godine kojim se preporučuje da: „Pravni okvir treba da bude dovršen usvajanjem zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine i Srednjobosanskom kantonu, kao i operacionaliziranjem Ureda za pravnu pomoć u Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Provođenje procjene potreba bi pomoglo da se identifikuju glavni nedostaci i osigura efikasan i jednak pristup pravdi za sve bez obzira na mjesto boravka.“

Na teritoriji BiH usvojeni su Zakoni o pružanju besplatne pravne pomoći na nivou Bosne i Hercegovine, kantona (osim Srednjobosanskog kantona), Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Institucija ombudsmena zaprimila je žalbe Udruženja „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ radi povrede člana 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, u odnosu na pravo na besplatnu pravnu pomoć za područje Srednjobosanskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona. Na području Srednjobosanskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona nije uspostavljen sistem pristupa besplatnoj pravnoj pomoći za najugroženije kategorije stanovništva. U cilju prevazilaženja navedenog stanja i uspostavljanja odgovarajućeg sistema besplatne pravne pomoći, postupajući u predmetima žalbe, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su izdali preporuke Vladi

Srednjobosanskog kantona da usvoji Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći za područje Srednjobosanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanskog kantona da okonča proces imenovanja direktora i izvrši zaposlenje osoblja u Zavodu za pružanje besplatne pravne pomoći. Preporuke Ombudsmena Bosne i Hercegovine nisu ispoštovane.

Ombudsmeni BiH zaprimili su od Udruženja „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ „Inicijativu za izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći koji se primjenjuju u BiH“. Kod Institucije ombudsmena predmet je registriran pod brojem: Ž-SA-08-159/24, u kojem će se dalje postupati.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći Republike Srpske propisano je da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju i fizička lica koja se nalaze na teritoriji Republike Srpske, pod međunarodnom zaštitom u skladu sa međunarodnim standardima, a naročito izbjeglice, lica pod privremenim prihvatom, žrtve trgovine ljudima, a koja nisu u stanju da izmire troškove pravne pomoći.

UN Komitet za eliminaciju diskriminacije prema ženama je 2019. godine pozdravio usvajanje Zakona o strancima BiH koji predviđa podršku žrtvama trgovine ljudima kojima je odobren privremeni boravak i Zakona o azilu BiH kojim se zabranjuje diskriminacija po osnovu spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta i spolnih obilježja, kao i izmjene i dopune Krivičnog zakona kojim se osiguravaju strožije kazne za počinitelje trgovine ljudima

Zakon o azilu ne propisuje jasno mjere koje garantuju da podnosioci zahtjeva za azil neće biti podvrgnuti psihološkim testovima za utvrđivanje njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Međutim, iz koncepcije cjelokupnog zakona, postoje garancije da tražilac azila neće biti uslovljen za utvrđivanje relevantnih činjenica za donošenje odluke na osnovu zahtjeva za azil, podnošenje bilo koje vrste testiranja bez lične saglasnosti.

BiH još uvijek predstoji provedba preporuke Evropske komisije da je potrebno poboljšati provedbu zakonodavstva o azilu, posebno kako bi se osiguralo sistematsko poštovanje procesnih garancija za tražitelje azila, kao i da je potrebno ojačati pristup procedurama i mehanizmima za azil kako bi se osigurala brža obrada zahtjeva i pružila međunarodna zaštita osobama kojima je to potrebno. Pored toga, istospolne zajednice još uvijek nisu prepoznate kao osnova za dobijanje privremenog boravka u BiH niti ih zakon prepoznaje u odredbama koje se odnose na spajanje porodice.

Kako bi adresiralo probleme LGBTI osoba, uključujući i tražioce/tražiteljice azila, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je u julu 2022. godine usvojilo prvi Akcioni plan za unapređenje ljudskih prava i osnovnih sloboda LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini koji, pored ostalog, predviđa i provedbu mjere: „Donošenje smjernica za postupanje u slučajevima LGBTI osoba kao tražitelja azila i obuka službenika“.

c. pristup pristojnom smještaju, zdravstvenoj njezi (uključujući psihološku njegu), radu i obrazovanju.

Potencijalne žrtve trgovine ljudima (strane i domaće) ostvaruju prava u skladu sa Zakonom o strancima i Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima, te pravilima o zaštiti žrtava i svjedoka žrtava trgovine ljudima državljanja BiH. Jedno od prava potencijalnih žrtava trgovine ljudima jeste i pravo na adekvatan i siguran smještaj, pristup hitnoj medicinskoj zaštiti, psihološka pomoć, pristup tržištu rada pod uslovima koji se primjenjuju prema strancima, pristup profesionalnoj obuci i edukaciji.

Prilikom podnošenja zahtjev za azil/registracije od tražioca azila uzima se kratka izjava o razlozima traženja azila (proгона). Teorijski i praktično je moguće da se u kratkom razgovoru ne otkrije ranjivost na trgovinu ljudima, a pogotovo se u ovoj fazi ne može utvrditi osnovanost takvog zahtjeva. Stoga bi razvrstavanje zahtjeva po tom osnovu u početnoj fazi postupka po zahtjevu za azil bilo dosta otežano a moglo bi dati i nepouz dane podatke.

Nadalje u članu 2. tačka ii) Zakona o azilu (“Službeni glasnik BiH”, br. 11/16 i 16/16) data je definicija ranjive grupe koja podrazumjeva lica lišena poslovne sposobnosti, djecu, djecu bez pratnje, starija i nemoćna lica, teško bolesna lica, lica sa invaliditetom, trudnice, samohrane roditelje sa maloljetnom

djecom, lica sa duševnim smetnjama **te žrtve trgovine ljudima**, žrtve mučenja, silovanja ili drugog psihičkog, fizičkog i polnog nasilja, kao što su žrtve sakaćenja ženskih polnih organa, i zahtjevi za azil ove ranjive grupe uzimaju u prioritetno rješavanje kako je to definisano članom 29. Zakona o azilu. Članom 15. gore navedenog Zakona propisano je da stranci koji iskazu namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, tražioci azila, izbjeglice, stranci pod supsidijarnom i privremenom zaštitom imaju pravo da na jeziku koji razumiju ili za koji se osnovano može pretpostaviti da razumiju budu informisani o postupcima, pravima i obavezama koje, u skladu s ovim zakonom, proizilaze iz njihovog statusa. Informacije mogu biti predočene pismeno, u formi letka, na jeziku koji stranac razumije ili se osnovano može pretpostaviti da razumije. Prava tražilaca azila u koje spadaju i ranjive grupe definisane su u članu 75. Zakona o azilu i obezbjeđuju smještaj u centar za tražioce azila, primarnu zdravstvenu zaštitu, pristup osnovnom i srednjem obrazovanju, pristup tržištu rada, pristup besplatnoj pravnoj pomoći, praćenje toka postupka na jeziku koji razumije ili za koji se osnovano može pretpostaviti da razumije kao i na psihosocijalnu pomoć.

Potreba unapređenja sistema besplatne pravne pomoći je istaknuta u posljednjem izvještaju Evropske komisije iz 2023. godine kojim se preporučuje da: „*Pravni okvir treba da bude dovršen usvajanjem zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine i Srednjobosanskom kantonu, kao i operacionaliziranjem Ureda za pravnu pomoć u Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Provođenje procjene potreba bi pomoglo da se identifikuju glavni nedostaci i osigura efikasan i jednak pristup pravdi za sve bez obzira na mjesto boravka.*“

Na teritoriji BiH usvojeni su Zakoni o pružanju besplatne pravne pomoći na nivou Bosne i Hercegovine, kantona (osim Srednjobosanskog kantona), Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Institucija ombudsmena zaprimila je žalbe Udruženja „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ radi povrede člana 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, u odnosu na pravo na besplatnu pravnu pomoć za područje Srednjobosanskog⁷ i Hercegovačko-neretvanskog kantona.⁸ Na području Srednjobosanskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona nije uspostavljen sistem pristupa besplatnoj pravnoj pomoći za najugroženije kategorije stanovništva. U cilju prevazilaženja navedenog stanja i uspostavljanja odgovarajućeg sistema besplatne pravne pomoći, postupajući u predmetima žalbe, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su izdali preporuke Vladi Srednjobosanskog kantona da usvoji Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći za područje Srednjobosanskog kantona⁹ i Vladi Hercegovačko-neretvanskog kantona¹⁰ da okonča proces imenovanja direktora i izvrši zaposlenje osoblja u Zavodu za pružanje besplatne pravne pomoći. Preporuke Ombudsmena Bosne i Hercegovine nisu ispoštovane.

Ombudsmeni BiH zaprimili su od Udruženja „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ „*Inicijativu za izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći koji se primjenjuju u BiH*“. Kod Institucije ombudsmena predmet je registriran pod brojem: Ž-SA-08-159/24, u kojem će se dalje postupati.

IOM na terenu u centrima kroz koordinaciju agencija koje rade sa tražiteljima azila po njihovoj procjeni i zahtjevima obezbjeđuju smještaj u privremenim prihvatnim centrima, BHWI pruža psihološku njegu a u kampovima kroz podršku UNICEF-a djeca se uključuju u obrazovni sistem sa lokalnom djecom.

U toku mjeseca februara 2024.god. pokrenuta je Web aplikacija za pomoć žrtvama trgovine ljudima koja pruža ključnu platformu za anonimno prijavljivanje i pristup pravnoj pomoći. Fokusirana na sigurnost i zaštitu identiteta korisnika, ova aplikacija omogućava žrtvama i svedocima da bez straha od odmazde ili kompromitacije identiteta prijave slučajeve trgovine ljudima. Kroz intuitivan interfejs, korisnici mogu anonimno podnijeti prijavu, detaljno opisujući svoju situaciju bez potrebe za otkrivanjem ličnih podataka. Ova opcija osigurava da se prvi korak može napraviti bez straha od

identifikacije od strane trgovaca ljudima ili drugih opasnih aktera. Nadalje, aplikacija pruža opciju direktnog, sigurnog razgovora sa pravnikom, omogućavajući korisnicima da dobiju specijalizovani pravni savjet prilagođen njihovim potrebama. Ovaj razgovor se odvija putem šifrovanog kanala, garantujući povjerljivost i zaštitu svih razmijenjenih informacija. Jedinstvena osobina aplikacije je i mogućnost sigurnog dostavljanja dokumenata i ostalih relevantnih informacija potrebnih za pružanje pravne pomoći. Bilo da se radi o fotografijama, video zapisima, ili službenim dokumentima, korisnici mogu prenijeti ove materijale direktno kroz aplikaciju, znajući da će podaci biti zaštićeni najvišim standardima sigurnosti. Sve funkcionalnosti aplikacije su dizajnirane s naglaskom na anonimnost i sigurnost korisnika. Implementirane su napredne tehnike enkripcije i anonimizacije podataka kako bi se osiguralo da korisnici mogu sigurno komunicirati i dijeliti informacije bez rizika od kompromitacije njihove privatnosti ili sigurnosti. Trenutno se web aplikacija za pomoć žrtvama trgovine ljudima nalazi u testnoj fazi, koja je ključna za utvrđivanje i poboljšanje funkcionalnosti, sigurnosti i korisničkog iskustva. Nakon ove faze, planirana je puna promocija aplikacije s ciljem širenja svijesti i upoznavanja svih ugroženih kategorija sa dostupnim resursima i podrškom koju aplikacija pruža. Posebna pažnja posvećena je inkluzivnosti i dostupnosti aplikacije za potencijalne žrtve trgovine ljudima koji nisu iz lokalnog područja i mogu biti stranci. Upravo iz tog razloga, aplikacija je dostupna i na engleskom jeziku. Nakon završetka testne faze i implementacije svih potrebnih poboljšanja, planirane aktivnosti promocije uključivaće kampanje na društvenim medijima, suradnju s relevantnim organizacijama i institucijama, te korištenje različitih medija kako bi se osiguralo da informacije o aplikaciji dosegnu sve ugrožene kategorije. Cilj je stvoriti snažnu, sigurnu i dostupnu platformu koja pruža neophodnu pomoć i podršku žrtvama trgovine ljudima, gdje god se one nalazile.

Pokrenut je postupak izrade audio vizuelnih materijala za potrebe projekata, bit će kreirana dva promotivna video uratka, svaki s maksimalnim trajanjem do 2 minute. Kroz seriju kratkih video zapisa, koji su informativni i emocionalno upečatljivi, kampanja ima za cilj da edukuje javnost o prepoznavanju znakova trgovine ljudima u uobičajenim situacijama, te pruži konkretne informacije o tome kako građani mogu pružiti pomoć i podršku žrtvama i kako se obratiti nadležnim institucijama. Provođenje kampanje "Prepoznavaj i Reagiraj" na društvenim mrežama kao što su TikTok, Facebook Reels, i Instagram Shorts zahtijeva kreiranje kratkih, informativnih videozapisa prilagođenih specifičnostima svake platforme, ciljanje određene publike, korištenje relevantnih hashtagova, interaktivnost s pozivima na akciju i kontinuirano pratćenje i analiza performansi sadržaja i efekata kampanje. Kampanja će se sastojati od 6 originalnih video uradaka koji će informirati javnost o znakovima trgovine ljudima i načinima pružanja pomoći žrtvama a provodit će se do mjeseca oktobra 2024. godine.

7. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se smanjila ranjivost radnika migranata na trgovinu ljudima (uključujući sezonske radnike, preporučene radnike, kućne radnike, diplomatske radnike u domaćinstvu)? Molimo da dostavite informacije o politikama i mjerama u sljedećim oblastima:

- a. pružanje sveobuhvatnih i dostupnih informacija, na nizu relevantnih jezika, o zakonima o migracijama i radu, zaštiti radnika i kontaktima relevantnih organizacija;

Zakon o strancima propisuju se uslovi i postupak ulaska stranaca u Bosnu i Hercegovinu, uključujući vizni i bezvizni režim, putne isprave za strance, boravak stranaca u BiH, udaljenje stranaca iz BiH, prihvatanje stranaca i stavljanje stranaca pod nadzor, kao i nadležnosti organa vlasti u primjeni ovog zakona, te druga pitanja u vezi s boravkom stranaca u BiH. Navedeni dokument dostupan je na službenim web stranicama Ministarstva sigurnosti BiH na jezicima u upotrebi u BiH i engleskom jeziku.

MFS-EMMAUS je razvio niz informativno edukativnih, višejezičnih materijala od kojih je svaki sadržavao informacije o važnim kontaktima za informisanje i prijavu svake sumnje na trgovinu

ljudima. Isti su distribuirani širom Bosne i Hercegovine, prema agncijama za provedbu zakona, Centrima za socijalni rad, nevladinim organizacijama, ali i ostalom stanovništvu, printanim i elektronskim putem.

b. obezbjeđivanje jasnih ugovora o radu;

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine donosi godišnji plan o kvotama radnih dozvola za strane radnike, temeljen na potrebama tržišta rada. Prije donošenja odluke o kvotama, provodi se analiza potreba tržišta rada, identifikujući sektore i zanimanja sa povećanom potražnjom za radnicima. Ova analiza uključuje konsultacije sa poslodavcima, sindikatima i relevantnim institucijama. Vijeće ministara se konsultuje sa entitetskim vladama i relevantnim institucijama kako bi uskladilo kvote s lokalnim potrebama za radnom snagom. Donošenje kvota je u skladu sa Zakonom o strancima i drugim relevantnim zakonima koji regulišu zapošljavanje stranih radnika u BiH, definišući uslove pod kojima stranci mogu raditi u zemlji.: Nakon prikupljanja informacija i konsultacija, Vijeće ministara donosi odluku o utvrđivanju kvota, koja se objavljuje u službenim glasmicima i postaje dostupna javnosti. Nakon implementacije kvota, Vijeće ministara prati stanje na tržištu rada i može izvršiti reviziju kvota prema potrebama i promenama u potražnji za radnicima.

Sukladno Zakonima o radu i drugim relevantnim propisima zaključuju se ugovori o radu sa stranim radnicima po istim pravnim osnovima i principima kao i sa radnicima državljanima Bosne i Hercegovine. Inspektori rada, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima vrše inspekcijske kontrole, nadzor nad primjenom odredbi Zakona o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva i kontrolišu da li strani državljani posjeduju radnu dozvolu koju izdaju Zavodi za zapošljavanje, osiguravaju poštovanje svih standarda rada, radnih odnosa i zaštite na radu. Prate poštovanje propisa o zapošljavanju, radu, bezbjednosti i zdravlju na radu. Radna dozvola izdaje se za određenu osobu, za određeni posao, za određenog poslodavca i na određeno vrijeme. Radna dozvola prestaje važiti kada prestane zaposlenje. Radna dozvola važi godinu dana i može se produžiti.

c. pristup pristojnom radu i stanovanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnim uslugama i obrazovanju;

Zakoni o radu u BiH jasno definišu procedure za zapošljavanje i sklapanje ugovora sa stranim radnicima, obezbjeđujući prava i obaveze svih strana. Poslodavci moraju poštovati zakonske procedure kako bi osigurali legalno zapošljavanje stranih radnika.

Shodno odredbama Zakona o strancima, strancima se može odobriti privremeni boravak po osnovu rada sa radnom dozvolom i rada bez radne dozvole uz ispunjenje uslova propisanih ovim zakonom.

Pozitivnim pravnim propisima koji regulišu oblasti rada, zapošljavanja, prebivališta i boravišta, zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja predviđeno je da stranci ostvaruju ista prava, obaveze i odgovornosti kao i državljani, osim ako međunarodnim ugovorima nije drugačije određeno.

Kada se identifikuje potencijalna žrtva trgovine ljudima, nakon upućivanja, policiji ili tužilaštvu, žrtvi se pružaju hitne mjere zaštite i to zdravstvena zaštita, psihološka podrška, socijalna zaštita a žrtva se upućuje i na nevladinu organizaciju koja vodi sklonište i/ili pruža pomoć i zaštitu žrtvama. Žrtva ima pravo i na prevodioca, pravo na siguran povratak, pravo na period za razmišljanje, pravo na nekažnjavanje

d. mogućnost promjene poslodavca;

Shodno odredbama Zakona o strancima, strancu kojem je odobren privremeni boravak po osnovu radne dozvole neće prestati privremeni boravak ako u toku važenja odobrenja privremenog boravka promijeni poslodavca ili promijeni radno mjesto, uz ispunjenje uslova propisanih ovim zakonom

e. pristup povjerljivim mehanizmima za žalbe;

Sukladno svim zajamčenim pravima Ustavom i konkretnim zakonima, strani radnici imaju ista prava kao i državljani BiH bez izuzetka, pa samim tim pravo na pravne lijekove, odnosno preispitivanje odluka podnošenjem žalbi ili vanrednih pravnih lijekova na odluke kojima su nezadovoljni i za koje smatraju da su nezakonite i da ih treba korigirati.

f. pravo na učlanjenje u sindikate i uključivanje u kolektivno pregovaranje;

Sukladno relevantnim zakonima, radnici migranti kada dobiju boravak po osnovu radne dozvole ili sukladno odobrenju boravka u svojstvu izbjeglica ili raseljenih osoba koje se zaposle u poduzećima na teritoriju Bosne i Hercegovine, imaju sva prava kao i radnici državljani Bosne i Hercegovine, pa samim tim i imaju pravo na učlanjenje u sindikate, kao i sva druga pripadajuća prava i ne smiju biti diskriminirani niti po jednom osnovu. Sindikatima je omogućeno da pruže pomoć radnicima u neformalnom sektoru ili radnicima bez dokumenata.

g. legalnim putevima za regulisanje njihovog boravka u zemlji.

Pravo boravka u Bosni i Hercegovini regulisano je različitim zakonima, u zavisnosti od statusa osobe koja želi da boravi u zemlji. To su: Zakon o strancima, Zakon o azil ,Zakoni o radu,,Zakonima o zapošljavanju stranaca FBiH, Republike Srpske I Brčko distikta BiH.

Zakon o strancima propisuju se uslovi i postupak ulaska stranaca u Bosnu i Hercegovinu, uključujući vizni i bezvizni režim, putne isprave za strance, boravak stranaca u BiH, udaljenje stranaca iz BiH, prihvatanje stranaca i stavljanje stranaca pod nadzor, kao i nadležnosti organa vlasti u primjeni ovog zakona, te druga pitanja u vezi s boravkom stranaca u BiH. Navedeni dokument dostupan je na službenim web stranicama Ministarstva sigurnosti BiH na jezicima u upotrebi u BiH i engleskom jeziku.

Od septembra 2023. do augusta 2024. IOM je organizovao niz sastanaka, konsultacija i treninga jačanja kapaciteta za ključne aktere u upravljanju radnim migracijama u BiH. Treninzi su uključili predstavnike vladinih i nevladinih institucija, akademije i privatnog sektora i fokusirali se na identifikaciju kriznih tačaka u pripremi stranih radnika, poslodavaca i institucija. Kao rezultat su mapirani ključni koraci za bolje informisanje o pravima i obavezama radnika. IOM će dalje raditi na standardizaciji dostupnih informacija kako bi se olakšala integracija radnika. Također, IOM nudi obuke kulturološke i jezičke medijacije za strane radnike na jezicima koje razumiju. U saradnji s ekspertima, IOM je izradio analizu radnih migracija u BiH koja daje preporuke za legislativne izmjene i efikasnija radna prava, te će biti dostupna relevantnim akterima.

U sklopu promotivnih aktivnosti te podizanju svijesti ranjivih kategorija, urađeni su informativni letci našeg projekta, koji su sada dostupni i na engleskom, arapskom, farski i ruskom jeziku, pored originalne verzije na našem jeziku. Ove verzije su prošle minimalne izmene u poređenju sa odobrenom verzijom na našem jeziku, a te izmene se odnose pretežno na jezičke specifičnosti u sadržaju i specifičnosti pisma. Ova inicijativa da se obezbede verzije informativnih letaka na više jezika bila je predložena

tokom revizije budžeta, i direktno odgovara potrebama identifikovanim na terenu tokom naše komunikacije sa potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Verujemo da će omogućavanje ovih informacija na više jezika značajno poboljšati naše napore u komunikaciji i doprinjeti da ciljevi projekta budu razumljivi široj broju ljudi. Ovaj pristup se uklapa u našu posvećenost pružanju podrške i informacija potencijalnim žrtvama na jeziku koji najbolje razumiju, čime povećavamo efikasnost naše komunikacije.

U proteklom mjesecu pokrenuta je inicijativa "Skeniraj za pravdu", usmjerena na borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Ova kampanja koristi QR kodove za diseminaciju vitalnih informacija, prevazilazeći jezične i kulturne prepreke. Letci su dostupni na engleskom, arapskom, farsi, i ruskom jeziku, osiguravajući pristup informacijama za sve. Dijeljenjem QR kodova i letaka, pomažemo u zaštiti ugroženih i ranjivih kategorija u pružanju ključnih informacija koje spašavaju živote.

8. Da li inspekcije rada i drugi organi koji provjeravaju uslove na radnom mjestu posjeduju sveobuhvatan mandat i adekvatne ljudske, finansijske i tehničke resurse da sprovedu redovne, proaktivne inspekcije radnih mjesta u svim privrednim sektorima, sa posebnim naglaskom na sektore visokog rizika koji su skloni eksploataciji? Kako inspektori rada sarađuju sa drugim organima vlasti i sindikatima? Postoji li razdvajanje između funkcija inspekcije rada i kontrole imigracije?

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine u mjesecu novembru 2020. godine sačinili su *Specijalni izvještaj o ulozi inspekcijskih organa u zaštiti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini*.¹¹ U Bosni i Hercegovini, na svim nivoima vlasti uspostavljen je inspekcijski nadzor. U tom pogledu, od inspekcijskog nadzora se zahtijeva da bude uspostavljen na slijedećim vrijednostima: transparentnost, profesionalnost, odgovornost, ali i koherentnost, proporcionalnost, otvorenost, participativni pristup i efikasnost. Sve inspekcijske aktivnosti u Bosni i Hercegovini poduzimaju se od strane javne uprave ili su pod njezinom nadležnošću što znači da podliježu načelima dobrog upravljanja.

Tokom izrade Specijalnog izvještaja inspekcijski organi su u svojim izjašnjenjima ukazali na niz nedostataka vezanih za zakonodavstvo. Analizirajući zakonodavni okvir na svim nivoima vlasti, kao i trenutno stanje (podaci pribavljeni od inspekcijskih organa svih nivoa tokom izrade izvještaja) teško da se može govoriti o potpuno uspostavljenom i harmoničnom inspekcijskom sistemu. Proceduralni propusti u provođenju inspekcijskog nadzora su često osnova za ukidanje rješenja i drugih mjera donesenih od strane inspekcijskih organa u sudskim sistemima, što ozbiljno narušava vladavinu prava. Promocija kao aktivnost inspekcijskih organa, nije zastupljena u mjeri u kojoj bi to trebalo da bude. U Specijalnom izvještaju Ombudsmeni su ukazali na problem koordinacije, posebno između različitih nivoa inspekcijskog nadzora, što se u nekim slučajevima održava i kroz strukturu inspektora u lokalnim zajednicama. Inspekcijski organi su ukazali na problem ljudskih resursa, s aspekta nepopunjenosti radnih mjesta, ali i nedostatka sistemskog pristupa stalnom usavršavanju inspektora, koje bi trebalo da uključuju organizovanje specijalizovanih edukacija po oblastima s posebnim osvrtom na usvojene standarde i zakonodavstvo Evropske unije.

Postupanje inspekcijskih organa u odnosu na podnosiocima prijava je vrlo značajno. U instituciji Ombudsmena se značajan broj predmeta odnosi na ovo pitanje gdje građani navode da nisu obaviješteni o rezultatima inspekcijskog nadzora po podnesenoj prijavi, nije im omogućeno da dobiju zapisnik, da koriste pravni lijek što nije u skladu sa međunarodnim standardima i principom vladavine prava.

Inspekcija rada putem vršenja redovnih i vanrednih kontrola kod poslodavaca, pored kontrole prijave i ugovora zatečenih radnika, kontroliše i uslove radne sredine, sredstva i opremu za rad, ispunjenost uslova u pogledu obuka radnika iz oblasti zaštite na radu, te da li radnici su prethodno prošli preventivne ili periodične ljekarske preglede. Najveći naglasak su kontrole u oblasti građevinarstva jer je to sektor u kojem se uglavnom angazuje nekvalifikovana fizička radna snaga. Takođe prilikom kontrola poslodavaca koji se bave građevinarstvom, često se sreću grupe radnika kojima poslodavac,

uz prethodni dogovor, obezbjedi smještaj i ishranu, tako da u tom slučaju, inspekcija rada može imati uvid.

Inspekcije rada usko saradjuju sa Zavodima/službama za zapošljavanje te sa Službom za poslove sa strancima prilikom kontrola rada stranaca na području Bosne i Hercegovine.

Uz podršku Vijeća Evrope inicirano je potpisivanje Protokola o saradnji između policijskih agencije i inspektorata rada u cilju intenziviranja identifikacije žrtava i istrage slučajeva trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije. Protokol, izrađen uz podršku projekta Vijeća Evrope „Jačanje akcije protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“ pruža okvir za saradnju i ima za cilj potaknuti praksu zajedničkih inspekcija na terenu od strane inspektora rada i službenika za provođenje zakona kako bi se efikasno nadziralo poštivanje zakona o radu.

Protokol su već potpisali Ministarstvo unutarnjih poslova i Uprava za inspekcijske poslove Kantona 10 (Livno) i Ministarstvo unutarnjih poslova i Inspekcija rada Zapadnohercegovačke županije. Brčko Distrikt i 5 kantona, Hercegovačko-neretvanski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Tuzlanski kanton, Bosansko-podrinjski kanton i Unsko-sanski kanton potvrdili su namjeru da potpišu Protokol u toku 2024. godine. Odredbe Protokola će biti uvrštene i u operativne dokumente za borbu protiv trgovine ljudima Republike Srpske.

9. Kako se regulišu i nadziru agencije za zapošljavanje? Da li su sve faze procesa zapošljavanja, uključujući oglase, selekciju, transport i zapošljavanje, podložne propisima? Da li su naknade za zapošljavanje i povezani troškovi zabranjeni da snose radnici ili tražitelji posla?

U Bosni i Hercegovini, nadležnost za izdavanje radnih dozvola je u nadležnostima Službi za zapošljavanje, koje izdaju radne dozvole za strance i koje su osnov za izdavanje boravka. Službe osnivaju razni nivoi vlasti u državi ovisno o entitetima i one se nadziru od strane resornih ministarstava, te upravnih inspekcija. Sukladno Zakonu o posredovnju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, postoji mogućnost osnivanja privatnih Agencija za posredovanje u zapošljavanju, koje posluju u okviru gospodarskih društava, a za čiji rad odobrenje u federaciji izdaje federalno Ministarstvo rada i socijalne politike uz ispunjenje određenih uvjeta. Navedene Agencije su u principu po ovom zakonu predviđene za poslovanje na nacionalnom teritoriju i ne bi smjele djelovati van svojih nadležnosti, odnosno već niz godina konkretna pitanja po ovim argumentima zahtijevaju izmjene i dopune Zakona o posredovnju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba Zakona o zapošljavanju stranaca. Izmjene i dopune navedenih zakona u federaciji su u tijeku, ali bi trebale dati odgovore i regulirati sva navedena pitanja i smanjiti na najnižu razinu opasnosti u zloupotrebi prava stranaca koja su evidentna na terenu.

Rad agencija za zapošljavanje u Republici Srpskoj regulisan je i Pravilnikom o uslovima koje moraju ispunjavati pravna i fizička lica koja se bave posredovanjem u zapošljavanju.

Pravilnikom je propisano da se posredovanjem u zapošljavanju smatraju i aktivnosti fizičkih i pravnih lica koje se odnose na oglašavanje ponude i potražnje slobodnih radnih mjesta i radnika putem pisanih i elektronskih medija ili interneta.

10. Kako sprječavate i sankcionišete zloupotrebe pravnih konstrukcija kao što su samozapošljavanje, podugovaranje i slanje radnika, koje se mogu koristiti za počinjenje trgovine ljudima?

Inspekcije rada, prekršajno kažnjavanje, opozivanje dozvola boravka.

Ukoliko se utvrdi nepravilnost u pogođu zapošljavanja, da je radnicima obecano da će biti prijavljeni, da će imati odlične uslove i sl, a prilikom kontrole se utvrdi da su radnici bez zaključenih ugovora, da nisu prijavljeni u tom pogledu se odmah izdaju prekršajni nalozi i rješenja da sa radnicima u najkraćem roku zaključe ugovore i radu i iste prijave na obavezne vidove osiguranja, odnosno, ukoliko se radi o stranim radnicima da se pribave radne dozvole, pa ugovori i prijave

Inspekcije rada vrši redovne inspekcijske nadzore u svim privrednim oblastima, te prilikom svojih kontrola, ukoliko utvrdi nepravilnosti u radu subjekta nadzora donosi upravne mjere za otklanjanje nepravilnosti u skladu sa Zakonima o radu u BiH, te izdaje prekršajne naloge, odnosno podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka u skladu sa Zakonom o radu BiH i Zakonima o prekršajima.

11. Na koji način migraciono zakonodavstvo i politika vaše zemlje nastoje spriječiti trgovinu ljudima omogućavajući zakonitu migraciju i mogućnosti legalnog zapošljavanja uz pristojne uslove rada

Zakonom o strancima u BiH se propisuju uslovi i postupak ulaska stranaca u Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: BiH), uključujući vizni i bezvizni režim, putne isprave za strance, boravak stranaca u BiH, udaljenje stranaca iz BiH, prihvatanje stranaca i stavljanje stranaca pod nadzor, kao i nadležnosti organa vlasti u primjeni ovog zakona, te druga pitanja u vezi s boravkom stranaca u BiH. Navednim Zakonom boravak je definisan kao vizni, bezvizni, privremen i stalni boravak.

Agencija za rad i zapošljavanje BiH je uspostavila mehanizam informiranja radnika o legalnim i sigurnim radnim migracijama. Mehanizam se sastoji iz nekoliko djelova. Prvi i osnovni dio, namjenjen je svim radnicima migrantima, jeste web stranica Agencije za rad i zapošljavanje BiH, gdje se nalaze detaljnije informacije o načinu odlaska na rad u inostranstvo. Od 2018. godine BiH je putem Agencije za rad i zapošljavanje BiH članica Inicijative Dunavski kompasi, te se na web stranici nalaze posebni podaci vezani za radne migracije za osam država članica Dunavske regije u koje naši građani najviše migriraju.

Drugi dio mehanizma odnosi se na posredovanje u zapošljavanju putem međudržavnih sporazuma i ugovora o posredovanju u zapošljavanju. Sve potrebne informacije o načinima odlaska na rad u države sa kojima BiH ima zaključene sporazume i ugovore o posredovanju nalaze se na web stranici, te 100% svih radnika koji su uključeni u posredovanje dobiju sve potrebne informacije o odlasku na rad u inostranstvo, te o načinima eventualne zaštite svojih prava, na način da se lično informira o tim stvarima kada dodju u prostorije Agencije za rad i zapošljavanje BiH.

Agencija za rad i zapošljavanje putem redovnih medijskih saopštenja uvijek informiše javnost o načinima sigurnog odlaska na rad u inostranstvo, te redovno upozorava na probleme sa radnicima migrantima u pojedinim državama na osnovu dostavljenih informacija od strane nadležnih institucija. U svim postojećim međudržavnim sporazumima o zapošljavanju radnika iz BiH u inostranstvo (sporazumi sa Srbijom, Slovenijom i Katarom), te dogovoru o posredovanju osoba sa završenom srednjom medicinskom školom u SR Njemačku, postoji ugrađena odredba monitoringa sporazuma. Konkretno trenutno se implementiraju sporazum sa Slovenijom i dogovor sa Njemačkom. U sporazumu sa Slovenijom postoji mehanizam međudržavne komisije za monitoring Sporazuma. U 2022. godini Komisija se sastala jednom, te je na sastanku komisije razgovarano o unaprijeđenju postojećeg sporazuma o zapošljavanju na način većih prava i pogodnosti za radnike.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti:

- Ojačati kapacitete nadležnih institucija za upravljanje radnim migracijama pružanjem informacija o sigurnim i legalnim mogućnostima za rad, osposobljavanje i obrazovanje, kako stranih državljana u Republici Srpskoj, tako i državljana Republike Srpske koji odlaze u inostranstvo.
- Promovisati jasne kriterijume za zvaničnu registraciju i licenciranje agencija za posredovanje u zapošljavanju i nadzirati aktivnosti tih agencija u nastojanju da se spriječe svi oblici trgovine ljudima.

Pozitivnim pravnim propisima koji regulišu oblasti rada i zapošljavanja predviđeno je da stranci ostvaruju ista prava, obaveze i odgovornosti kao i državljani, osim ako međunarodnim ugovorima nije drugačije određeno.

Zavod za zapošljavanje Republike Srpske je organizacija na tržištu rada koja razvija programe zapošljavanja, pruža informacije, posreduje između poslodavaca i nezaposlenih lica.

Služba za poslove sa srtancima dostaviti

12. Kako zakon i politika vaše zemlje osigurava obeshrabrivanje potražnje koja vodi do trgovine ljudima, te rješava određene ranjivosti i grupe u riziku od trgovine ljudima?

Kroz odredbe krivičnih zakona u BiH procesuirajući počiniocce trgovine ljudima i visokim krivičnim sankcijama, dolazi do generalne prevencije, ali u isto vrijeme zakon omogućava krivično gonjenje korisnika usluga žrtava trgovine ljudima, što djeluje na smanjenje potražnje. Prema usvojenim smjernicama za zaštitu žrtava trgovine ljudima, smjernice na kažnjavanje korisnika usluga su doprinijele donošenju Instrukcija glavnih tužilaca koje nalažu da se prikupe dokaze prema korisnicima usluga i isti procesuiraju.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti:

- Ojačati kapacitete nadležnih institucija za upravljanje radnim migracijama pružanjem informacija o sigurnim i legalnim mogućnostima za rad, osposobljavanje i obrazovanje, kako stranih državljana u Republici Srpskoj, tako i državljana Republike Srpske koji odlaze u inostranstvo.
- Promovisati jasne kriterijume za zvaničnu registraciju i licenciranje agencija za posredovanje u zapošljavanju i nadzirati aktivnosti tih agencija u nastojanju da se spriječe svi oblici trgovine ljudima.

13. Kako zakonodavstvo i praksa vaše zemlje osiguravaju da postoji individualna procjena potreba za zaštitom na granicama prije bilo kakvog odbijanja ulaska ili protjerivanja?

Razlozi odbijanja ulaska)

Strancu se odbija ulazak u BiH ako ne ispunjava uslove za ulazak iz člana 19. (Opći uslovi za ulazak) niti se na njega primjenjuje međunarodni ugovor čija je BiH ugovorna strana ili odluka iz člana 20. (Ulazak pod posebnim uslovima) ovog zakona. (2) Strancu može biti odbijen ulazak u BiH i pored razloga iz stava (1) ovog člana ako: a) prilikom pokušaja ulaska u BiH predoči krivotvorenu putnu ispravu; b) prilikom pokušaja ulaska u BiH predoči krivotvorenu vizu ili dozvolu boravka; c) je već proveo na teritoriji BiH 90 dana u bilo kojem periodu od 180 dana koji podrazumijeva uzimanje u obzir perioda od 180 dana koji prethodi svakom danu boravka, a riječ je o državljaninu države bezviznog režima, osim ako se na njega ne primjenjuje odredba člana 20. (Ulazak pod posebnim uslovima) ovog zakona; d) je već proveo na teritoriji BiH vrijeme dozvoljenog boravka propisano međunarodnim ugovorom čija je BiH ugovorna strana, osim ako nije ostvario uslove za ulazak po drugom osnovu; e) postoje osnovi sumnje da će obavljati poslove za koje je potrebna radna dozvola, a na njega se ne primjenjuju odredbe člana 77. (Boravak u svrhu rada bez radne dozvole i potvrda o prijavi rada) ovog zakona; 16 f) mu je viza BiH na ulasku poništena ili ukinuta.

Granična policija odlučuje o odbijanju ulaska na granici. (2) Strancu kojem je odbijen ulazak u BiH jer ne ispunjava uslove za ulazak propisane ovim zakonom izdaje se rješenje o odbijanju ulaska. (3) Rješenje o odbijanju ulaska sadrži razlog odbijanja ulaska donosi se po skraćenom postupku, osim ako je riječ o maloljetniku bez pratnje, a izdaje se na obrascu koji popunjava

nadležni policijski službenik Granične policije. Stranac potpisuje prijem rješenja na obrascu rješenja i jedan primjerak zadržava za sebe. Ako stranac odbije potpisati prijem rješenja, ta se činjenica unosi kao napomena na obrascu rješenja i smatra se da je rješenje uredno dostavljeno. (4) Nadležni policijski službenik Granične policije na graničnom prijelazu upozorava stranca kojem je odbijen ulazak u BiH da je dužan odmah napustiti područje graničnog prijelaza i zabranjuje mu ulazak na teritoriju BiH. (5) Rješenje o odbijanju ulaska mora sadržavati razlog odbijanja ulaska, a izdaje se na obrascu i dostavlja se strancu. Ako stranac odbije primiti rješenje, ta se činjenica unosi kao zabilješka i smatra se da je rješenje dostavljeno. (6) Rješenje o odbijanju ulaska izvršava se odmah, unošenjem otiska štambilja "ODBIJEN ULAZAK", odnosno druge odgovarajuće oznake u putnu ispravu stranca. Ako stranac nema putnu ispravu u koju bi se mogao unijeti otisak štambilja, odnosno druga odgovarajuća oznaka, ta se činjenica unosi kao napomena u obrazac rješenja. (7) Protiv rješenja o odbijanju ulaska žalba se može podnijeti Ministarstvu u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja. (8) Stranac kojem je odbijen ulazak može ući u BiH nakon što otkloni razloge zbog kojih mu je odbijen ulazak. (9) Ako se u žalbenom postupku utvrdi da je strancu neosnovano odbijen ulazak u BiH, ta činjenica unosi se u Centralnu bazu podataka o strancima, te se prilikom ponovnog ulaska stranca u BiH poništava štambilj o odbijanju ulaska otiskom štambilja "PONIŠTENO".

14. Koje mjere se poduzimaju za prevenciju trgovine ljudima u sportu? Koji sektori i kategorije/grupe ljudi su identifikovani kao ugroženi?

IOM se kroz digitalnu kampanju podizanja svijesti (30. juli-18. oktobar 2024.) dotiče i pitanja trgovine ljudima u sportu putem sadržaja koji uključuju poruku od strane IOM-ovih ambasadora dobre volje, košarkaš, atletičar koji je i sam kao dijete bio eksploatisan.

15. Da li ste identifikovali *online* prakse koje mogu povećati rizik da postanete žrtva trgovine ljudima zbog različitih oblika eksploatacije? Koji su mehanizmi razvijeni za sprječavanje zloupotrebe informacijske i komunikacijske tehnologije u svrhe trgovine ljudima? Kakav je praktični efekat njihove implementacije?

Policijske agencije imaju razvijene cyber odjele koje prate problematične stranice i društvene mreže s ciljem prevencije i prikupljanja dokaza o potencijalnim slučajevima vrbovanja preko interneta. Zabilježeni slučajevi se odnose na reklamiranje ponuda za zapošljavanje, kao i seksualnih usluga. Policijske agencije u Bosni i Hercegovini su identifikovale online prakse koje mogu povećati rizik da se postane oštećeni-žrtva trgovine ljudima kroz različite oblike eksploatacije i to u vidu nedovoljne educiranosti u informacijsko komunikacijskim tehnologijama naročito od strane djece i osoba treće životne dobi.

U toku mjeseca februara 2024.god. pokrenuta je Web aplikacija za pomoć žrtvama trgovine ljudima koja pruža ključnu platformu za anonimno prijavljivanje i pristup pravnoj pomoći. Fokusirana na sigurnost i zaštitu identiteta korisnika, ova aplikacija omogućava žrtvama i svedocima da bez straha od odmazde ili kompromitacije identiteta prijave slučajeve trgovine ljudima. Kroz intuitivan interfejs, korisnici mogu anonimno podnijeti prijavu, detaljno opisujući svoju situaciju bez potrebe za otkrivanjem ličnih podataka. Ova opcija osigurava da se prvi korak može napraviti bez straha od identifikacije od strane trgovaca ljudima ili drugih opasnih aktera. Nadalje, aplikacija pruža opciju direktnog, sigurnog razgovora sa pravnikom, omogućavajući korisnicima da dobiju specijalizovani pravni savjet prilagođen njihovim potrebama. Ovaj razgovor se odvija putem šifrovanog kanala, garantujući povjerljivost i zaštitu svih razmijenjenih informacija. Jedinstvena osobina aplikacije je i

moćnost sigurnog dostavljanja dokumenata i ostalih relevantnih informacija potrebnih za pružanje pravne pomoći. Bilo da se radi o fotografijama, video zapisima, ili službenim dokumentima, korisnici mogu prenijeti ove materijale direktno kroz aplikaciju, znajući da će podaci biti zaštićeni najvišim standardima sigurnosti. Sve funkcionalnosti aplikacije su dizajnirane s naglaskom na anonimnost i sigurnost korisnika. Implementirane su napredne tehnike enkripcije i anonimizacije podataka kako bi se osiguralo da korisnici mogu sigurno komunicirati i dijeliti informacije bez rizika od kompromitacije njihove privatnosti ili sigurnosti. Trenutno se web aplikacija za pomoć žrtvama trgovine ljudima nalazi u testnoj fazi, koja je ključna za utvrđivanje i poboljšanje funkcionalnosti, sigurnosti i korisničkog iskustva. Nakon ove faze, planirana je puna promocija aplikacije s ciljem širenja svijesti i upoznavanja svih ugroženih kategorija sa dostupnim resursima i podrškom koju aplikacija pruža. Posebna pažnja posvećena je inkluzivnosti i dostupnosti aplikacije za potencijalne žrtve trgovine ljudima koji nisu iz lokalnog područja i mogu biti stranci. Upravo iz tog razloga, aplikacija je dostupna i na engleskom jeziku. Nakon završetka testne faze i implementacije svih potrebnih poboljšanja, planirane aktivnosti promocije uključivaće kampanje na društvenim medijima, suradnju s relevantnim organizacijama i institucijama, te korištenje različitih medija kako bi se osiguralo da informacije o aplikaciji dosegnu sve ugrožene kategorije. Cilj je stvoriti snažnu, sigurnu i dostupnu platformu koja pruža neophodnu pomoć i podršku žrtvama trgovine ljudima, gdje god se one nalazile.

Tokom istraživanja o znanjima, stavovima i navikama mladih na internetu realizovanog od strane MFS-EMMAUS-a zapaženo je da svaka 4 osoba (21,3% od 800 ispitanika) bi pristalo na sastanak sa nepoznatom osobom koju je upoznalo putem interneta, a što potencijalno može dovesti do nekog od oblika eksploatacije.

Mehanizmi za sprječavanje zloupotrebe informacijsko-komunikacijskih tehnologija:

- MFS-EMMAUS kroz Centar za sigurni internet razvio je niz preventivnih mehanizama koji uključuju edukaciju o sigurnom korištenju tehnologije, kao i alate za prepoznavanje sumnjivih aktivnosti. Kroz portale poput www.sigurnodijete.ba, korisnicima se pružaju vodiči i savjeti o tome kako izbjeći online zamke i zaštititi sebe i svoju djecu od potencijalnih pokušaja eksploatacije.
- Ovi mehanizmi uključuju i opcije za prijavu sumnjivih online aktivnosti, koje omogućavaju brzo reagovanje relevantnih institucija.

Praktični efekti implementacije:

- Implementacija ovih mehanizama već je donijela konkretne rezultate. Kroz edukaciju putem 11 online i tradicionalnih kampanja, 125 edukativnih radionica i webinar, povećana je svijest djece, roditelja, nastavnika i stručnjaka za brigu o djeci o opasnostima koje prijete na internetu. MFS-EMMAUS je putem SOS linije za prijavu neprimjerenog sadržaja (HOTLINE) u periodu od 2020. – 2024. godine zaprimio i analizirao ukupno 3739 prijava, dok je od samog osnivanja, tačnije od 2010. godine zaprimio i analizirao više od 4700 prijava. Kao što je i navedeno u proteklih 5 godina, zaprimljen je i analiziran je veliki broj prijava:
 - 2020. – 145 prijava;
 - 2021. – 3021 prijava;
 - 2022. – 215 prijava;
 - 2023. – 150 prijava;
 - 2024. – 178 prijava.

MFS-EMMAUS je putem SOS linije za savjete i podršku (HELPLINE) u periodu od 2020. do 2024. registrovao ukupno 380 upita u vezi savjeta i podrške, od čega :

- 2020. – 35;
- 2021. – 40;
- 2022. – 102;
- 2023. – 84;
- 2024. (do 01.09.) – 119.

Odnosno:

- pozivi: 247;
- e-mail: 66;
- Psihološko savjetovanje – uživo: 67.

16. Koje se mjere poduzimaju za podizanje svijesti o rizicima trgovine ljudima uz pomoć tehnologije, uključujući među djecom, roditeljima, nastavnicima, stručnjacima za brigu o djeci i socijalnim radnicima? Koje inicijative zasnovane na tehnologiji postoje u vašoj zemlji za širenje informacija grupama/zajednicama izloženim riziku od trgovine ljudima?

U skladu sa Akcionim planom za borbu protiv sajber kriminaliteta redovno se sprovode kampanje podizanja svijesti ciljanih grupa, roditelja, djece, nastavnog osoblja koje se sprovode na način da obučeni profesionalci koji se bave ovom problematikom vrše edukacije pomenutih ciljanih grupa, kao i podjelom promotivnih letaka.

Jedna od inicijativa koje se odnose na podizanje svijesti o pravilnoj upotrebi digitalnih medija, ali i kako se zaštititi od zloupotreba u digitalnom okruženju, jeste uvođenje u nastavni plan i program predmeta „Digitalni svijet“ i predmeta „Medijska pismenost“.

Jedna od ključnih inicijativa je razvoj interaktivne mobilne aplikacije dizajnirane da poboljša procjenu i proaktivnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Pokrenuta u Bosni i Hercegovini 2022. u saradnji IOM-a i MS BiH, ova aplikacija koristi tehnologiju za bolju identifikaciju i podiže svijest o trgovini ljudima, uključujući građane u proces identifikacije. IOM je dodatno proširio ove napore i na regionalnom nivou 2024. godine, replicirajući mobilnu aplikaciju u Srbiji, čime je pojačao njen uticaj širom regiona.

Digitalna kampanja podizanja svijesti (30. juli-18. oktobar 2024.) promovirajući postojeću digitalnu aplikaciju, za cilj također ima da senzibilizira građane o rizicima radne eksploatacije među domaćim i stranim radnicima, s posebnim naglaskom na pitanja poput prisilnog prosjačenja, ali također ukazuje na opasnosti trgovine ljudima u digitalnim sferama (online oglašavanje, zapošljavanje).

U Bosni i Hercegovini, podizanje svijesti o rizicima trgovine ljudima uz pomoć tehnologije obuhvata različite mjere i inicijative, uključujući edukaciju djece, roditelja, nastavnika i drugih profesionalaca. Neki od pristupa MFS-EMMAUS-a su:

- edukacija i podizanje svijesti kroz online kampanje o trgovini ljudima. MFS-EMMAUS kontinuirano realizuje ovu vrstu kampanja;
- razvijanje materijala za škole i obrazovne institucije koji obuhvataju teme kao što su prepoznavanje znakova trgovine ljudima, sigurnost na internetu i kako prijaviti sumnjive aktivnosti. Tokom tekuće godine, MFS-EMMAUS je u sklopu projekta finansiranog od strane EU u BiH, pod nazivom „Glas organizacija civilnog društva u borbi protiv trgovine ljudima“ razvio edukativnu slikovnicu za djecu i mlade pod nazivom „Sve što treba da znaš o trgovini ljudima“, koja je u kratkom periodu dobila odlične povrtane informacije od strane korisnika;
- organizacija webinar a i online obuka za nastavnike, socijalne radnike i druge profesionalce o nasilju nad djecom u digitalnom okruženju, ali i prepoznavanju i odgovaranju na sve vrste nasilja, kao i na trgovinu ljudima;
- Inicijative zasnovane na tehnologiji – web stranice i potrali, kao što su www.sigurnodijete.ba i www.eurcenter.ba pružaju informacije i resurse o zaštiti djece od nasilja i trgovine ljudima. Ovi portali nude vodiče, savjete i kontakt informacije za pomoć, prijavu, savjete i podršku;
- Komunikacija i saradnja sa drugim nevladinim ili vladinim organizacijama.

„Novi put“ samoinicijativno i u skladu s raspoloživim kapacitetima provodi mjere za podizanje o rizicima trgovine ljudima uz pomoć tehnologije, uključujući među djecom, roditeljima, nastavnicima, stručnjacima za brigu o djeci i socijalnim radnicima a na osnovu informacija koje dobijamo od korisnika naših usluga.

U sklopu aktivnosti podizanja svijesti sa mladima „Medica“ Zenica je razvila online kurs Dječija prava i Prava žena, koji obrađuje i temu „Trgovina ljudima“. Link za online module: <https://zanasubuducnost.ba/> i isti kontinuirano je promovisala tokom različitih kampanja i edukacija. Također, „Medica“ Zenica je razvila i online aplikaciju Prijavi nasilje.ba putem koje su se građani mogli informisati ili prijaviti bilo koji oblik rodno zasnovanog nasilja, uključujući i trgovinu ljudima.

Edukacija i podizanje svijesti kroz online kampanje - u navedenom periodu MFS-EMMAUS je realizovao ukupno 11 online kampanja (od kojih su 4 trenutno aktivne) vezanih za prevenciju i podizanje svijesti šire javnosti kako o problemu trgovine ljudima, tako i nasilju nad djecom u digitalnom okruženju;

- *tradicionalne kampanje* – Pored online kampanje MFS-EMMAUS u pomenutom periodu realizovao je i jedanaest (11) tradicionalnih kampanja koje uključuju razvoj i 8 radio džinglova sa ciljem senzibiliziranja javnosti o problemima trgovine ljudima i nasilju nad djecom u digitalnim okruženjima. Sa istim ciljem također je razvijeno i štampano ukupno 18 različitih postera i 7 letaka koji su distribuirani u osnovne i srednje škole, centre za socijalni rad, centre za mentalno zdravlje, agencije za provođenje zakona koji djeluju širom Bosne i Hercegovine;
- od strane MFS-EMMAUS-a realizovano je ukupno 125 edukativnih radionica i webinar za roditelje/staratelje, nastavnike, socijalne radnike i druge profesionalce. Više od 3600 učesnika steklo je znanja o prevenciji nasilja nad djecom i rodno zasnovanog nasilja u digitalnom okruženju, kao i trgovini ljudima;
- *Inicijative zasnovane na tehnologiji* - web stranice i portali poput www.sigurnodijete.ba i www.eurcenter.ba pružaju važne informacije i resurse za zaštitu djece od nasilja i trgovine ljudima, također tu je i web stranica www.mfs-emmaus.ba koja pruža važne informacije vezane za zaštitu od svih oblika nasilja kao i trgovine ljudima. Ovi portali nude vodiče, savjete, te kontakt informacije za pomoć, prijavu incidenata, savjetovanje i podršku, omogućavajući brz i jednostavan pristup ključnim informacijama za sve zainteresovane strane.

17. Kako sarađujete sa ICT kompanijama i pružaocima internetskih usluga, uključujući hostove sadržaja i društvene mreže, u prevenciji trgovine ljudima?

Agencije za sprovođenje zakona u BiH, uključujući, ostvaruju kontinuiranu saradnju sa ICT kompanijama u zemlji i inostranstvu. Ova saradnja obuhvata pribavljanje podataka na osnovu naredbi nadležnih sudova, a u hitnim slučajevima, kao što su prijetnje po život ili zloupotreba maloljetnika, podaci se pribavljaju ubrzanim postupkom.

Centar za sigurni internet, koji djeluje unutar MFS-EMMAUS-a, aktivno zaprima prijave i bavi se suzbijanjem nelegalnih aktivnosti povezanih s nasiljem nad djecom u digitalnom okruženju, kao i trgovinom ljudima. Na osnovu potpisanih protokola sa Federalnom upravom policije (FUP), Policijom Brčko Distrikta (PBD), i Ministarstvom unutrašnjih poslova Republike Srpske (MUPRS), prijave se analiziraju ili direktno prosljeđuju nadležnim policijskim agencijama, zavisno od regije. Prijave koje Centar zaprimi analiziraju se i dalje prosljeđuju FUP-u i PBD-u, dok se prijave za MUPRS prosljeđuju bez analize, u skladu s potpisanim protokolom.

Prijave koje se odnose na indicije o trgovini ljudima prosljeđuju se također lokalnim koordinacionim timovima za borbu protiv trgovine ljudima kako bi se osigurala pravovremena reakcija.

Za sadržaj hostovan izvan BiH, Centar koristi INHOPE bazu podataka ICCAM, koja je hostovana od strane INTERPOL-a i služi kao važan kanal za INTERPOL-ovu ICSE bazu, kao i IWOL listu. Ova saradnja omogućava bržu reakciju i uklanjanje sadržaja na međunarodnom nivou.

18. Kako su politike i prakse usmjerene na prevenciju trgovine ljudima zasnovane na iskustvima žrtava i rizičnih pojedinaca?

Shodno Strategiji za suprtostavljanje trgovine ljudima i akcionim planovima identifikovane su rizične skupine i oblasti gdje se posvećuje posebna pažnja.

U saradnji sa NVO „Novi početak“ čiji su osnivači i trenutni članovi preživjele žrtve trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije kreiramo politike i planiramo aktivnosti na prevenciji trgovine ljudima. Predstavnici navedene nevladine organizacije su učestvovali u kreiranju Akcionog plana Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima.

IOM je takodje ostvario blisku saradnju sa udruženjem „Novi početak“ (jedino udruženje u BiH osnovano od strane preživjelih) kroz dodjelu granta za njihovo, kako ljudsko tako i tehničko kapacitiranje. Dodatno, IOM kontinuirano uključuje članove udruženja/preživjele u svoje aktivnosti (npr. okrugli stolovi, obuke) kako bi prenijeli svoje autentično iskustvo i na taj način podigli svijest među ključnim operativnim akterima uključenim u odgovor na trgovinu ljudima u BiH, ali i u regionu. MFS-EMMAUS je u svoje aktivnosti prevencije i podizanja svijesti o trgovini ljudima uključio i preživjele žrtve trgovine ljudima, uvažavajući njihovo mišljenje prilikom kreiranja materijala, edukacija i drugih aktivnosti. Iskustva preživjelih žrtava trgovine ljudima se izmeđuostalog integiraju u prevenciju kroz:

- konsultacije;
- uključivanje preživjelih žrtava;
- analize upitnika i identifikaciju rizičnih faktora;
- evaluacije;
- edukacije i senzibilizacije;
- pristup preživjelim žrtvama;
- podrška preživjelim žrtvama;
- organizovanje psihosocijalne podrške;
- partnerstvo.

Politike i prakse MFS-EMMAUS-a usmjerene na prevenciju trgovine ljudima zasnovane su na iskustvima žrtava i rizičnih pojedinaca, čime se osigurava da aktivnosti budu utemeljene na stvarnim potrebama i izazovima. U sklopu ovih napora, MFS-EMMAUS blisko sarađuje s nevladinom organizacijom „Novi početak“, jedinim udruženjem u BiH osnovanim od strane preživjelih žrtava trgovine ljudima. Kroz ovu saradnju, preživjeli aktivno učestvuju u kreiranju edukativnih materijala, treninga i drugih preventivnih aktivnosti, pružajući ključne uvide i mišljenja.

Na temelju ove suradnje, MFS-EMMAUS je organizirao dva okrugla stola na kojima je sudjelovalo ukupno dvadeset dvije (22) preživjele žrtve trgovine ljudima, kao i tri (3) člana porodica žrtava. Uz prikupljanje četrdeset sedam (47) izjava preživjelih, razvijene su preporuke za prevenciju, intervenciju i post-iskustvene faze oporavka. Preporuke su podijeljene u tri ključne faze:

- **Faza vrbovanja:** Preporuke za preventivne mjere koje smanjuju rizik ulaska u lanac trgovine ljudima.
- **Faza iskorištavanja:** Preporuke za prepoznavanje situacija trgovine ljudima i mjere za izlazak iz tog lanca.
- **Faza nakon iskustva trgovine:** Preporuke za repatrijaciju i resocijalizaciju žrtava, s ciljem njihovog uspješnog oporavka i reintegracije u društvo.

Ovaj sveobuhvatni pristup osigurava da politike i prakse MFS-EMMAUS-a direktno odražavaju potrebe i iskustva najugroženijih grupa, što doprinosi efektivnijoj borbi protiv trgovine ljudima.

II. IDENTIFIKACIJA ŽRTAVA I ZAŠTITA NJIHOVIH PRAVA (čl. 10, 11, 12, 14. i 16.)

19. Među identifikovanim žrtvama trgovine ljudima, da li je ijedna osoba bila izložena eksploataciji na osnovu svoje seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta (LGBTI+: lezbejka, gej, biseksualna, transrodna ili interseksualna), posebno tinejdžeri i mladi odrasli? Ako da, da li je neko od njih prijavio nedolično ponašanje policije? NE

Nije bilo prijava nedoličnog ponašanja policijskih službenika.

20. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se osiguralo da žrtve trgovine ljudima, recimo radnici migranti, uključujući i one u neregularnoj situaciji, budu identifikovane kao žrtve trgovine ljudima i da imaju pristup pravima predviđenim Konvencijom? Postoji li saradnja sa specijalizovanim nevladinim organizacijama, sindikatima i poslodavcima kako bi se poboljšala identifikacija i zaštita potencijalnih žrtava unutar ovih rizičnih grupa?

U Bosni i Hercegovini postoji niz aktivnosti usmjerenih na edukaciju i obuku inspektora rada i policijskih agencija za identifikaciju potencijalnih žrtava radne eksploatacije, posebno među stranim radnicima. Novom strategijom predviđena je pojačana kontrola Službe za poslove sa strancima kroz vanredne obilaze stranih radnika i osiguranje poštivanja njihovih radnih prava.

U **BiH**, inspektori rada sa svih nivoa vlasti surađuju s nevladinim organizacijama i sindikatima koji ih informiraju o povredama prava radnika te predlažu inspeksijske nadzore kod poslodavaca. Oni također sarađuju s policijskim agencijama radi zaštite prava radnika.

U **Republici Srpskoj**, inspektori rada takođe sarađuju sa sindikatima i Ministarstvom unutrašnjih poslova, nadgledajući primjenu Zakona o zapošljavanju stranih državljana i kontrolirajući radne dozvole.

U **Brčko Distriktu**, policijski službenici, tužioci i inspektori rada obučeni su za prepoznavanje radnika migranata i domaćih radnika te ih informišu o njihovim pravima. Pravilnik o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima sadrži indikatore za identifikaciju žrtava. Ministarstvo sigurnosti BiH potpisuje godišnje protokole s nevladinim organizacijama za smještaj i zaštitu potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Također, ne pokreću se postupci protiv žrtava trgovine zbog nezakonitog ulaska ili prisustva u zemlji, ako su te radnje povezane s trgovinom ljudima. Ovaj sveobuhvatan pristup osigurava zaštitu prava radnika i poboljšava identifikaciju i podršku za potencijalne žrtve trgovine ljudima širom BiH.

Protokol o saradnji između policije i inspekcija rada u otkrivanju i istraživanju trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije i upućivanja žrtava trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije u entitetu/distriktu/kantonu izrađen je u okviru Projekta Vijeća Ervope u julu 2023. godine. Svrha je bila ojačati saradnju potpisnika protokola na unaprjeđenju prevencije, otkrivanja i suzbijanja trgovine ljudima iz svoje nadležnosti u kaznenim i prekršajnim postupcima, kao i pravovremena zaštita žrtava trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije. Nacrt protokola prezentiran je relevantnim stručnjacima 25. i 26. jula 2023. godine na radionici na temu razvoja lokalnih protokola za prevenciju, otkrivanje i istraživanje trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, organizovanoj u Konjicu za dvadeset i pet stručnjaka, članova timova za borbu protiv trgovine ljudima sa svih administrativnih nivoa Bosne i Hercegovine. U skladu sa prijedlozima i raspravom sa ove radionice, prezentirani protokol je finaliziran i poslan nadležnim institucijama u zemlji (ministarstva unutarnjih poslova i inspektorati) na konačno usvajanje, potpisivanje i provedbu.

Do kraja 2023. godine stigle su potvrde iz Kantona 10, Zapadnohercegovačkog kantona, Hercegovačko-neretvanskog kantona, Zeničko-dobojskog kantona, Tuzlanskog kantona, Bosansko-podrinjskog kantona, Unsko-sanskog kantona, Brčko distrikta. Također, prihvaćen je i prijedlog za Federaciju BiH i Republiku Srpsku. U novembru 2023. godine potpisan je Protokol između Ministarstva unutarnjih poslova i Inspektorata Kantona 10 (Livno).

Predviđeno je da će potpisnici Protokola u roku od tri mjeseca nakon sklapanja ovog Protokola izraditi i usvojiti detaljno razrađen akcioni plan za postupanje policije i inspekcije rada u slučajevima trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, u kojem će biti definisane Standardne operativne procedure (SOP), uključujući i popis indikatora trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, sa ciljem poboljšanja postupanja na terenu u navedenim slučajevima.

21. Koje mjere su na snazi da se žrtve trgovine ljudima ohrabre da prijave svoju situaciju vlastima i/ili organizacijama civilnog društva?

Rad nevladinog sektora, medijske kampanje.

Novom Strategijom suprotsavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2024-2027 kao jedan o strateških ciljeva predviđeno je da se **Provoditi odredbe o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima**

- Dosljedno provoditi zakonske odredbe, smjernice i obavezna uputstva prema kojima je zabranjeno kažnjavanje žrtava trgovine ljudima za nezakonita djela koja su počinile kao direktnu posljedicu podvrgavanja trgovini ljudima, posebno žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, prisilnog prosjačenja i prisiljavanja na činjenje krivičnih djela.
- Provoditi sistematičnu i kontinuiranu obuku policije, inspekcija, tužilaštava i sudova na ovu temu.

Organi u postupanju neće pokretati postupke protiv žrtve trgovine zbog nezakonitog ulaska ili prisustva u zemlji ako su ove radnje izvršene u direktnoj vezi s trgovinom ljudima.

Akcionim planom Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđene su aktivnosti na podizanju svijesti o problemu trgovine ljudima, a kontinuirano se sprovode kampanje i vrše edukacije u cilju podizanja svijesti o opasnostima trgovine ljudima, načinu prijavljivanja nadležnim institucijama i zaštiti i pružanju podrške potencijalnim žrtvama trgovini ljudima.

Postoje propisane zakonske regulative koje osnažuju žrtve trgovine ljudima da prijave svoju situaciju, takođe velik broj kampanja je provedeno kako bi se podigao nivo svijesti kako građana tako i žrtva da prijavljuju svoju situaciju nadležnim institucijama.

Regulatorna agencija za komunikacije u Bosni i Hercegovini (RAK) pokrenula je kampanje za podizanje svijesti o trgovini ljudima kroz razne komunikacijske kanale. Glavni cilj kampanja je podizanje svijesti javnosti o problemu trgovine ljudima, edukacija o prepoznavanju potencijalnih žrtava i informisanje o pravima žrtava. Kampanje koriste različite medijske platforme, uključujući televiziju, radio, društvene mreže i bilborde, kako bi dosegle široku publiku. Informacije se fokusiraju na različite aspekte trgovine ljudima, uključujući načine regrutacije žrtava, upoznavanje sa znakovima upozorenja, i pružanje informacija o dostupnim resursima i podršci za žrtve. RAK često sarađuje sa nevladinim organizacijama, državnim institucijama i međunarodnim agencijama kako bi osigurala da su kampanje efektivne i da dođu do ciljnih grupa.: Pored kampanja, RAK također distribuira edukativne materijale i vodiče koji pomažu u razumijevanju problema trgovine ljudima. Kampanje su ključne za mobilizaciju društva i povećanje svesti o ovom ozbiljnom društvenom problemu.

Da bi se žrtve trgovine ljudima ohrabrile da prijave svoju situaciju vlastima i/ili organizacijama civilnog društva, MFS-EMMAUS provodi niz mjera koje se odnose na zaštitu, podršku i podizanje svijesti o njihovim pravima.

Ove mjere uključuju:

1. **Osiguranje povjerljivosti i sigurnosti:** Svim žrtvama se garantuje anonimnost i sigurnost pri prijavljivanju trgovine ljudima, čime se umanjuje strah od osвете ili stigmatizacije (prijava putem dva (2) web podrala www.sigurnodijete.ba i www.eurcenter.ba)
2. **Pristup informacijama:** U period od 2020. – 2024. godine žrtve su se putem pet (5) inovativnih online i sedam (7) tradicionalnih kampanja, gdje je razvijeno ukupno jedanaest (11) postera te šest (6) letaka, informisalo o svojim pravima i dostupnim uslugama.

Ove informacije su često dostupne na više jezika i u formatima prilagođenim osobama s posebnim potrebama, čime se osigurava da svi imaju jednak pristup pomoći.

3. **Specijalizovana podrška:** MFS-EMMAUS je krajem 2023. godine zbog finansijske situacije, unatoč višegodišnjem nastojanju da se ista prevaziđe te da se dobije dodatna podrška, bio primoran nakon 24 godine rada zatvoriti najveće sklonište za smještaj svih kategorija žrtava - maloljetnih i punoljetnih, žena/djevojčica i muškaraca/djecaka, te žrtava BiH državljana i stranaca. Udruženje je do zatvaranja u svojim kapacitetima najvećeg skloništa u zemlji i regiji (80 mjesta) pružilo asistenciju za najveći broj žrtava: 342 žrtve trgovine ljudima, od čega 137 djece. Usluge koje su pružene žrtvama uključuju smještaj, odjeću, obuću, higijenske potrepštine, usluge rehabilitacije - sve neophodne medicinske usluge, hospitalizaciju u slučaju potrebe, individualnu i grupnu psihosocijalnu podršku, radno-okupacionu terapiju, (do)školovanje i obrazovanje uz mentora, edukaciju kroz praktičan rad, te asistenciju u repatrijaciji i usluge resocijalizacije po za to razvijenim individualnim programima;
4. **Edukativne i informativne kampanje:** MFS-EMMAUS je kroz niz inovativnih i tradicionalnih kampanja (ukupno 12), edukacija (45 edukacija na kojima je učestvovalo preko 1,050 osoba), te razvoj radio i video materijala (6 radio džinglova i 6 video materijala), od 2020. godine kontinuirano podizao svijest o trgovini ljudima i mogućnostima prijavljivanja. Također razvijeno je i 5 priručnika te jedna slikovnica, sa ciljem pružanja dodatnih informacija o koracima za prijavljivanje te resorsima za podršku.
1. **Saradnja s nevladinim organizacijama:** Kroz saradnju s organizacijama civilnog društva, uključujući specijalizovane organizacije za podršku žrtvama trgovine ljudima, kao što je „Novi početak“, žrtvama se kroz dva realizovana Okrugla stola, kao i razvoj web platforme u pomenutom periodu pružio dodatni nivo podrške, te ih se putem navedenog kao i kroz razgovore, ohrabruje da potraže pomoć od onih koji imaju specifičnu stručnost u radu s preživjelim.
2. **Pravni okvir i zaštita svjedoka:** Zakonodavni okvir u BiH pruža zaštitu žrtvama i svjedocima trgovine ljudima kroz mjere kao što su zaštita identiteta i fizička sigurnost tokom sudskih procesa. Ove mjere ohrabruju žrtve da prijave svoju situaciju bez straha od odmazde.
- 3.

Ove mjere, u kombinaciji sa stalnim naporima za poboljšanje pristupa i kvaliteta usluga, imaju za cilj stvoriti sigurno okruženje u kojem žrtve mogu prijaviti trgovinu ljudima i dobiti potrebnu podršku za oporavak.

22. Koje se konkretne mjere poduzimaju u vašoj zemlji za otkrivanje/identifikovanje i upućivanje na pomoć mogućim žrtvama trgovine ljudima na granicama? Koje se mjere poduzimaju u vašoj zemlji za identifikaciju žrtava trgovine ljudima tokom razmatranja zahtjeva za azil i prije povratka osoba čiji su zahtjevi odbijeni? P

Prema referalnom mehanizmu odmah se obaviještava Služba za poslove sa strancima i vrši se smještaj u sigurnu kuću, te se provodi procedura privremenog boravka na humanitarnoj osnovi.

U periodu od 2020. do 2024. godine, MFS-EMMAUS je razvio dva informativno-edukativna postera, koja su sadržavala ključne informacije o važnim kontaktima za prijavu i informisanje o sumnjama na trgovinu ljudima. Ovi posterii su izrađeni na šest jezika (BHS, engleski, urdu, paštu, farsi i arapski), čime se osigurava pristupačnost za različite jezičke zajednice u Bosni i Hercegovini. Distribuirani su širom zemlje, uključujući agencije za provedbu zakona, granične prelaze, centre za socijalni rad, nevladine organizacije, kao i širu javnost, u štampanom i elektronskom formatu.

23. Koje se mjere poduzimaju u vašoj zemlji za identifikaciju žrtava trgovine ljudima u centrima za otkrivanje imigracije i zatvorima?

U Bosni i Hercegovini, identifikacija žrtava trgovine ljudima predstavlja ključnu komponentu u borbi protiv ove ozbiljne povrede ljudskih prava. Mjere koje se preduzimaju u privremenim prihvatnim centrima imigracionom centru te u zatvorima radi identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima su obuka osoblja (policijskih službenika, islužbe za poslove sa strancima, i zatvorskog osoblja), kako bi se bolje prepoznale indikacije trgovine ljudima. Ovo uključuje prepoznavanje fizičkih i psihičkih znakova, kao i razumijevanje obrazaca ponašanja koji mogu ukazivati na prisutnost žrtava trgovine ljudima. Protokoli i standardi za identifikaciju i postupanje sa sumnjivim slučajevima, pomažu osoblju da pravilno reaguje u slučajevima kada se sumnja na trgovinu ljudima. Suradnja sa nevladinim organizacijama i agencijama koje pružaju stručnu pomoć i podršku u identifikaciji i zaštiti žrtava trgovine ljudima je također važna komponenta. Ove organizacije često pružaju obuku i resurse za službenike koji se bave ovim pitanjem. Zakonodavni okvir u Bosni i Hercegovini je usklađen sa međunarodnim standardima u borbi protiv trgovine ljudima. Zakoni i propisi propisuju kako treba postupati u slučaju identifikacije potencijalnih žrtava. U određenim slučajevima, posebno u privremenim prihvatnim centrima te imigracionom centru, žrtvama trgovine ljudima može biti ponuđena psihološka procjena, kako bi se identificirali znakovi traume koji su karakteristični za trgovinu ljudima. Zaštita privatnosti i povjerenja, osiguranje da su intervjui i razgovori sa osobama na koje su može poumijati da su potencijalne žrtve trgovine ljudima vođeni na način koji osigurava njihovu privatnost i povjerenje može pomoći u otkrivanju stvarnih informacija o njihovom statusu. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela i Služba za poslove sa strancima zajedno sa IOM BiH i nevladinim organizacijama provode opsežne kampanje informisanja. Redovno se provode aktivnosti osposobljavanja relevantnih institucija u cilju identifikacije žrtava trgovine ljudima. Službenici Službe koji su u direktnom kontaktu sa migrantima i tražiteljima azila u cilju identifikacije žrtava trgovine ljudima prošli su edukacije iz oblasti trgovine ljudima.

24. Koje su usluge dostupne u vašoj zemlji za pružanje posebne pomoći posebno ranjivim žrtvama, kao što su:

- a. osobe sa invaliditetom;
- b. LGBTI+ osobe;
- c. žrtve sa djecom;
- d. žrtve sa teškim psihičkim i fizičkim traumama;

U Bosni i Hercegovini su uspostavljena tri krizna centra (Sarajevo, Mostar i Tuzla) za žrtve silovanja i seksualnog nasilja.

Akcioni plan Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina prepoznaje posebno osjetljive kategorije u cilju podizanja svijesti profesionalaca i prepoznavanja indikatora trgovine ljudima, ali bez obzira o kojoj kategoriji je riječ sve žrtve uživaju ista prava zaštite i podrške i odmah se upućuju nadležnim organima koji obezbjeđuju podršku i zaštitu. Centar za socijalni rad predstavlja ključnu instituciju koja će zastupati i štiti prava maloljetne žrtve trgovine ljudima, kao i svako drugo lice kome su potrebne usluge socijalne zaštite.

Navedene kategorije ukoliko ispunjavaju uslove u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti i Zakonom o dječijoj zaštiti Brčko distrikta BiH, ostvaruju određenu novčanu materijalnu pomoć .

- e. beskućnici ;
- f. ostalo.

25. Kako podržavate (re)integraciju žrtava trgovine ljudima? Koji procesi postoje u vašoj zemlji za pružanje pomoći žrtvama trgovine ljudima eksploatisanim u inostranstvu nakon njihovog povratka?

Sve žrtve uživaju ista prava zaštite i podrške i odmah se upućuju nadležnim organima koji obezbjeđuju podršku i zaštitu.

Reintegracija predstavlja najslabiju kariku u sistemu zaštite maloljetnih i punoljetnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Nevladina organizacija „Zemlja djece u BiH“ provela je tokom 2024. godine istraživanje o reintegraciji žrtava trgovine ljudima u okviru Programa zaštite ljudskih prava

USAID/INSPIRE.¹² Rezultati istraživanja ukazali su na to da se proces reintegracije žrtava uveliko oslanja na entuzijazam i improvizaciju stručnjaka zaposlenih u centrima za socijalni rad. Profesionalci uključeni u istraživanje istaknuli su da je reintegraciju teško ostvariti zbog brojnih zakonskih i finansijskih prepreka.

Primjer toga je slučaj šesnaestogodišnjeg dječaka, žrtve organizovane trgovine ljudima, koji je proveo skoro tri godine u sigurnoj kući, a za to vrijeme nije imao pristup daljnjem školovanju. Po izlasku iz sigurne kuće, nije mogao nastaviti redovno obrazovanje, te mu je jedina opcija bila obrazovanje odraslih, u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih. Prema tom zakonu, osobe sa navršених 15 godina smatraju se odraslima i moraju same snositi troškove svog obrazovanja, koje iznose 400 KM po razredu osnovne škole.

Dalje, domaće žrtve trgovine ljudima nisu prepoznate kao korisnici prava na besplatnu pravnu pomoć prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći. Ne postoje socijalni stanovi niti drugi oblici stambene podrške za žrtve, što dodatno otežava njihovu reintegraciju, posebno u slučajevima kada se žrtve ne mogu vratiti u svoje ranije životne sredine zbog straha od odmazde.

Niti jedan ispitanik u ovom istraživanju, koji se odnosi na odrasle žrtve trgovine ljudima koje su bile eksploatisane u inostranstvu i potom se vratile u zemlju, nije primio finansijsku pomoć iz sistema socijalne zaštite niti je dobio podršku u pronalasku zaposlenja. Ispitanici su također izjavili da su sami morali snositi troškove liječenja po povratku u svoje lokalne zajednice, uprkos činjenici da su svi imali zdravstveno osiguranje. Sve žrtve su prijavile situacije u kojima su morale odustati od odlaska doktoru ili kupovine lijekova jer nisu mogle platiti te usluge.

Nakon izlaska iz sigurnih kuća ili završetka faze stabilizacije akutnog psihofizičkog stanja, niti jedna anketirana žrtva trgovine ljudima nije imala priliku za stručno osposobljavanje niti je učestvovala u obrazovnim programima koji bi im pomogli u pronalasku zaposlenja. Ovi podaci jasno ukazuju na ozbiljne nedostatke u postojećem sistemu reintegracije žrtava trgovine ljudima. Ne postoje propisi niti mehanizam, ali država ulaže kontinuirane napore kako bi se ovi procesi unaprijedili.

26. Ako u zakonu vaše zemlje postoji odredba koja predviđa mogućnost izdavanja boravišne dozvole zbog lične situacije žrtve, kako se to tumači u praksi? Molimo navedite primjere.

Omogućavanje boravka na humanotranjoj osnovi srođnicima žrtve trgovine ljudima.

Članom 58. Stav (2) tačka a) Zakona o strancima („Službeni glasnik BiH“ broj: 88/15, 34/21 i 63/23) propisano je da se privremeni boravak po osnovu humanitarnih razloga može odobriti u slučajevima kada je stranac žrtva trgovine ljudima s ciljem pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu porijekla ili državu uobičajenog boravka ili u državu koja ga prihvata. U praksi bi to značilo, da se žrtvi nakon što se smjesti u sigurnu kuću, gdje joj je obezbjeđena sva psihosocijalna podrška i pomoć, može odobriti privremeni boravak zbog lične situacije odnosno njenog oporavka i sticanja uslova za povratak u zemlju porijekla.

27. Koje mjere su na snazi kako bi se osiguralo da identitet ili detalji koji omogućavaju identifikaciju djeteta žrtve trgovine ljudima ne budu javno poznati?

Regulisano je zakonima o zaštiti ličnih podataka, Zakonima o krivičnom postupku, Zakon o zaštiti djece i maloljetnika u krivičnom postupku FBiH, Zakonom o zaštiti maloljetnih lica Republike Srpske

Djeca žrtve trgovine ljudima prije, za vrijeme i nakon sudskog postupka uživaju posebnu zaštitu u skladu sa Zakonom o zaštiti maloljetnih lica, koji regulišu navedenu materiju, a to podrazumijeva intervju sa djecom u posebno određenim i prilagođenim prostorima, od strane stručnjaka obučених za

razgovor sa djecom i ograničen broj saslušanja djece žrtava. Osim toga i tužioci i sudije koje rade na predmetima trgovine ljudima sa djecom prolaze posebno specijalizovanu obuku.

U cilju zaštite privatnog života i identiteta žrtava, Krivični zakonik Republike Srpske (član 189.) i Krivični zakon Brčko distrikta BiH (član 216a) propisuju krivično djelo „povreda privatnosti djeteta.“ Prema ovim zakonima, svako lice koje iznese ili prenese podatke iz ličnog ili porodičnog života djeteta, ili suprotno propisima objavi djetetovu fotografiju ili otkrije njegov identitet, a pri tome izazove stanje uznemirenosti kod djeteta, izloži ga poruzi vršnjaka ili drugih osoba, ili na drugi način ugrozi dobrobit djeteta, podliježe sankcijama u obliku novčane kazne ili kazne zatvora do jedne godine. Ako su informacije o djetetu žrtvi podijeljene putem sredstava masovne komunikacije, kompjuterskog sistema ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način čime je postalo dostupno većem broju osoba, predviđena je kazna novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. Dodatno, ako je ovo djelo počinjeno od strane službenog lica ili u toku obavljanja profesionalne djelatnosti, predviđena je kazna novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine

MFS-EMMAS tokom vođenja skloništa, nikada nije objavljivao fotografije, njihove podatke, kao ni lokaciju skloništa. U svim izvještajima se samo navodi broj osoba i eventualno inicijali. Sva dokumentacija se skladišti u za to predviđenim specijalnim bazama podataka kojima samo nekolicina uposlenika ima pristup, a koji su također dodatno zaštićeni šiframa.

28. Koje mjere su na snazi u cilju podsticanja medija da zaštite privatni život i identitet žrtava?

Slijedeći preporuku Grupe eksperata Vijeća Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) vlastima u Bosni i Hercegovini „da osiguraju izdavanje odgovarajućih uputa koje se tiču zaštite privatnog života i identiteta svih žrtava trgovine ljudima, uključujući domaće žrtve, u skladu sa članom 11. Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima“, izrađene su i objavljene Smjernice u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Vijeća Evrope „Prevencija i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini“. Smjernice će pomoći svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini da razviju i usvoje instrumente za poboljšanje zaštite privatnog života i ličnih podataka žrtava trgovine ljudima. Smjernice su također namijenjene profesionalcima koji se bave žrtvama trgovine ljudima, uključujući i medije koji pružaju informacije, kako bi se spriječile moguće štetne posljedice po žrtve i njihove obitelji.

Žrtve trgovine ljudima se štite od potencijalne odmazde ili zastrašivanja prije, za vrijeme i nakon pravnog postupka, od samog otkrivanja krivičnog djela od strane organa gonjenja koji obavještavaju nadležne institucije. Žrtva se štiti tokom istrage i tokom trajanja sudskog postupka u skladu sa važećim propisima. Poštovanje prava žrtava na bezbjednost, privatnost i povjerljivost je obezbijedjena tokom cijelog postupka u skladu sa zakonom.

29. Da li je bilo slučajeva da diplomatska domaćinstva (diplomata vaše zemlje u inostranstvu i stranih diplomata u vašoj zemlji) zapošljavaju domaće osoblje u uslovima koji bi mogli biti prisilni rad ili trgovina ljudima? Ako da, kako je riješeno pitanje diplomatskog imuniteta? Kako su žrtve identifikovane, kako im je pružena pomoć i da li su zaštićene?

Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini nisu imale evidentiranih slučajeva trgovine ljudima u vezi sa navedenim pitanjem.

Članovi privatne posluge stranih diplomata u BiH imaju pravo na identifikaciju tipa PP, koja se samo dozvoljava boravka stranca u Bosni i Hercegovini i nosioci identifikacione iskaznice tipa PP nemaju diplomatski imunitet.

Novim pravilnikom o izdavanju identifikacionih iskaznica (Službeni glasnik BiH br.29/24) regulisan je status privatne posluge na način da se spriječi izrabljivanje ili prisilan rad, kao i eventualna trgovina ljudima. Članom 15 Pravilnika regulisano je sljedeće:

- (1) Prilikom dolaska u Bosnu i Hercegovinu, član privatne posluge mora biti notifikovan u Ministarstvu, a Predstavništvo će zatražiti izdavanje identifikacione iskaznice. Ako nije podnesena unaprijed, potrebno je priložiti kopiju police osiguranja, kao i potpisan ugovor o radu u formi ugovora o zaposlenju.
- (2) Ukoliko podnosilac zahtjeva za identifikaciona iskaznicu dolazi iz zemlje viznog režima sa Bosnom i Hercegovinom, ugovor o radu mora biti potpisan prije podnošenja zahtjeva za izdavanje vize u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine.
- (3) Identifikaciona kartica se obnavlja godišnje dok član privatne posluge radi za istog člana diplomatskog ili konzularnog predstavništva. Prilikom zahtjeva za produženje, potrebno je priložiti sljedeće dodatne dokumente:
 - a. Kopiju osiguranja koje pokriva zdravstvenu zaštitu i nesreće dvadeset četiri (24) sata dnevno tijekom trajanja od najmanje jedne godine ili ugovornog razdoblja.
 - b. Kopiju izvoda banke za proteklu godinu koji prikazuje isplate plaće.
- (4) Angažman privatne posluge vezan je za službu člana diplomatskog ili konzularnog predstavništva, osim ukoliko ne budu angažovani od strane drugog člana istog predstavništva.
- (5) Članovi privatne posluge moraju uvijek biti u posjedu svog pasoša, identifikacijske iskaznice Ministarstva i osobnih stvari. Zapošljavanje mora biti temeljeno na razumnom radnom vremenu, a sedmični odmor mora biti u vremenu od 24. sata neprekidno. Integritet i dostojanstvo članova privatne posluge treba biti osigurano u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.
- (6) Poslodavac je obavezan plaće i potrebno osiguranje (životno osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nesreća) isplaćivati putem bankovnih transfera. Poslodavac mora platiti troškove povratnog putovanja člana privatne posluge po završetku radnog odnosa.
- (7) Identifikacione iskaznice za članove privatne posluge neće se odobravati za razdoblja duža od osam godina ukupno. Članovima privatne posluge nije dopušteno prelaziti na rad kod drugog službenika misije ili konzulata bez odobrenja Ministarstva.

30. Koji se konkretni koraci poduzimaju u vašoj zemlji da se identifikuju žrtve trgovine ljudima među osobama koje su regrutovale i eksploatisale terorističke/oružane grupe?

Nema registrovanih slučajeva.

31. Postoje li u zakonskom okviru vaše zemlje zahtjevi za otkrivanje i uklanjanje internet sadržaja u vezi sa trgovinom ljudima i koje su sankcije za nepoštovanje? Postoji li kodeks ponašanja za pružaoce usluga? Ako se neko lice otkrije kao pretpostavljena žrtva trgovine ljudima u procesu, kako se ta osoba upućuje na pomoć?

Bosna i Hercegovina je 2006. godine ratifikovala Budimpeštansku konvenciju Vijeća Evrope, koja je najrelevantniji instrument usmjeren ka kriminalu posredstvom IKT-a i odredbe ove konvencije inkorporirane su u zakonodavstvo Republike Srpske.

Na području Republike Srpske organi za sprovođenje zakona operaterima telekomunikacija u skladu sa članom 137 Zakona o krivičnom postupku dostavljaju naredbe nadležnih sudova

Član 137 Zakona propisuje:

(1) Ako postoje osnovi sumnje da je neko lice počinilo krivično djelo, sud može na osnovu prijedloga tužioca ili na prijedlog ovlašćenih službenih lica koja su dobila odobrenje od tužioca narediti da operater telekomunikacija ili drugo pravno lice koje vrši pružanje telekomunikacionih usluga dostavi podatke o korišćenju telekomunikacionih usluga tog lica, ako bi takvi podaci mogli da budu dokaz u krivičnom postupku ili da posluže za prikupljanje informacija koje mogu da budu od koristi u krivičnom postupku.

(2) U hitnim slučajevima tužilac može da naredi radnje iz stava 1. ovog člana i dobijeni podaci će se zapečatiti dok ne bude izdata sudska naredba. O preduzetim mjerama tužilac odmah obavještava sudiju za prethodni postupak, koji može u roku od 72 časa izdati naredbu. U slučaju da sudija za prethodni postupak ne izda naredbu, tužilac će podatke vratiti bez prethodnog otvaranja.

(3) Radnje iz stava 1. ovog člana mogu se odrediti i prema licu za koje postoje osnovi sumnje da učiniocu, odnosno od učinioca prenosi informacije u vezi sa krivičnim djelom, odnosno da učinilac koristi njegovo sredstvo telekomunikacije.

(4) Operateri telekomunikacija ili druga pravna lica koji pružaju telekomunikacione usluge dužni su da tužiocu i policijskim organima omoguće sprovođenje mjera iz stava 1. ovog člana.

Podnošenje krivičnih prijava protiv platformi koje koriste trgovci da se reklamiraju i povezuju sa korisnicima također spadaju u aktivnosti ometanja tržišta. Djelovanje na internetskim platformama ima brojne prednosti, od kojih su najvažnije mogućnost dopiranja do velikog broja potencijalnih klijenata i ekonomičnost.

Ne postoji kodeks ponašanja za pružaoce usluga, međutim operateri telekomunikacija i druga pravna lica u hitnim slučajevima postupaju po obrazloženim zahtjevima organa za sprovođenje zakona i u najvećem broju slučajeva dostavljaju tražene podatke ali i uklanjaju sporni internet sadržaj.

Međutim, realno je moguće izvršiti i ometanje interakcije između potencijalnih korisnika i eksploatiranih, a tipičan način uključuje identifikaciju i uklanjanje internetskog sadržaja koji služi za povezivanje klijenata i osoba koje se bave prostitucijom.

U članu Član 86a Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH propisano je

Naredba operateru telekomunikacija

(1) Ako postoje osnovi sumnje da je neka osoba počinila krivično djelo, sud može, na osnovu prijedloga tužitelja ili na prijedlog ovlašćenih službenih osoba koje su dobile odobrenje od tužitelja, narediti da operater telekomunikacija ili drugo pravno lice koje vrši pružanje telekomunikacijskih usluga dostavi podatke o korištenju telekomunikacijskih usluga te osobe, ako bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku ili poslužiti u prikupljanju informacija koje mogu biti od koristi u krivičnom postupku.

(2) U hitnim slučajevima tužitelj može narediti radnje iz stava (1) ovog člana i dobiveni podaci će se zapečatiti dok ne bude izdata sudska naredba. O preduzetim mjerama tužitelj odmah obavještava sudiju

za prethodni postupak koji može u roku od 72 sata izdati naredbu. U slučaju da sudija za prethodni postupak ne izda naredbu, tužitelj će podatke vratiti bez prethodnog otvaranja.

(3) Radnje iz stava (1) ovog člana mogu se odrediti prema osobi za koju postoje osnovi sumnje da počinitelj, odnosno od počinitelja prenosi informacije u vezi sa krivičnim djelom, odnosno da počinitelj koristi njegovo sredstvo telekomunikacije.

(4) Operateri telekomunikacija ili druga pravna lica koja pružaju telekomunikacijske usluge dužna su tužitelju i policijskim organima omogućiti provođenje mjera iz stava (1) ovog člana.

Naredba operateru telekomunikacija zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH

Član 72a

(1) Ako postoje osnovi sumnje da je neko lice počinilo krivično djelo, sud može, na osnovu prijedloga tužioca ili na prijedlog ovlaštenih službenih lica koja su dobila odobrenje od tužioca, narediti da operater telekomunikacija ili drugo pravno lice koje vrši pružanje telekomunikacionih usluga dostavi podatke o korištenju telekomunikacionih usluga tog lica, ako bi takvi podaci mogli biti dokaz u krivičnom postupku ili poslužiti prikupljanju informacija koje mogu biti od koristi u krivičnom postupku.

(2) U hitnim slučajevima tužilac može da naredi radnje iz stava 1 ovog člana i dobijeni podaci bit će zapečaćeni dok ne bude izdata sudska naredba. O preduzetim mjerama tužilac odmah obavještava sud koji može u roku od 72 sata izdati naredbu. U slučaju da sud ne izda naredbu, tužilac će podatke vratiti bez prethodnog otvaranja.

(3) Radnje iz stava 1 ovog člana mogu se odrediti i prema licu za koje postoje osnovi sumnje da počinio, odnosno od počinio prenosi informacije u vezi s krivičnim djelom, odnosno da počinilac koristi njegovo sredstvo telekomunikacije.

(4) Operateri telekomunikacija ili drugo pravno lice koji pružaju telekomunikacione usluge dužni su tužiocu i ovlaštenim službenim licima omogućiti sprovođenje mjera iz stava 1 ovog člana.

III. ISTRAGA, GONJENJE, SANKCIJE I MJERE (članovi 4, 18, 19, 23, 24, 27, 28. i 30.)

32. Da li je zloupotreba položaja ugroženosti dio krivičnog djela trgovine ljudima u zakonu vaše zemlje? Kako su pojmovi „ugroženosti“ i „zloupotrebe položaja ugroženosti“ definisani u zakonu? Da li su bili predmet sudskog tumačenja? Ako da, navedite relevantnu sudsku praksu.

Pojam “bespomoćnosti” u samom zakonu nije definiran, kako bi se izbjeglo ograničavanje i sužavanje mogućnosti tumačenja predmetnog članka 186. kaznenog zakona BiH, kao i djelovanje pravosudnih organa. Ovo podrazumjeva postojanje širokog spektra pojava oblika “bespomoćnosti žrtve kaznenog djela trgovine ljudima” uključujući, ali ne ograničavajući se na, one fizičkog, psihičkog, emocionalnog, porodičnog, socijalnog ili ekonomskog karaktera.

U samom stavu 1. člana 186. KZ BiH (Međunarodna trgovina ljudima), gdje su definisana bitna obilježja ovog krivičnog djela, te njegov, da kažemo, osnovi oblik, vidljivo je kako je pojam ugroženosti i zloupotrebe položaja ugroženosti dio ovog krivičnog djela, što je naročito uočljivo iz boldiranog dijela ovog stava: Ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, **zloupotrebom ovlašćenja ili uticaja ili položaja**

bespomoćnosti ili davanjem ili primanjem isplata ili drugih koristi kako bi privolio lice koje ima kontrolu nad drugim licem, vrbuje, preveze, preda, sakrije ili primi lice u svrhu iskorišćavanja tog lica u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin, kazniće se kaznom zatvora od najmanje pet godina.

U Krivičnom zakonu FBiH član 210a „Trgovina ljudima“

(1) Ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom vlasti ili uticaja ili položaja **bespomoćnosti ili davanjem ili primanjem isplata ili drugih koristi kako bi privolio osobu** koja ima kontrolu nad drugom osobom vrbuje, preveze, preda, sakrije ili primi osobu u svrhu iskorištavanja te osobe, bit će kažnjen kaznom zatvora najmanje pet godina.

(2) Ko vrbuje, navodi, preveze, preda, sakrije ili primi osobu koja nije navršila 18 godina života u svrhu iskorištavanja prostitucijom ili drugim oblikom seksualnog iskorištavanja, prisilnim radom ili uslugama, prisilnim prosjačenjem, ropstvom ili njemu sličnim odnosom, služenjem, odstranjivanjem dijelova ljudskog tijela ili kakvim drugim iskorištavanjem, bit će kažnjen kaznom zatvora najmanje 10 godina.

(3) Iskorištavanje, u smislu ovog člana, podrazumijeva: prostituciju druge osobe ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, prisilno prosjačenje, ropstvo ili njemu sličan odnos, služenje, odstranjivanje dijelova ljudskog tijela ili kakvo drugo iskorištavanje.

(4) Ako je krivično djelo iz st. (1) i (2) ovog člana učinila službena osoba prilikom obavljanja službene dužnosti, učinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora od najmanje 10 godina.

(5) Ko krivotvori, pribavi ili izda putnu ili ličnu ispravu ili koristi, zadržava, oduzima, mijenja, oštećuje, uništava putnu ili ličnu ispravu druge osobe u svrhu omogućavanja trgovine ljudima, bit će kažnjen kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(6) Ko koristi usluge žrtve trgovine ljudima bit će kažnjen kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(7) Ako je učinjenjem krivičnog djela iz st. (1) i (2) ovog člana prouzrokovano teže narušenje zdravlja, teška tjelesna povreda ili smrt osoba iz st. (1) i (2) ovog člana, učinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora najmanje 10 godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(8) Predmeti, prijevozna sredstva i objekti upotrijebljeni za učinjenje djela će se oduzeti.

(9) Na postojanje krivičnog djela trgovine ljudima bez uticaja je okolnost da li je osoba koja je žrtva trgovine ljudima pristala na iskorištavanje.

(10) Protiv žrtve trgovine ljudima koja je bila prisiljena od strane učinitelja krivičnog djela učestvovati u izvršenju drugog krivičnog djela, neće se voditi krivični postupak ako je takvo njeno postupanje bilo neposredna posljedica njenog statusa žrtve trgovine ljudima.

Vidljivo je u stavu 4 i 5 „zloupotreba položaja ugroženosti“ što znači da je zakon predvidio i ovu „ugroženost“. Što se tiče sudske prakse trenutno nemamo relevantna i detaljna saznanja.

Članom 145. Krivičnog zakonika Republike Srpske predviđeno je krivično djelo trgovine ljudima: „Ko silom, prijetnjom ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom ovlaštenja ili uticaja, odnosa povjerenja, zavisnosti ili **bespomoćnosti**, teških prilika drugog lica, davanjem ili primanjem novca ili druge koristi kako bi se dobio **pristanak lica** koje ima kontrolu nad

drugim licem, vrbuje, preveze, prebaci, preda, proda, kupi, posreduje u prodaji, sakrije, primi ili drži drugo lice, a u cilju iskorištavanja ili eksploatacije njegovog rada, vršenja krivičnog djela, prostitucije, korištenja u pornografske svrhe, ili drugog oblika seksualnog iskorištavanja, prisiljavanja na prosjačenje, služenje, uspostavljanja ropuskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korištenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorištavanja, kazniće se kaznom zatvora od tri do dvadeset godina“. S tim u vezi definicija krivičnih djela „Trgovina ljudima“, „Trgovina djecom“, „Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i trgovine djecom“ sadrži pojmove „...zloupotreba ovlaštenja ili uticaja, odnosa povjerenja, zavisnosti ili bespomoćnosti, teških prilika drugog lica...“, koji se mogu posmatrati u okviru značenja izraza „ugroženost“ ili „zloupotreba položaja ugroženosti“ odnosno „ranjivosti“ u skladu sa Konvencijom.

Nije bilo sudske prakse u kojoj bi se tumačio pojam „zloupotrebe položaja ugroženosti“. U toku je postupak po podignutoj optužnici zbog krivičnog djela Trgovine ljudima po ovom osnovu gdje je optuženi zloupotrebljavao položaj bespomoćnosti oštećene koje ima problema u intelektualnom razvoju, i nalazi se u lošoj materijalnoj situaciji, i vrbovana je u svrhu seksualnog iskorištavanja.

33. Da li se posebna ranjivost žrtve smatra otežavajućim faktorom za kaznu učiniocu?

Ukoliko se radi o djetetu strožija kazna je predviđena, ali i sud prilikom odjeravanja kazne može cijeniti posebnu ranjivost žrtve u odnosu na sankciju.

Ako bismo ranjivost žrtve gledali kroz dob iste, jasno je da sam zakonodavac detektuje potrebu strožijeg kažnjavanja, pa u stavu 2. člana 186. KZ BiH (Međunarodna trgovina ljudima) propisuje: *Ko vrbuje, navodi, preveze, preda, sakrije ili primi lice koje nije navršilo 18 godina života u svrhu iskorištavanja prostitucijom ili drugim oblikom seksualnog iskorištavanja, prisilnim radom ili uslugama, ropstvom ili njemu sličnim odnosom, služenjem, odstranjivanjem dijelova ljudskog tijela ili u svrhu kakvog drugog iskorištavanja, u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin, kazniće se kaznom zatvora od najmanje deset godina.*

Dakle, za razliku od osnovnog oblika krivičnog djela gdje je posebni minimum zapriječene kazne određen na 5 godina, u ovom slučaju isti je postavljen na 10 godina.

U stavu 6. pomenute zakonske odredbe, sama ranjivost kao otežavajuća okolnost, detektuje se i kroz moguće teške posljedice ovog krivičnog djela pa je definisano sljedeće: *Ako su izvršenjem krivičnog djela iz st. (1) i (2) ovog člana prouzrokovani teže narušavanje zdravlja, teška tjelesna povreda ili smrt lica iz st. (1) i (2) ovog člana, počinilac će se kazniti kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*

Posebna ranjivost žrtve, ukoliko predstavlja elemenat krivičnog djela trgovine ljudima i krivičnog djela Trgovine djecom, ne bi se mogao uzeti i kao otežavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne izvršiocu već samo kod odmjeravanja kazne u okviru propisane kazne za ova krivična djela (izricanjem kazne u dužem trajanju, pri gornjem maksimumu propisane kazne).

posebna ranjivost oštećenog/žrtve smatra se u Krivičnom zakonu FBiH otežavajućim faktorom za kaznu učiniocu.

Članom 146. Krivičnog zakonika Republike Srpske, pored osnovnog oblika djela iz člana 145. predviđeno je i krivično djelo trgovine djecom:

(1)Ko vrbuje, preveze, prebaci, preda, proda, kupi, posreduje u prodaji, sakriva, drži ili prihvati dijete radi iskorištavanja ili eksploatacije njegovog rada, vršenja krivičnog djela, prostitucije ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja, pornografije, prisiljavanje na prosjačenje, služenje, uspostavljanja ropuskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, nezakonitog usvojenja ili njemu sličnog

odnosa, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korištenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorištavanja, kazniće se kaznom zatvora od pet do dvadeset godina.

(2) Ko djelo iz stava 1. ovog člana izvrši primjenom sile, ozbiljne prijetnje ili drugim oblicima prinude, dovođenjem u zabludu, otmicom, ucjenom, zloupotrebom svog položaja, ovlašćenja ili uticaja, odnosa povjerenja, zavisnosti ili bespomoćnosti, teških prilika drugog, davanjem novca ili druge koristi kako bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, kazniće se kaznom zatvora najmanje osam godina.

(3) Ko koristi ili omogući drugom korištenje seksualnih usluga ili drugih vidova eksploatacije djeteta, a bio je svjestan da je riječ o žrtvi trgovine ljudima, kazniće se kaznom zatvora od pet do dvadeset godina.

(4) Ko oduzme, zadržava, falsifikuje ili uništi lične identifikacione isprave radi vršenja djela iz st. 1. i 2. ovog člana, kazniće se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(5) Ako je djelo iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana izvršeno u sastavu organizovane kriminalne grupe, učinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina.

(6) Ako djelo iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana izvrši službeno lice u vršenju službe, kazniće se kaznom zatvora najmanje deset godina.

(7) Ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje dvanaest godina.

(8) Pristanak djeteta na bilo koji oblik iskorištavanja iz stava 1. ovog člana ne utiče na postojanje ovog krivičnog djela.

(9) Predmeti, prevozna sredstva i objekti korišteni za izvršenje djela iz ovog člana oduzeće se.

(10) Protiv žrtve trgovine djecom koju je učinilac krivičnog djela prinudio da učestvuje u izvršenju drugog krivičnog djela, neće se voditi krivični postupak ako je takvo postupanje bilo neposredna posljedica njenog statusa žrtve trgovine ljudima.

Posebna ranjivost žrtve se smatra otežavajućom okolnosti po osnovu opštih pravila za odmjeravanje kazne (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, član 49 KZ BD BiH).

34. Prema nacionalnoj sudskoj praksi, koje oblike ranjivosti najčešće zloupotrebljavaju počinioci u slučajevima trgovine ljudima? Molimo navedite konkretne primjere koji pokazuju kako se koncept „zloupotrebe položaja ranjivosti“ koristi u praksi. Koji su izazovi u njegovoj primjeni? Da li je dovoljno dokazati postojanje položaja ranjivosti žrtve, ili se mora dokazati i da je okrivljeni znao ili je trebao znati za ranjivost žrtve, te namjerno manipulirao žrtvom po tom osnovu?

Oblici ranjivosti koji se najčešće zloupotrebljavaju u praksi u slučajevima trgovine ljudima su loše materijalno stanje, pripadnost romskoj populaciji, mentalni poremećaji.. Osim položaja ranjivosti žrtve, potrebno je dokazati da je optuženi znao ili trebao znati za ranjivost žrtve, te svjesno i sa namjerom manipulirao žrtvom po tom osnovu.

U Krivičnom zakoniku Republike Srpske propisano je posebno krivično djelo Trgovina djecom, propisivanjem ovog krivičnog djela, dat je generalno posebna značaj kategoriji djece kao ranjive grupe zbog njihove dobi. U pogledu dokazivanja ranjivosti žrtve vrše se određena vještačenja.

Iz prethodnih odgovora koji se po smislu prepliću s onim što se ima odgovoriti na ovaj set pitanja, proizilazi da koncept „zloupotrebe položaja ranjivosti“ nije kao takav naročito razvijen u sudskoj praksi. Izvjesno je da bi, hipotetički govoreći, s obzirom na generalnu praksu u svim drugim krivičnim predmetima, javni tužilac, na kojem je teret dokazivanja, imao obavezu da dokaže i to da je okrivljeni znao za ranjivost na strani žrtve, kao i činjenice vezano za ranjivost u objektivnom smislu, ukoliko bi želio postići to da činjenica ranjivosti bude adekvatno vrijednovana (prilikom kažnjavanja počinioca).

35. Da li se koncept „zloupotrebe položaja ranjivosti“ bavi obukom o krivičnom pravosuđu? Postoje li neke posebne smjernice za primjenu ovog koncepta? Molimo dostavite kopije smjernica i/ili materijala za obuku koji bacaju svjetlo na to kako ovaj koncept treba primijeniti u praksi.

Centri za obuku sudija i tužilaca u Federaciji BiH (FBIH) i Republici Srpskoj (RS) redovno organizuju obuke o procesuiranju krivičnih djela trgovine ljudima. Obuke se fokusiraju na procesuiranje krivičnih djela trgovine ljudima i razmatraju se lične i druge okolnosti žrtava.

Nedavno su donesene Pravosudne smjernice za zaštitu žrtava trgovine ljudima, uključujući Minimalne standarde za pružanje kvalitetne pomoći i podrške žrtvama, posebno djeci. Ove smjernice su objavljene u *Službenom glasniku BiH*, broj 38/23, 04.10.2023.

36. Koje procedure i mjere postoje u vašoj zemlji da se uzmu u obzir specifične potrebe ranjivih žrtava u različitim fazama krivičnog postupka?

Tužilaštva u BiH pružaju podršku žrtvama putem odjela za podršku svjedocima, primjenjujući mjere zaštite u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka. Posebna pažnja posvećuje se zaštiti ranjivih žrtava, uključujući mogućnost saslušanja iz posebnih prostorija i udaljenje optuženika iz sudnice. Policijske agencije također osiguravaju prava žrtvama, uključujući besplatnu pravnu pomoć, usmjeravaju žrtve na organizacije koje im pružaju pravnu pomoć i obavezuje tužioce da prikupljaju dokaze o njihovim imovinskim pravima siguran smještaj, zdravstvenu zaštitu, i informisanje o toku postupka.

Postoje posebne procedure i mjere propisane Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku F BiH kada se kao oštećeni pojavljuju djeca i to što se tiče načina njihovog saslušanja, brojnosti saslušanja, u čijem prisustvu se saslušavaju, da se ne smiju suočavati sa osumnjičenim licima, da se treba obezbjediti da se ne sretnu u policiji, tužilaštvu i sudu, da se saslušavaju iz drugih prostorija bez prisustva osumnjičenog u tim prostorijama preko sudije i psihologa. Da se obezbjedi pristup invalidnim licima u prostorije pravosuđa. Da se ranijim žrtvama pruži psiho-socijalna i zdravstvena podrška i pomoć. Da se institucionalno zbrinu posredstvom policije i centra za socijalni rad, te da im se pomogne u svakom drugom obliku.

MFS-EMMAUS trenutno radi na razvoju „**Priručnika za pružanje pravne pomoći svjedocima - žrtvama trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, posebno djeci.**“ Ovaj priručnik pruža sveobuhvatan pregled pružanja pravne pomoći i podrške žrtvama krivičnih djela, zasnovane na pristupu koji u središte stavlja ljudska prava. Razvoj ove publikacije ima za cilj unapređenje kapaciteta službenika za podršku svjedocima i stručnjaka u pravosudnom sektoru, kako bi se omogućila efikasna i kvalitetna pravna podrška žrtvama trgovine ljudima, s posebnim naglaskom na zaštitu djece. Na taj način, specifične potrebe ranjivih žrtava bit će adekvatno uzete u obzir u svim fazama krivičnog postupka.

Na ovom linku su dostupne smjernice: <https://www.cprc.ba/resources>

37. Ako ste kriminalizirali korištenje usluga žrtve trgovine ljudima, kako se ova odredba primjenjuje u praksi? Molimo navedite relevantnu sudsku praksu.

Zakonske odredbe protiv korištenja usluga žrtava trgovine ljudima postoje u krivičnim zakonima BiH, entiteta i Brčko distrikta BiH. Međutim, u praksi se suočavaju s poteškoćama u procesuiranju.

Ključni problem je dokazivanje da je korisnik usluga bio svjestan da je riječ o žrtvi trgovine ljudima. Zbog toga, iako su predviđene zatvorske kazne, sudska praksa je veoma rijetka ili je nema. U nekim slučajevima, osobe koje koriste usluge žrtava služe kao svjedoci protiv glavnih počinitelja. Sudovi i tužilaštva provode obuke kako bi poboljšali procesuiranje ovih slučajeva.

38. Koji alati i inicijative zasnovane na tehnologiji postoje u vašoj zemlji za podršku istragama i poboljšanje krivičnog gonjenja slučajeva trgovine ljudima? Koja se obuka pruža službenicima za provođenje zakona, tužiocima i sudijama o trgovini ljudima uz pomoć informacione i komunikacione tehnologije

U Bosni i Hercegovini, primjena forenzičkih i tehnoloških alata, uključujući vještačku inteligenciju, još je uvijek na niskom nivou. Iako postoje određene edukacije, posebno one vezane za trgovinu ljudima u digitalnom kontekstu, potrebna su dodatna poboljšanja. U saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, IOM je 2021. godine razvio Statistički portal za praćenje slučajeva trgovine ljudima i implementaciju strategija. Takođe, razvijeni su digitalna platforma za učenje i aplikacija za identifikaciju žrtava. IOM pruža obuke istražiteljima i tužiocima, uključujući metodologiju digitalnih istraga putem simulacija stvarnih slučajeva, koja će uskoro biti implementirana na nacionalnom nivou. U skladu s razvojem novih oblika trgovine ljudima putem tehnologije, međunarodne organizacije su organizovale obuke za podršku istragama. Tužioci su prisustvovali seminarima o upotrebi vještačke inteligencije u borbi protiv trgovine ljudima, uključujući događaje u Sarajevu i Neumu tokom 2024. godine.

akcioni plan Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina propisuje niz mjera i aktivnosti:

- Sprovoditi i dalje razvijati koncept proaktivnog djelovanja u suzbijanju svih oblika trgovine ljudima (kriminalističko-obavještajni rad, primjena posebnih istražnih radnji, finansijske istrage, pojačan nadzor bezbjednosno interesantnih objekata i lica i dr.), u cilju efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga i kažnjavanja počinalaca krivičnih djela trgovine ljudima.
- Obezbijediti specijalizaciju policijskih službenika i tužilaca da bi se proaktivno usmjerili na istrage krivičnih djela trgovine ljudima, naročito na zaštitu i pružanje pomoći žrtvama trgovine ljudima.
- Sprovoditi obuke kako bi se obezbijedilo da se krivično djelo trgovine ljudima kvalifikuje kao takvo, a ne kvalifikuje kao srodno krivično djelo.

Mfs Emmaus podržava stručna savjetovanja tužilaca i fokusira se na upotrebu digitalnih tehnologija, uključujući AI, u suzbijanju trgovine ljudima. U saradnji s policijskim agencijama i stručnjacima, ove obuke poboljšavaju znanje učesnika na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Iako postoje naponi za unapređenje kapaciteta u borbi protiv trgovine ljudima putem tehnologije, u BiH su potrebne dodatne inicijative za veće korištenje digitalnih alata i poboljšanje edukacije u ovoj oblasti.

39. Na koje načine, ako ih ima, vaša zemlja koristi odredbe Konvencije Savjeta Evrope o kibernetičkom kriminalu (Budimpeštanska konvencija) za borbu protiv trgovine ljudima? Ako ne koristi ove odredbe, zašto je to slučaj?

Bosna i Hercegovina primjenjuje odredbe Budimpeštanske konvencije u borbi protiv trgovine ljudima koristeći digitalne dokaze. Tokom istraga, policijski službenici koriste podatke sa društvenih mreža, chatroomova, lažnih oglasa za posao i elektronske pošte za identifikaciju žrtava i učinilaca.

Prikupljanje ovih dokaza vrši se zakonito putem međunarodne pravne pomoći, često pozivajući se na Budimpeštansku konvenciju za očuvanje podataka od servisa poput Facebooka i Googlea.

U cilju efikasnije implementacije Budimpeštanske konvencije Republika Srpska je načinila značajne korake usmjerene pravashodno ka izgradnji pravnog okvira i kapaciteta. U tom smislu usvojen je Zakon o informacionoj bezbjednosti i usvojeni su odgovarajući podzakonski akti.

U Centru za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske kontinuirano se održavaju obuke sa temama implementacije Budimpeštanske konvencije.

Bosna i Hercegovina) koristi određene odredbe Konvencije Savjeta Evrope o kibernetičkom kriminalu (Budimpeštanska konvencija) u borbi protiv trgovine ljudima, posebno kroz aktivnosti usmjerene na suzbijanje prijetnji i nasilja u digitalnom okruženju. Kroz platformu www.sigurnodijete.ba, koja je dio Centra za sigurni internet, omogućena je prijava (anonimna ili ne) nasilja nad djecom u digitalnom okruženju kao i svih drugih oblika nasilja nad djecom, zatim prijava neprimjerenog sadržaja i potencijalnih slučajeva trgovine ljudima. Ova platforma aktivno koristi mehanizme saradnje sa policijskim agencijama sa kojima Centar ima potpisane protokole, zatim sa lokalnim koordinacijskim timovima i međunarodnim tijelima, čime se osigurava brža razmjena informacija i postupanje po prijavama koje mogu uključivati kibernetičke aspekte trgovine ljudima.

Budimpeštanska konvencija pruža pravni okvir za jačanje saradnje između država u vezi sa zločinima u digitalnom prostoru, a platforma www.sigurnodijete.ba koristi te odredbe za prijavljivanje i dijeljenje podataka na međunarodnom nivou putem mreže INHOPE (54 organizacije iz 50 država). Iako nije uvijek direktno vezana za trgovinu ljudima, ova konvencija pomaže u suzbijanju online aktivnosti koje mogu biti povezane s eksploatacijom i trgovinom ljudi.

Dio II – Nastavna pitanja specifična za državu

40. Molimo dostavite informacije o mjerama koje su preduzete u vašoj zemlji u vezi sa sljedećim preporukama iz prethodnih izvještaja GRETA-e:

- preduzeti korake za garantovanje pristupa pravnoj pomoći i besplatnoj pravnoj pomoći za žrtve trgovine ljudima;

Zakonom o pružanju besplatne pravne pomoći ("Službeni glasnik", broj 83/16), omogućena je besplatna pravna pomoć kao oblik ostvarivanja prava na pravedno suđenje i jednak pristup pravdi pred Sudom BiH, organima uprave i drugim organima Bosne i Hercegovine.

U okviru istog Zakona, omogućena je besplatna pravna pomoć na osnovu statusa osobe.

Članak 15. točka g) propisuje uvjete za ostvarivanje besplatne pravne pomoći na osnovu statusa, kojim je propisano da pravo na besplatnu pomoć imaju žrtve trgovine ljudima. Ovim je zakonom zagarantirano pravo pristupa pravnoj pomoći za žrtve trgovine ljudima, a isto je učinjeno vidljivim kroz zvaničnu web stranicu Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, gdje se nalaze propisi, potrebni obrasci za pristup besplatnoj pravnoj pomoći i kontakt informacije.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći propisuje da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju i fizička lica koja se nalaze na teritoriji Republike Srpske, pod međunarodnom zaštitom u skladu sa međunarodnim standardom, a naročito izbjeglice, lica pod privremenim prihvatom, žrtve trgovine ljudima, a koja nisu u stanju da izmire troškove pravne pomoći.

Veći broj NGO koje vrše usluge besplatne pravne pomoći, zavodi za besplatnu pravnu pomoć, Pravosudne smjernice za zaštitu žrtava trgovine ljudima i Obavezna uputstva glavnih tužilaca gdje su tužioci u obavezi od samog početka dodjeliti besplatnu pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima, kao i donošenje orijentacionih kriterija o naknadi štete ostecenima u krivičnom postupku Suda BiH

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći propisuje da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju i fizička lica koja se nalaze na teritoriji Republike Srpske, pod međunarodnom zaštitom u skladu sa međunarodnim standardom, a naročito izbjeglice, lica pod privremenim prihvatom, žrtve trgovine ljudima, a koja nisu u stanju da izmire troškove pravne pomoći.

- garantovati efikasan pristup nadoknadi za žrtve trgovine ljudima;

Edukacije i Pravosudne smjernice za zaštitu žrtava trgovine ljudima i Obavezna uputstva glavnih tužilaca gdje su tužioci u obavezi od samog početka dodjeliti besplatnu pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima, i donošenje orijentacionih kriterija o naknadi štete ostecenima u krivičnom postupku Suda BiH

Tužilac naređuje vještačenje fizičkih bolova i tjelesnih povreda oštećenih od strane ljekara medicinske struke, ali i vještačenje psihičkih bolova i straha od strane vještaka neuropsihijatra u svrhu utvrđivanja naknade nematerijalne štete, a kako bi se stekli uslovi o donošenju odluke o imovinsko pravnom zahtjevu zrtve tokom samomg krivičnog postupka.

Odredbe Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske propisuje predmet, postupak i odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu. Navedenim odredbama jasno je propisana mogućnost podnošenja imovinskopavnog zahtjeva koji je nastao usljed izvršenja krivičnog djela, te da se imovinskopravni zahtjev može odnositi na naknadu štete, povrat stvari i poništavanje određenog pravnog posla. Žrtvama trgovine ljudima kroz institut imovinskopavnog zahtjeva omogućena je naknada štete, a sudovi omogućuju žrtvama da dobiju određeni vid satisfakcije.

- uspostaviti državnu šemu kompenzacije koja je dostupna žrtvama trgovine ljudima, bez obzira na njihovu nacionalnost i imigracioni status;

Ministarstvo pravde BiH je donijelo Rješenje o formiranju radne grupe za izradu Nacrta zakona o uspostavljanju fonda za obeštećenje žrtava krivičnih djela trgovine ljudima, te je radna grupa bila operativna te je održano ukupno 7 sastanaka iste, tokom kojih su razmatrani: međunaroni pravni izvori vezani za problematiku obeštećenja žrtava krivičnih dijela trgovine ljudima, komparativni osvrti na zakonska rješenja u susjednim državama, istraživanje sudske prakse procesuranja krivičnih djela trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, pitanja statusa žrtava krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine, “ekonomska opravdanost” uspostavljanja fonda u odnosu na broj krivičnih dijela trgovine ljudima, pitanja uspostavljanja fondova na entitetskim nivoima i Brčko distriktu BiH i druga pitanja neophodna za rad radne grupe.

U vezi sa prethodno navedenim razmatranim pitanjima, na svim sastancima radne grupe došli su do izražaja različiti stavovi članova iste o slijedećem: Tumačenje naprijed navedene Strategije i Akcinog plana u smislu potrebe za donošenjem jednog zakona kojim bi se uspostavio jedan jedinstveni Fond za obeštećenje žrtava krivičnih djela trgovine ljudima u cjeloj Bosni i Hercegovini (uzimajući u obzir presude svih sudova u Bosni i Hercegovini) ili donošenje 4 zakona i uspostavljanje fondova na četiri nivoa vlasti (nivo BiH, Republike Srpske, Federacije BiH i nivo Brčko distrikta BiH), u kojem bi slučaju ova radna grupa izradila nacrt zakona vezano samo za presude Suda Bosne i Hercegovine i Krivični zakon Bosne i Hercegovine, a što znači da bi se na taj način, ovim zakonom, zaštitile samo strane žrtve.

Radna grupa je putam Minsitarstva pravde Bosne i Hercegovine ostvarila i saradnju sa Vijećem Evrope u okviru projekta “Jačanje akcije protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini”, čiji su predstavnici prisustvivali sastancima Radne grupe i tom prilikom prezentirali analizu međunaornih dokumenata pon nazivom “Procjena stanja s ciljem uspostave šeme sa naknadu štete žrtvama trgovine ljudima“, a isti su pribavili i prezentovali i relevantne podatke o podnesenim imovinsko-pravnim zahtjevima u sudskim postupcima u BiH, iz baza podataka organizacija OSCE-a i TRIAL-a. Međutim i pored svih stručnih aktivnosti, te uložених napora i nastojanja od strane Ministarstva pravde BiH, usmjerenih na realizaciji strateške aktnosti i postizanju potrebne saglasnosti, u skladu sa poslovníkom ove radne

grupe, kako bi se krenulo u realizaciju izrade Nacrta zakona o uspostavljanju Fonda za obeštećenje žrtava krivičnih djela trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, ista ipak nije postignuta zbog apsolutno podjeljenih službenih stavova institucija čiji su predstavnici bili članovi radne grupe.

Radna grupa bez rezultata, ne postojanje saglasnosti entiteta.

U prijedlogu strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2024-2027. Predviđena je mjera pod nazivom: Uspostaviti mehanizme kako bi žrtvama trgovine ljudima bio zagarantovan efektivan pristup naknadi štete, posebno:

- putem sistemskog informisanja žrtava trgovine ljudima o njihovom pravu na traženje naknade štete u krivičnom i parničnom postupku kao i o postupku koji treba da slijede, te osigurati da im se od rane faze postupka pruži djelotvorna pravna pomoć kako bi to pravo ostvarili
 - osiguravajući da prikupljanje dokaza o šteti koju je pretrpjela žrtva, uključujući finansijsku dobit od iskorištavanja žrtve ili gubitak koji je žrtva pretrpjela, bude dio krivične istrage s ciljem podupiranja zahtjeva za naknadu štete na sudu
 - potpuno korištenje zakonodavstva o zapljeni i oduzimanju imovinske koristi, kao i međunarodne saradnje, kako bi se osigurala naknada štete žrtvama trgovine ljudima i osiguralo da imovina koja je oduzeta u krivičnom postupku bude vraćena žrtvi što je prije moguće
 - pružanje podrške žrtvama u podnošenju zahtjeva za naknadu štete, uključujući osiguran pristup besplatnoj pravnoj pomoći i
 - uključivanje teme obeštećenja žrtava u programe edukacije za advokate, tužioce i sudije.
- osigurati da se djela trgovine ljudima istražuju i krivično gone na efikasan način, što dovodi do proporcionalnih i odvraćajućih sankcija;

Uspostava specijaliziranih odjeljenja u policijskim agencijama i tužilaštvima, prioritet u radu. Provođi se edukacija i specijalizacija policijskih službenika i tužilaca u svrhu identifikacije žrtava trgovine ljudima, proaktivne istrage i uspješnog vođenja krivičnog postupka.

Akcionni plan Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđen je čitav niz mjera i aktivnosti u cilju intenziviranja krivičnog gonjenja učinilaca krivičnih djela trgovine ljudima:

- Sprovoditi i dalje razvijati koncept proaktivnog djelovanja u suzbijanju svih oblika trgovine ljudima (kriminalističko-obavještajni rad, primjena posebnih istražnih radnji, finansijske istrage, pojačan nadzor bezbjednosno interesantnih objekata i lica i dr.), u cilju efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga i kažnjavanja počinalaca krivičnih djela trgovine ljudima.
 - Obezbijediti specijalizaciju policijskih službenika i tužilaca da bi se proaktivno usmjerili na istrage krivičnih djela trgovine ljudima, naročito na zaštitu i pružanje pomoći žrtvama trgovine ljudima.
- Sprovoditi obuke kako bi se obezbijedilo da se krivično djelo trgovine ljudima kvalifikuje kao takvo, a ne kvalifikuje kao srodno krivično djelo.

- preduzeti korake za poboljšanje identifikacije i pomoći djeci žrtvama trgovine ljudima.

Primjena Protokola o saradnji i postupanju za suzbijanje prosjačenja djece u Brčko distriktu BiH između više institucija različitih sektora, sve u cilju prepoznavanja i sprečavanja jednog od oblika trgovine ljudima koji je često prisutan na lokalnom nivou.

Strategijom suprotstavljanja trgovini ljudima 2024-2027. predviđena je mjera: **Osigurati posebnu zaštitu i pomoć djeci žrtvama trgovine ljudima**

1. Unaprijediti identifikaciju i pomoć djeci žrtvama, i to:

- osigurati da svi akteri zauzmu proaktivan pristup i više rade na terenu kako bi identifikovali djecu potencijalne žrtve trgovine ljudima, te nastave posvećivati pažnju djeci na ulici, uz aktivno uključivanje gdje je potrebno, medijatora Roma
- pružati daljnje obuke policiji, tužiocima, nevladinim organizacijama, centrima za socijalnu skrb i stručnjacima za djecu, dajući smjernice za identifikaciju djece žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, na temelju dogovorenog razumijevanja koncepta trgovine u svrhu prisilnog prosjačenja, prisilnog kriminala i ranih, dječijih ili prisilnih brakova
- osigurati da su dnevni centri za djecu koja žive i rade na ulici ili su u riziku da to postanu i centri za socijalni rad adekvatno finansirani i da su socijalni radnici adekvatno opremljeni resursima za djelotvorno postupanje kao privremeni zakonski skrbnici
- osigurati da djeca žrtve trgovine ljudima u cijeloj zemlji imaju koristi od odgovarajućeg smještaja, posebno uspostavljanjem specijalizovanih sigurnih kuća za djecu u svim područjima zemlje
- pojačati napore kako bi se osiguralo da djeca žrtve trgovine ljudima starija od 16 godina u praksi dobiju posebne mjere zaštite, poput mlađe djece, te osigurati da svi stručnjaci koji rade s djecom prođu odgovarajuću interdisciplinarnu obuku o pravima i potrebama djece koju provode certifikovani predavači u okviru sistemskih rješenja ili putem ovlaštenih certifikacijskih kuća
- uspostaviti prihvatne stanice kao brza privremena rješenja za prijem djece potencijalnih žrtava trgovine ljudima
- uspostaviti mehanizam praćenja podrške djeci žrtvama trgovine ljudima tokom boravka u sigurnim kućama da dobiju potrebne servise (obrazovanje, zdravstvena zaštita, pravno savjetovanje, repatrijacija, reintegracija), ujedno i mehanizam izvještavanja o pruženim uslugama
- organizovati nastavu za djecu koja borave u sigurnim kućama i
- uspostaviti mehanizme za procjenu dobi djece izložene riziku od trgovine ljudima u skladu sa međunarodnim standardima, pravima djece i najboljem interesu djeteta.

Akcioni plan Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđena je posebna mjera za zaštitu i pomoć djeci žrtvama trgovine ljudima sa nizom aktivnosti:

- Sprovoditi obuke svih aktera za identifikaciju djece potencijalnih žrtava i žrtava svih oblika trgovine ljudima, a posebno u svrhu prisilnog prosjačenja, prisilnog činjenja krivičnih djela i ranog ili prisilnog braka.
- Pružati podršku i sve neophodne usluge prilagođene potrebama djeci žrtvama.
- Vršiti procjenu rizika prije donošenja odluke o vraćanju djeteta žrtve trgovine ljudima roditeljima/starateljima uzimajući u obzir najbolji interes djeteta.

„Novi put“ u funkciji ima besplatno savjetovalište za žrtve svih oblika iskorištavanja, uključujući i djecu.

41. Molimo dostavite informacije o razvoju u vašoj zemlji od trećeg evaluacionog izvještaja GRETA-e u vezi sa:

- novonastalim trendovima trgovine ljudima;

Na osnovu podataka sa kojima raspolažu službenici koji direktno rade na terenu, primijećeni su novi trendovi trgovine ljudima koji se ogledaju u: vrbovanje putem tik toka, facebook i odvođenje u zemlje EU, regrutovanje djece za izvršenje krivičnih djela, a uz to i radna eksploatacija, razmjena djece (odvođenje u druge zemlje a dovođenje nove djece koji su već u tim zemljama), prosjačenje u ruralnim dijelovima grada odvođenje i čekanje kako bi bili manje vidljivi. i dalje najčešće zastupljeni oblici prilično prosjačenje i rani prinudni brakovi, evidentiran rast radne eksploatacije.

Akcioni plan Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina predviđeno je kontinuirano sprovođenje istraživanja fenomena trgovine ljudima u cilju boljeg razumijevanja pojave, utvrđivanja trendova, nedostataka u pravnom i institucionalnom okviru.

- zakonodavstvom i propisima relevantnim za djelovanje protiv trgovine ljudima;

Kontinuirano se radi na uskladjivanju pozitivnih zakonskih propisa u skladu sa međunarodnim konvencijama,

U toku izrada Standardnih operativnih proceruta za zaštitu i podršku žrtvama trgovine ljudima u Republici Srpskoj.

Izmjene i dopune Krivičnog zakona Brčko distrikta BiH, usvojene u martu 2024.godine, značajno su unaprijedile zaštitu od trgovine ljudima, usklađujući zakonodavstvo sa Lanzarote i Istanbulskom konvencijom. Ključne izmjene uključuju preciznije definiranje krivičnih djela povezanih s trgovinom ljudima, te su sada jasno razdvojene na trgovinu ljudima (član 207a) koja se odnosi na punoljetne osobe, i „trgovinu djecom“ (član 207b). Važne dopune uključuju proširenje oblika na „prisiljavanje na prosjačenje“, „vršenje krivičnih djela“, „sklapanje prisilnog ili ugovorenog braka“, „prisilna sterilizacija“, „prisilna trudnoća ili vještačka oplodnja“. Zatim, na popis radnji izvršenja uključeno je „prebacivanje“, „prodaja“, „kupovina“, „posredovanje u prodaji“ i „razmjena ili prenos nadzora nad licem“.

- institucionalnim i političkim okvirom za djelovanje protiv trgovine ljudima (koordinirajuća tijela, specijalizovana tijela, nacionalni izvjestitelj ili ekvivalentni mehanizam, uključivanje civilnog društva, javno-privatna partnerstva);

Odlukom Vijeća ministara ("Službeni glasnik BiH" br. 3/04) formirana je Udarne grupa za borbu protiv trgovine ljudima i organizirane ilegalne imigracije, kao oblika organiziranog kriminala. Udarne grupa je operativna na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine.

Krajem 2019.godine Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine je pokrenulo aktivnosti na reorganizaciji referalnog mehanizma u Bosni i Hercegovini. U vezi sa navedenim te u skladu sa izmjenama krivičnih zakona u BiH, formirano je 18 koordinacionih/monitoring timova na području cijele Bosne i Hercegovine. Dakle na nivou entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH. Koordinacionim timovima rukovode koordinatori koji dolaze iz ministarstava unutrašnjih poslova.) Koordinacioni timovi vrše stručne, operativne i administrativno tehničke poslove na jačanju funkcionalnih veza i saradnje između nadležnih organa vlasti i nevladinih organizacija koje provode aktivnosti na području na kojem je nadležan, u cilju suzbijanja i sprečavanja trgovine ljudima, a naročito: a) efikasnu i proaktivnu identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima i rizičnih situacija koje dovode do trgovine ljudima; b) efikasno krivično gonjenje učinilaca krivičnih djela povezanih sa trgovinom ljudima; c) osiguranje adekvatnije zaštite i pomoći potencijalnim i identifikovanim žrtvama trgovine ljudima; i d) praćenje trendova pojave trgovine ljudima i preventivno djelovanje na uzroke koji dovode do trgovine ljudima.

Rješenjem Vlade Republike Srpske predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske imenovan za koordinatora za suprotstavljanje trgovini ljudima u Republici Srpskoj koji je zadužen za koordinaciju aktivnosti institucija Republike Srpske u vezi sa suprotstavljanjem trgovini ljudima, nadležnim institucijama i organizacijama na drugim nivoima vlasti u BiH, te međunarodnim i nevladinim organizacijama.

U cilju unapređenja saradnje na regionalnom i lokalnom nivou, Vlada Republike Srpske je formirala regionalne monitoring timove za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srpskoj. Osnovano je šest regionalnih timova za Banja Luku, Prijedor, Doboj, Bijeljino, Istočno Sarajevo i Trebinje, a u skladu sa teritorijalnom organizacijom okružnih tužilaštava u Republici Srpskoj. Okružni javni tužioci i policijski službenici imenovani u regionalne monitoring timove istovremeno sačinjavaju i mrežu tužilaca i istražilaca u Republici Srpskoj sa zadatkom da unaprijede istrage krivičnih djela trgovine

ljudima i srodnih krivičnih djela. Osnovni zadatak mreže tužilaca i istražilaca je analiza srodnih krivičnih djela čija je istraga u toku i razmatranje mogućnosti njihovog kvalifikovanja kao krivičnih djela trgovine ljudima.

U cilju postizanja adekvatne koordinacije republičkih institucija Republike Srpske prilikom sprovođenja aktivnosti u vezi sa suprotstavljanjem trgovini ljudima Ministarstvo pravde, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo porodice omladine i sporta, Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite, Republičko javno tužilaštvo Republike Srpske i Republička uprava za inspekcijske poslove su imenovale državne službenike koji su odgovorni za koordinaciju aktivnosti u skladu sa nadležnostima svake od navedenih institucija.

Nevladina organizacija „Zemlja djece u BiH“ je od 2022. godine u 39 lokalnih zajednica razvila lokalne protokole za prevenciju i suzbijanje trgovine djecom.¹³ Kroz uspostavljanje ovih protokola, formirani su lokalni referalni mehanizmi koji uključuju predstavnike organa starateljstva, policije, osnovnih i srednjih škola, te zdravstvenih ustanova, dok su u nekim zajednicama uključene i organizacije civilnog društva (poput skloništa, dnevnih centara i slično). Protokol jasno definiše uloge i odgovornosti svih aktera na lokalnom nivou u borbi protiv trgovine djecom i pruža detaljan hodogram postupanja lokalnih institucija. Također, uveden je mehanizam redovnog praćenja i izvještavanja o stanju trgovine ljudima i njenih pojavnih oblika na lokalnom nivou, a koji provode općinske uprave. Protokolom su dodatno uspostavljeni Mobilni timovi kao najučinkovitija tijela za proaktivnu identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Trenutno na području Bosne i Hercegovine djeluje 11 Mobilnih timova u sljedećim gradovima: Tuzla, Mostar, Sarajevo, Bihać, Cazin, Bosanska Krupa, Banja Luka, Visoko, Bijeljina, Zvornik i Živinice. Sastav Mobilnih timova obuhvata predstavnike policije i organa starateljstva, dok u Tuzli, Živinicama i Bihaću njihovom radu aktivno doprinose i predstavnici nevladinih organizacija te romski medijatori. U pograničnim zajednicama, sastav Mobilnih timova je proširen uključivanjem predstavnika Granične policije. Formalizacija rada osam Mobilnih timova realizovana je donošenjem zvaničnih odluka općinskih uprava o njihovom formiranju. WVBiH podržava i radi na sistemskom uspostavljanju Mobilnih timova za proaktivnu identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima i do sada je uspostavio, odnosno, podržao 11 timova u strateški odabranim lokacijama. Izbor lokacija je izabran prema najvećem broju migracija djece i odraslih koji se zatiču na ulici u prosjačenju, prema najvećem broju romskih zajednica i kretanju ljudi u pokretu, odnosno migrantske populacije. Struktura navedenih timova čine predstavnici centra za socijalni rad i policije, a u određenim lokacijama članovi su i kulturološki/romski medijatori (Tuzla i Živinice). Timovi su formalno i sistemski uspostavljeni od strane saglasnosti nadležnih ministarstava i/ili Odlukama gradskih lokalnih vlasti za uspostavom ovakvog tima koji radi na prevenciji, ranoj identifikaciji, prijavljivanju i prvoj asistenciji. Istovremeno, s ciljem proaktivnog djelovanja, timovi rade sa djecom i porodicama koje su u riziku i određenom stepenu ranjivosti, sarađuju sa ostalim relevantnim akterima na lokalnom nivou kako bi prevenirali i zaštitili potencijalne žrtve.

- aktuelnom nacionalnom strategijom i/ili akcionim planom za borbu protiv trgovine ljudima (ciljevi, glavne aktivnosti, budžet, tijela nadležna za implementaciju, praćenje i evaluaciju rezultata);

Prijedlog Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u BiH 2024-2027. izradila je Radna grupa koju su sačinjavale nadležne institucije sa svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini.

Pri izradi Prijedloga Strategije u obzir su uzete preporuke: Izvještaja Stručne grupe Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima o provedbi Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, drugi krug evaluacije; Analitičkog izvještaja Evropske komisije uz Mišljenje o zahtjevu za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji; Izvještaja Misije stručne procjene Evropske komisije o borbi protiv trgovine ljudima; Izvještaja o trgovini ljudima Državnog sekretarijata Sjedinjenih Američkih Država; i Analitičkog izvještaja o unapređenju

borbe protiv trgovine ljudima u krizi na Zapadnom Balkanu, Međunarodne organizacije za migracije. Nakon što Strategija bude usvojena od strane Vijeća ministara BiH, pristupit će se izradi akcionih planova koji će pratiti implementaciju Strategije. Akcione planove će usvojiti za nivo BiH Vijeće Ministara BiH, dok će Vlade entiteta, kantona i Brčko distrikta BiH donijeti svoje akcione planove.

Izrađen Akcioni plan Vlade Republike Srpske za suprotstavljanje trgovini ljudima 2024-2027. godina

Nakon usvajanja Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u BiH 2024-2027. a u skladu sa istom će se formirati Monitoring tim za praćenje implementacije Strategije.

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine uz finansijsku podršku USAID-a je 2023. godine izvršilo evaluaciju Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima 2020-2023. Na osnovu evaluacije te preporuka koje su date, pripremljen je i prijedlog nove Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima 2024-2027.

➤ nedavna sudska praksa u vezi sa trgovinom ljudima za različite oblike eksploatacije.

Uradjen je Izvještaj pod naslovom „Istraživanje sudske prakse procesuiranja trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini (2003-2021)“. Navedeni Izvještaj nastao je u okviru projekta koji je provodio Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC), u okviru granta finansiranog od Programa podrške zaštiti ljudskih prava USAID/INSPIRE. Projekt je realiziran u saradnji sa Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine (VSTV BiH) i Odsjekom za borbu protiv trgovine ljudima Ministarstva sigurnosti BiH.

U okviru projekta izvršena je analiza ukupno 104 pravosnažno okončana predmeta pred nadležnim sudovima u BiH, u kojima je oštećeno 319 žrtava ovih krivičnih djela i sankcionirano ukupno 148 učinitelja krivičnih djela trgovine ljudima i srodnih krivičnih djela. Navedeno istraživanje sastavni je dio napora koji se na strateškom nivou provode u BiH u cilju suprotstavljanja trgovini ljudima. Krajnji korisnici projekta, kojima rezultati istraživanja mogu pomoći za unapređenje vlastitih kapaciteta i efikasnije procesuiranje trgovine ljudima su nadležni sudovi i tužilaštva u BiH, kao i Centri za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Link za materijal

https://www.fbih.cest.gov.ba/images/doclink/Izvjestaj-Trgovina-ljudima-2022-web-final_v2.pdf

Dio III - Statistika trgovine ljudima

42. Molimo da dostavite sljedeće statističke podatke, godišnje počevši od 2019., gdje su dostupni razvrstani kako je navedeno u nastavku:

- Broj pretpostavljenih i identifikovanih žrtava trgovine ljudima u smislu da ih je državna institucija ili ovlaštena NVO prepoznala kao nosioce prava na usluge predviđene Konvencijom (sa razvrstavanjem po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije, da li je interna ili transnacionalna trgovina ljudima i tijelo koje ih je identifikovalo).

2019 godina: Ministarstvo bezbjednosti BiH, Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima je prilikom prikupljanja i evidentiranja podataka u izvještajnom periodu od strane tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, a koji su potrebni za sačinjavanje informacije o stanju trgovine ljudima u BiH za 2019. godinu, utvrdilo da je u navedenoj godini identifikovano/ asistirano ukupno 61 potencijalna žrtva trgovine ljudima/radne eksploatacije/navođenja na prostituciju i/ili seksualno iskorištavanje/trgovine ljudima u svrhu prosjačenja/”prodaja tj u svrhu skpanja braka”/ bludne radnje/iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije i drugo.

Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (61) u periodu januar - decembar 2019. godine, 49 žrtava je ženskog pola, a 12 žrtava su muškog pola. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (61) u periodu januar - decembar 2019. godine 25 žrtava su punoljetne (21 su ženskog pola, a 4 muškog), a 36 žrtava su maloljetne (28 su ženskog pola, a 8 muškog).

Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (61) u periodu januar - decembar 2019. godine evidentirani su sljedeći oblici eksploatacije: 36 prosjačenja, 15 seksualno iskorištavanih, 3 prodaja radi prisilnog sklapanja braka (kombinovano sa seksualnim iskorištavanjem ili prosjačenjem), 4 iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije i 3 ostala.

Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (61) u periodu januar - decembar 2019. godine 6 žrtava su strani državljani, a 55 žrtava su državljani Bosne i Hercegovine.

Kada su u pitanju strani državljani, od njih ukupno 6 žrtava: 2 žrtve su državljani Šri Lanke (1 maloljetna/muškog pola, 1 punoljetna/ženskog pola), 2 žrtve su državljani Afganistana (2. maloljetna/ muškog pola) i 2 žrtve su državljani Republike Srbije (1 punoljetna/ženskog pola i 1 maloljetna/ženskog pola).

2020 godina: U izvještajnom periodu u Bosni i Hercegovini identifikovano/ asistirano je ukupno 70 potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (70) u 2020. godini, 51 žrtava je ženskog pola, 14 žrtava su muškog pola, a 5 žrtvi su nepoznatog pola. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (70) u 2020. godini 35 žrtava su punoljetne (27 su ženskog pola, a 7 muškog), a 35 žrtve su maloljetne (24 su ženskog pola, a 7 muškog). Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (70) u 2020. godini, evidentirani su sljedeći oblici eksploatacije: 38 prosjačenja, 17 seksualno iskorištavanih i 15 drugih oblika iskorištavanja. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima (70) u 2020. godini, 7 žrtava su strani državljani, a 63 žrtve su državljani Bosne i Hercegovine. Kada su u pitanju strani državljani, od njih ukupno 7 žrtava: 2 žrtve su državljani Sirije (2 punoljetne/ženskog pola i muškog pola), 1 žrtva je iz Afganistana (maloljetna/ muškog pola), 2 žrtve su državljani Irana (1 punoljetna/ženskog pola i 1 maloljetna/ženskog pola) i 2 žrtve su iz Srbije (2/maloljetne ženskog pola).

2021.godina: Na osnovu podataka prikupljenih od strane novoformiranih koordinacionih timova za borbu protiv trgovine ljudima, u 2021. godini u Bosni i Hercegovini ukupan broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima je 56, od čega su 33 žrtve ženskog pola, a 23 muškarca. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima 7 žrtava su odrasle osobe (6 žena i 1 muškarac), a 49 žrtava su maloljetne osobe (27 žrtava su žene i 22 žrtve su muškog pola). Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima zabilježeni su sljedeći oblici eksploatacije: 53 prosjačenja, 1 seksualna, 1 drugi vid eksploatacije i 1 slučaj prinudnog braka u kombinaciji sa prosjačenjem. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine ljudima 1 žrtva je strani državljanin (Sjeverna Makedonija), a 55 žrtava su državljani Bosne i Hercegovine.

2022 godina: Ukupan broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini tokom 2022. godine je 38; od čega 30 žrtava su ženskog pola, a 8 žrtava su muškog

pola; 9 žrtava su punoljetne (8 su ženskog pola, a 1 muškog), a 29 žrtvi su maloljetne (23 su ženskog pola, a 6 muškog); Oblici eksploatacije registrovani tokom 2022. godine su bili: 16 prosjačenja, 8 seksualno iskorištavanih, 5 radna eksploatacija, 2 prisilna braka i 7 drugih oblika eksploatacije; 32 žrtve su državljani Bosne i Hercegovine, 5 žrtava su strani državljani i jednoj žrtvi je nepoznato državljanstvo; od stranih državljana: 3 žrtve su državljani Pakistana (2 punoljetne i jedna maloljetna muškog pola) i 2 žrtve su državljani Afganistana (2 maloljetna muškarca)

2023- Ukupan broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini tokom 2023. godine je 37, od čega 26 žrtava su ženskog pola, a 11 žrtava su muškog pola, 9 žrtava su punoljetne (sve ženskog pola), a 28 žrtvi su maloljetne (17 ženskog pola, a 11 muškog pola). Tokom 2023. godine zabilježeni su slijedeći oblici eksploatacije: 19 prosjačenja, 8 seksualno iskorištavanih, 8 radna eksploatacija i 2 drugi oblici eksploatacije. Ukupno 32 žrtve su državljani Bosne i Hercegovine, a 5 žrtava su strani državljani od čega su 2 žrtve državljani Urugvaja (radna eksploatacija), 1 žrtva državljanin Slovenije (drugi oblik eksploatacije); 1 žrtva državljanin Filipina (radna eksploatacija), 1 žrtva državljanin Hrvatske (prisilan rad).

2024- Ukupan broj potencijalnih žrtava trgovine ljudima do 01.07.2024.godine 16. Žrtve po polu Ženski (ŽP) 10 Muški (MP) 6 Žrtve po uzrastu Punoljetne 3 (1MP/2ŽP) Maloljetne 13 (5MP/8ŽP) Oblici eksploatacije Seksualna eksploatacija 4 Seksualna/radna eksploatacija 2 Drugi oblici eksploatacije 7 Ostalo 1 Prisilni rad/prosjačenje 1 Prosjačenje 1 Žrtve u sigurnim kućama 15 Žrtve po polu u sigurnim kućama 9ŽP/6MP Žrtve po uzrastu u sigurnim kućama 12M/3P Žrtve po zemljama Bosna i Hercegovina 7 7 ŽP 6M/1P 4 seksualna e 2 seksualna/radna e 1 prisilni rad/prosjačenje Turska 5 4 MP/1 ŽP 3 M/ 2 P 5 dr.obilici e Afganistan 2 2 MP 2 M 2 dr.obilici e Hrvatska 1 1 ŽP 1 M 1 seksualna e Njemačka 1 1 ŽP 1 M 1 ostalo

- Broj žrtava trgovine ljudima identifikovanih u okviru postupka azila (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije).
U referentnom periodu Sektor za azil nije imao žrtava trgovine ljudima identifikovanih u okviru postupka azila te samim tim nije mogao biti dodjeljen status izbjeglice ili supsidijarne/komplementarne zaštite na osnovu toga što su žrtve trgovine ljudima.
- Broj žrtava trgovine ljudima koje su primile pomoć (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije, internoj ili transnacionalnoj trgovini).

2019 godina: Tokom navedenog vremenskog perioda u sigurnim kućama/ skloništima asistirano je 42 potencijalnih žrtava trgovine ljudima

2020 godina: Tokom navedenog vremenskog perioda u sigurnim kućama/ skloništima asistirano je 41 potencijalnih žrtava trgovine ljudima

2021 godina: U skloništima je pružena pomoć za 52 potencijalne žrtve.

2022.godina: 28 žrtava je bilo asistirano tokom 2022. godine u sigurnim kućama kojim upravljaju nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini

2023- U izvještajnom period ukupno 34 žrtve su asistirane u sigurnim kućama kojim upravljaju nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini.

- Broj djece žrtava trgovine ljudima kojima su dodijeljeni zakonske staratelje.

U skladu sa pozitivnim zakonskim normama svoj djeci koja su potencijalne/identifikovane žrtve trgovine ljudima dodjeljuje se staratelj iz nadležnog centra za socijalni rad.

Tokom 2019.godine broj djece kojima su dodjeljeni zakonski staratelji je 36

Tokom 2020.godine broj djece kojima su dodjeljeni zakonski staratelji je 35

Tokom 2021 .godine broj djece kojima su dodjeljeni zakonski staratelji je 49

Tokom 2022.godine broj djece kojima su dodjeljeni zakonski staratelji je 29

Tokom 2023.godine broj djece kojima su dodjeljeni zakonski staratelji je 28

- Broj žrtava trgovine ljudima kojima je odobren period oporavka i „razmišljanja“ (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije).

Služba za poslove sa strancima je u periodu 2019. – 2023. godina u sigurne kuće smjestila 11 potencijalnih žrtava trgovine ljudima kojima je odobren period boravka i „razmišljanja“, po godinama kako slijedi: u 2019. godini nije bilo potencijalnih žrtava trgovine ljudima, u 2020. godini – 2 potencijalne žrtve trgovine ljudima, državljani Srbije, u 2021. godini – 2 potencijalne žrtve trgovine ljudima, državljani Srbije, u 2022. godini, 1 mldb. potencijalna žrtva trgovine ljudima drž. Afganistana i 5 mldb. potencijalnih žrtava trgovine ljudima, državljani Pakistana, te u 2023. godini - 1 potencijalna žrtva trgovine ljudima, drž. Filipina.

- Broj žrtava trgovine ljudima kojima je odobrena boravišna dozvola, sa naznakom vrste dozvole (u svrhu saradnje u istrazi/postupku, po ličnim osnovama, drugo) i njenog trajanja (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, po obliku eksploatacije).

SPS

Nacionalnost	Godine starosti	Spol	Boravak od	Boravk do	Tip boravka	Osnov
Šri Lanka	14	M	20.07.2019	19.01.2020	produženje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći ako je njihov boravak neophodan zbog saradnje sa nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima
Afganistan	15	M	08.12.2019	07.06.2020	produženje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći ako je njihov boravak neophodan zbog saradnje sa nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima
Afganistan	16	M	08.06.2020	07.12.2020	produženje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći ako je njihov boravak neophodan zbog saradnje sa nadležnim organima

						radi istrage u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima
Afganistan	17	M	30.03.2022	29.09.2022	odobrenje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu porijekla ili državu uobičajenog boravka ili u državu koja ga prihvata
Afganistan	17	M	30.03.2022	29.09.2022	odobrenje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu porijekla ili državu uobičajenog boravka ili u državu koja ga prihvata
Pakistan	18	M	30.03.2022	29.09.2022	odobrenje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu porijekla ili državu uobičajenog boravka ili u državu koja ga prihvata
Pakistan	17	M	30.03.2022	29.09.2022	odobrenje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu porijekla ili državu uobičajenog boravka ili u državu koja ga prihvata
Pakistan	18	M	30.03.2022	29.09.2022	odobrenje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći u oporavku i povratku u državu porijekla ili državu uobičajenog boravka ili u državu koja ga prihvata
Filipini	46	Ž	12.10.2023	11.04.2024	odobrenje	Žrtva trgovine ljudima radi pružanja zaštite i pomoći ako je njihov boravak neophodan zbog saradnje sa nadležnim organima radi istrage u otkrivanju i procesuiranju

						krivičnog djela trgovine ljudima
--	--	--	--	--	--	----------------------------------

- Broj osoba kojima je dat status izbjeglice ili supsidijarna/komplementarna zaštita na osnovu toga što su žrtve trgovine ljudima (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije). nije bilo u referentnom periodu, iskopirati odgovor sektor za azil dodati odgovor pbdbiH
- Broj žrtava trgovine ljudima koje su tražile odštetu, kojima je obeštećenje dodijeljeno i koje su efektivno dobile odštetu (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije, sa naznakom da li je odštetu obezbijedio počinilac ili država, i iznos odštete).

Presudom Okružnog suda Banja Luka broj **11 0 K 020196 18 K** od 20.02.2019.godine, a koja je potvrđena presudom Vrhovnog Suda RS broj 11 0 K 020196 19 Kž od 10.09.2020.godine, optuženi u krivičnom predmetu zbog krivičnog djela trgovina maloljetnim licima iz člana 198 b.) stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske je obavezan da oštećenju na ime naknade nematerijalne štete i to: za pretrpljeni strah iznos od 2.500,00 KM i na ime duševnih bolova zbog umanjjenja opšte životne aktivnosti iznos od 5.000,00 KM. Iz

Presudom Okružnog suda Banja Luka broj **11 0 K 026565 21 K** od 19.07.2021.godine djelimično je usvojen imovinskopravni zahtjev i prvooptuženi je dužan da nadoknadi štetu u iznosu od 5000 KM na ime umanjjenja opće životne sposobnosti oštećenju.

Broj žrtava trgovine ljudima koje su tražile odštetu, kojima je obeštećenje dodijeljeno i koje su efektivno dobile odštetu – 1 (nepravosnažna sudska odluka kojom se dosuđen imovinskopravni zahtjev oštećenju za naknadu nematerijalne štete u iznosu od 6.100,00 KM),-Brčko distrikt BiH

- Broj žrtava trgovine ljudima koje su dobile drugi oblik finansijske pomoći od države, sa naznakom iznosa koji je primljen.

Ni jedna žrtva trgovine ljudima nije dobila finansijsku pomoć od strane države

- Broj žrtava trgovine ljudima koje su dobile besplatnu pravnu pomoć.

Uvidom u službene evidencije Ureda za pružanje besplatne pravne pomoći pri Ministarstvu pravde BiH, utvrđeno je da nije bilo postupanja u odnosu na žrtve trgovine ljudima. Udruženje Vaša Prava BiH je u 2023.god, pružilo pravnu pomoć za 7 žrtava trgovine ljudima, od kojih je jedna strana državljanka Filipina, a ostale su državljani BiH od kojih je 4 mladb.djece. Tokom 2024 godine udruženje Vaša prava BiH je imalo 5 slučajeva pružanja pravne pomoći. Centar ženskih prava je tokom 2019 godine pružio pravnu pomoć za 1 žrtvu trgovine ljudima, 2021 godine za 3 žrtve trgovine ljudima, 2022 za 16 žrtava trgovine ljudima te 2023 godina za 6 žrtva trgovine ljudima

- Broj žrtava trgovine ljudima koje su vraćene u/iz vaše zemlje (razvrstano po polu, starosti, zemlji odredišta, obliku eksploatacije).

Služba za poslove sa strancima je tokom 2021.godine izvršila repatrijaciju 4 maloljetne osobe u Republiku Srbiju, 2022.godine jedna repatrijacija državljanka Makedonije, dok tokom 2019, 2020, te 2023 godine nije bilo realizovanih povrataka.

- Broj istraga u slučajevima trgovine ljudima (razvrstano prema vrsti eksploatacije, sa naznakom broja žrtava).

2019.godina- U izvještajnom periodu za krivična djela povezana sa trgovinom ljudima tužilaštva u donijela 37 naredbi o provođenju istaga protiv 48 lica i podigla 20 optužnica protiv 31 lica.

2020 godina- Za krivična djela povezana sa trgovinom ljudima, tužilaštva u Bosni i Hercegovini su donijela 38 naredbi o provođenju istraga protiv 43 lica

2021- tužilaštva sutokom 2023 godine donijela 50 naredbi za provođenje istrage protiv 60 osoba za krivična djela trgovine ljudima i djela u vezi sa trgovinom ljudima

2022- tužilaštva su tokom 2022. godine donijela 8 naredbi o provođenju istrage protiv 11 lica

2023- Tužilaštva su 2023. godine donijela 7 naredbi o provođenju istrage protiv 8 lica

- Broj krivičnih gonjenja u slučajevima trgovine ljudima (razvrstano po vrsti eksploatacije, sa naznakom broja žrtava i optuženih u pitanju).

2019-Tužilaštva su podignula podigla 20 optužnica protiv 31 lica

2020- Tužilaštva su podigla 25 optužnica protiv 27 lica

2021- Protiv 37 lica podignuto je ukupno 30 optužnica

2022- Za krivično djelo trgovina ljudima nadležna tužilaštva su tokom 2022. godine podigla 7 optužnica protiv 8 lica; Za krivično djelo organizovana međunarodna trgovina ljudima nadležna tužilaštva su podigla 1 optužnicu protiv 1 lica; Za krivična djela navođenje na prostituciju nadležna tužilaštva su su podigla 1 optužnicu protiv 1 lica; Za krivična djela navođenje djeteta na prostituciju nadležna tužilaštva su su podigla 1 optužnicu protiv 1 lica; Za krivična djela iskorištavanja djeteta ili maloljetnika za pornografiju nadležna tužilaštva su su podigla 21 optužnicu protiv 21 lica; Za krivična djela upoznavanja djeteta sa pornografijom nadležna tužilaštva su su podigla 3 optužnice protiv 3 lica.

2023- Za krivično djelo "Međunarodna trgovina ljudima" nadležna tužilaštva su podigla 1 optužnicu protiv 2 lica. Za krivična djela "Navođenje djeteta na prostituciju" nadležna tužilaštva su podigla 1 optužnicu protiv 1 lica. Za krivična djela "Iskorištavanja djeteta ili maloljetnika za pornografiju", "Iskorištavanje djeteta radi porografije" i "Iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnog djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanje djeteta" nadležna tužilaštva su su podigla 16 optužnica protiv 17 lica dok su za ista krivična djela podignute i tri optužnice sa sporazuom o priznanju krivice za 3 lica.

- Broj osuđenih počilaca trgovine ljudima (razvrstano po polu, starosti, nacionalnosti, obliku eksploatacije).

2021- Sudovi u Bosni i Hercegovini su u toku 2021 za krivična djela trgovine ljudima i međunarodne trgovine ljudima izrekli 1 prvostepenu i jednu pravosnažnu osuđujuću presuda za 2 lica sa izrečenom kaznom od po 10 godina zatvora. Za krivična djela Iskorištavanje djece ili maloljetnika radi pornografije, Proizvodnja, posjedovanje i prikazivanje dječije pornografije, i Iskorištavanje djeteta za pornografiju, Upoznavanje djeteta sa pornografijom izrečene o je deset prvostepenih i 14 pravosnažnih osuđujućih presuda za isto toliko lica. Za krivična djela Navođenje na prostituciju i međunarodno nvođenje na prostituciju izrečena je 1 prvostepena osuđujuća, 4 pravosnažne osuđujuće i 3 oslobađajuće presude

2019- Sudovi su u toku 2019. godine izrekli 34 osuđujuće presuda protiv 34 lica

2020- Sudovi u Bosni i Hercegovini su u toku 2020. godine izrekli 30 osuđujućih presuda protiv 30 lica, za krivična djela povezana sa trgovinom ljudima

2022- Nadležni sudovi su tokom 2022. godine izrekli 5 presuda kojim se optuženi oglašavaju krivim

2023- Za krivična djela "Trgovine ljudima", "Organizovane trgovine ljudima" i "Međunarodne trgovine ljudima" nadležni sudovi su tokom 2023. godine izrekli 14 presuda kojima su 21 optuženih oglašeni krivim i 3 presude kojim se 3 optužena oslobađaju od optužbe. Za krivična djela "Navođenje na prostituciju" i "Navođenje djeteta na prostituciju" nadležni sudovi su izekli 5 presuda kojima su 5 optuženih oglašeni krivim i 3 presude kojim se 3 optužena oslobađaju od optužbe. Za krivična djela

“Iskorištavanja djeteta ili maloljetnika za pornografiju”, “Iskorištavanje djeteta radi porografije” i “Iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnog djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanje djeteta” nadležni sudovi su izrekli 30 presuda kojima su 30 optuženih oglašeni krivim i 6 presuda kojim se 6 optuženih oslobađaju od optužbe.

5 osuđenih lica, muški, datumi rođenja: 1976. godine, 1991. godine, 1980. godine, 2001. godine 2001. godine, 3 lica NACIONALNOST BIH, 2 lica državljani Afganistana, u odnosu na 3 lica radna eksploatacija u odnosu na 2 seksualna eksploatacija;

- Broj osuđujućih presuda za trgovinu ljudima, sa naznakom oblika eksploatacije, da li je žrtva odrasla ili dijete, vrstu i trajanje kazni, te da li su one efektivno izvršene ili suspendovane.

2019 godina- Sudovi su u toku 2019. godine izrekli 34 osuđujuće presuda protiv 34 lica. Sudovi su donijeli 4 odluke protiv 4 lica kojima se žalba odbija kao neosnovana te potvrđuje prvostepena presuda. Donijeto je i 7 rješenja o izricanju odgojnih mjera protiv 7 maloljetnika. Kada je u pitanju vrsta kazni koje su sudovi izrekli, izrečene su: 24 zatvorske kazne protiv 24 lica i 1 uslovna kazna protiv 1 lica te 2 novčane kazne protiv 2 lica. Donešena je i 1 mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja te čuvanja u zdravstvenoj ustanovi. Takođe, su u izvještajnom period izrečene i 4 oslobađajuće presude protiv 4 lica.

2020.godina- Sudovi u Bosni i Hercegovini su u toku 2020. godine izrekli 30 osuđujućih presuda protiv 30 lica, za krivična djela povezana sa trgovinom ljudima. Donijeta su i 4 rješenja o izricanju odgojnih mjera protiv 4 maloljetnika. Kada je u pitanju vrsta kazni koje su sudovi izrekli, izrečeno je: 16 zatvorskih kazni protiv 16 lica te 3 novčane kazne protiv 3 lica, što također predstavlja značajno povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

2021 godina-Sudovi u Bosni i Hercegovini su u toku 2021 za krivična djela trgovine ljudima i međunarodne trgovine ljudima izrekli 1 prvostepenu i jednu pravosnažnu osuđujuću presuda za 2 lica sa izrečenom kaznom od po 10 godina zatvora. Za krivična djela Iskorištavanje djece ili maloljetnika radi pornografije, Proizvodnja, posjedovanje i prikazivanje dječije pornografije, i Iskorištavanje djeteta za pornografiju, Upoznavanje djeteta sa pornografijom izrečene o je deset prvostepenih i 14 pravosnažnih osuđujućih presuda za isto toliko lica. Za krivična djela Navođenje na prostituciju i međunarodno nvođenje na prostituciju izrečena je 1 prvostepena osuđujuća, 4 pravosnažne osuđujuće i 3 oslobađajuće presude

2022.godina- Za krivična djela trgovine ljudima nadležni sudovi su tokom 2022. godine izrekli 5 presuda kojim se optuženi oglašavaju krivim, dok nije bilo presuda kojim se optuženi oslobađaju od optužbi; Za krivična djela organizovana trgovina ljudima nadležni sudovi su izrekli 2 presude kojim se optuženi oglašavaju krivim, dok nije bilo presuda kojim se optuženi oslobađaju od optužbi; Za krivična djela organizovana međunarodna trgovina ljudima nadležni sudovi su izrekli 2 presude kojim se optuženi oglašavaju krivim, dok nije bilo presuda kojim se optuženi oslobađaju od optužbi; Za krivična djela navođenje na prostituciju nadležni sudovi su izrekli 15 presuda kojim se optuženi oglašavaju krivim i 4 presude kojim se optuženi oslobađaju od optužbi; Za krivična djela međunarodno navođenje na prostituciju nadležni sudovi su izrekli 4 presude kojim se optuženi oglašavaju krivim, dok nije bilo presuda kojim se optuženi oslobađaju od optužbi; Za krivična djela iskorištavanja djeteta ili maloljetnika za pornografiju nadležni sudovi su izrekli 27 presuda kojim se optuženi oglašavaju k rivim i 2 presude kojim se optuženi oslobađaju od optužbi; Za krivična djela upoznavanja djeteta sa pornografijom nadležni sudovi su izrekli 1 presudu kojom se optuženi oglašavaju krivim, dok nije bilo presuda kojim se optuženi oslobađaju od optužbi.

2023.godina- Za krivična djela “Trgovine ljudima”, “Organizovane trgovine ljudima” i “Međunarodne trgovine ljudima” nadležni sudovi su tokom 2023. godine izrekli 14 presuda kojima su 21 optuženih oglašeni krivim i 3 presude kojim se 3 optužena oslobađaju od optužbe. Za krivična djela “Navođenje na prostituciju” i “Navođenje djeteta na prostituciju” nadležni sudovi su izrekli 5 presuda kojima su 5 optuženih oglašeni krivim i 3 presude kojim se 3 optužena oslobađaju od optužbe. Za krivična djela “Iskorištavanja djeteta ili maloljetnika za pornografiju”, “Iskorištavanje djeteta radi porografije” i “Iskorištavanje kompjuterske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnog djela seksualnog zlostavljanja ili iskorištavanje djeteta” nadležni sudovi su izrekli 30 presuda kojima su 30 optuženih oglašeni krivim i 6 presuda kojim se 6 optuženih oslobađaju od optužbe.

- Sud Bosne i Hercegovine presude. Dvije (2) presude, jedna vezana za radnu eksploataciju druga za seksualnu eksploataciju, u okviru prve presude žrtve su odrasle osobe u okviru druge maloljetna osoba, vrste i trajanje kazni:
 - jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 12 godina, kazna nije izvršena, u toku je ekstradicioni postupak osuđenog iz Republike Francuske;
 - jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 12 godina, kazna nije izvršena, lice se nalazi na izdržavanju kazne zatvora od 14.12.2023. godine;
 - jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 5 godina, kazna nije izvršena, lice se nalazi na izdržavanju kazne zatvora od 01.02.2024. godine, novčana kazna od 10.000,00 KM nije izvršena, lice nije izvršilo uplatu novčane kazne;
 - jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 11 godina, kazna nije izvršena, lice se nalazi na izdržavanju kazne zatvora od 27.08.2024. godine;

Jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 10 godina, kazna nije izvršena, lice se nalazi na izdržavanju kazne zatvora od 27.08.2024. godine

Presuda Suda BiH žrtva maloljetno djeteta, kazna zatvora u trajanju 10 i 11 godina, seksualna eksploatacija. 2024 godina.

Broj osuđujućih presuda za trgovinu ljudima – 1 (radna eksploatacija/prisilno prosjačenje, žrtve su djeca, zatvorska kazna u trajanju od 5 godina, efektivno se izvršava)-Brčko Distrikt BiH

- Broj presuda u slučajevima trgovine ljudima koje su rezultirale konfiskacijom imovine.
Jedna (1) presuda, od dva lica oduzeta imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela - novac u iznosu od po 389.888,092 Eura, koju imovinsku korist su lica dužna uplatiti solidarno.
- Broj osuda pravnih lica za trgovinu ljudima.

Nismo imali slučajeva osuda pravnih lica u vezi sa krivičnim djelom trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini